



ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการส่งเสริม
การจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
A STUDY OF CHARITY (DANA) AND PROMOTION OF COMMUNITY WELFARE
FUND IN MAE SUK SUB-DISTRICT, MAE CHAI DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

พระนรินทร์ภัทร นีรุตติเมธี (ตาคำ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐



ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการส่งเสริม
การจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

พระนรินทร์ภัทร นีรุตติเมธี (ตาคำ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



**A Study of Charity (Dana) and Promotion of Community Welfare
Fund in Mae Suk Sub-district, Mae Chai District, Phayao Province**

Phra Narinpat Niruttimedhi (Takham)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of

The Requirement for the Degree of

Master of Arts

(Buddhist Studies)

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Bangkok, Thailand

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)



บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการส่งเสริมการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน
ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร.)

กรรมการ

(พระครูวรารณวิฑูรย์,ดร.)

กรรมการ

(พระครูศรีวรพินิจ, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

พระครูวรารณวิฑูรย์,ดร. ประธานกรรมการ

พระครูศรีวรพินิจ, ดร. กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระนรินทร์ภัทร นีรุตติเมธี (ตาคำ))

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการส่งเสริมการจัดกองทุน
สวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ผู้วิจัย : พระนรินทร์ภัทร นินฺตติเมธี (ตาคำ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูวรารณวิฑูรย์, ดร.

พธ.บ. (รัฐศาสตร์), M.A. (Buddhist Studies), M.Phil. (Buddhist Studies)
Ph.D. (Buddhist Studies)

: พระครูศรีวรพินิจ, ดร.

ป.ธ ๖, พธ.บ. (บริหารรัฐกิจ), M.A. (Philosophy)

พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาเรื่องทานที่ปรากฏในคัมภีร์
พระไตรปิฎก (๒) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัด
พะเยา ตามหลักการให้ทาน (๓) เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุน
สวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ผลการวิจัยพบว่า ทานเป็นหลักธรรมเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา จัดเป็นการทำบุญ
อย่างหนึ่งในกิริยาวัตถุ ๓ คือ บุญสำเร็จด้วยการให้ การให้ทานถือว่าเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ที่
อยู่ร่วมกันในสังคมพึงปฏิบัติ เพราะทานมุ่งช่วยทำลายความตระหนี่ของผู้ให้เองแล้ว ยังเป็นการ
อนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น โดยจำแนกออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) อามิสทาน การให้วัตถุสิ่งของ
๒) ธรรมทาน ได้แก่การให้ธรรมเป็นทาน โดยการแนะนำสั่งสอนให้รู้ดีรู้ชั่ว ทั้ง ๒ ประเภทนี้
พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญธรรมทานว่าให้ผลอันเลิศ

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก มีรูปแบบการจัดสวัสดิการดังนี้ กรณีเสียชีวิต ได้รับ
เงินช่วยเหลือในการทำศพโดยมอบให้ทายาท กรณีเจ็บป่วย ได้รับเงินช่วยเหลือค่าอนรักษายาบาล
กรณีการคลอดบุตร มารดาได้รับเงินรับขวัญเด็ก กรณีทุพพลภาพได้รับงบดเว้นการเก็บเงินสมทบรายปี
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ผ่านกิจกรรมด้าน
สาธารณประโยชน์ ด้านพัฒนาชุมชน เช่น กิจกรรมคาราวานบุญ แจกจ่ายสิ่งของ ออกเยี่ยมผู้ป่วย
ผู้สูงอายุ คนพิการ ร่วมงานประเพณี เทศกาล และร่วมเป็นอาสาสมัครกองทุนอีกด้วย

การนำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก จากการศึกษาพบว่า ทาน คือการให้ เสียสละทรัพย์อันเป็นประโยชน์ส่วนตน ให้เป็นประโยชน์เพื่อคนอื่น เพื่อคนหมู่มาก เป็นธรรมที่แสดงให้เห็นถึงการสงเคราะห์ ช่วยเหลือกันและกันของคนในชุมชน ให้บรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และสามารถนำไปใช้กับการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เพราะทานเป็นเครื่องสมานไมตรีและยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน

ผลการประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ทำให้ได้ช่วยเหลือและสร้างหลักประกันชีวิตที่ดีให้กับคนในชุมชน เกิดเป็นความรัก ความเอื้ออาทรช่วยเหลือในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน แสดงถึงความสามัคคี มีน้ำใจ การเสียสละเพื่อส่วนรวม เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน ปลูกฝังและสร้างเจตคติที่ดีต่อเยาวชนเพื่อนำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันดีงานให้เกิดขึ้นในสังคม

Thesis Title : A Study of Charity (Dana) and Promotion of Community Welfare Fund in Mae Suk Sub-district, Mae Chai District, Phayao Province.

Researcher : Phra Narinpat Niruttimedhi (Takham)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakhru Worawanviton, Dr.

B.A. (Political Science), M.A. (Buddhist Studies)

M.Phil. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Phrakhru Sriworapinij, Dr.

B.A. (Public Administration)

M.A. (Philosophy)

Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : 16 November 2017

ABSTRACT

This study has three purposes: (1) to study the *Dana* in the *Tipitaka*, (2) to study the model of Community Welfare Fund according to the principle of *Dana* in Mae Suk sub-district, Mae Chai district, Phayao province, and (3) to analyze the application of the principle of *Dana* to the Community Welfare fund of Mae Suk Sub-district, Mae Chai District, Phayao.

The findings revealed that *Dana* is the basic principle in Buddhism and is one of the merits in the three bases of meritorious actions. Giving is considered to be the basic virtue of human beings living together in society because it eradicates the miserliness of the provider itself and it is also helpful to help others. They are classified into 2 types: 1) *Amissadana*, a charity done by giving objects and 2) *Dhammadana*, meritorious action by instructing people to know good and bad. The Buddha praised the Dhamma as the excellent act which results in the outstanding result.

Mae Suk Community Welfare Fund has its managing model as follows. For the death case, money for funeral services is provided by giving to the departed person's children or closest relative whereas, in a case of illness, medical care expenses are given. For birth case, the mother is offered the special money. In case of disability, the disabled are exempted from annual money collection. There is a promotion in participation to help people in the community with agencies through the public interest activities, community development, such as charity caravan events, object distribute, a visit to a patient, elderly people, the disabled, attending festivals, and joining volunteer of the Fund.

With regard to the application of the principle of *Dana* to promote the Welfare of Community Mae Suk sub-district, it was found that Dana is giving, a sacrifice of one's wealth for the benefits of others and the masses. It is the dhamma that shows meritorious act man does to a man to help each other in the community to achieve the goal and it can be applied in daily life and work including living with others in the society as the *Dana* unifies people and bind people together.

The results of the application of the principle of *Dana* in the managing of the Mae Suk Community Welfare Fund leads to assisting and creating a good life for people in the community and also initiates love and helpfulness in living together in the society. This also shows human's unity, generosity, sacrifice for the public and by the principle of *Dana* people learn to live together and the community can cultivate a positive attitude to the youths who can follow this good exemplary practice and they can create a good culture for living together in the society.

กิตติกรรมประกาศ

กราบนี้่อมรำลึกถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณพระธรรมคุณพระสงฆ์ คุณบิดามารดา พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ทุกท่าน และผู้ที่มีคุณูปการต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ซึ่งวางรากฐานแห่งการศึกษาไว้มากมายให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากบรรดาคณาจารย์ และผู้มีพระคุณ ดังต่อไปนี้

กราบขอบพระคุณอย่างสูงต่ออาจารย์พระครูวรารณวิฑูรย์, ดร. อาจารย์พระครูศรีวรพินิจ, ดร. อาจารย์พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิญาณเมธี, ดร.และขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร. วิโรจน์ อินทนนท์, ผศ.ดร. ประยงค์ จันทรแดง เมตตาเป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้เมตตาชี้แนะให้คำปรึกษา แนะนำข้อคิดเห็น และตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยครบถูกต้องอย่างสมบูรณ์

และท่านที่มีส่วนสำคัญในชีวิต คอยให้กำลังใจอย่างเสมอต้นเสมอปลายทั้งในยามสุขและทุกข์ คือคุณโยมบิดามารดา พี่สาว ตลอดจนจนถึงเพื่อนๆ บัณฑิตศึกษา รุ่นที่ ๘ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยาทุกท่าน เป็นเพื่อนที่แสนดี

คุณค่าใดๆ ที่เกิดจากการศึกษานี้ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่วงการการศึกษา ขอยกความดีนี้เป็นกตเวทิตาบูชาคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ญาติสนิท มิตรสหายที่เป็นกำลังใจสนับสนุนตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำการศึกษานจนประสบผลสำเร็จได้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษานี้จะเกิดเป็นประโยชน์ให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ทั้งเกิดประโยชน์กับทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการใช้เป็นแหล่งอ้างอิงและนำเสนอข้อมูลเพื่อไปใช้ในการศึกษาต่อไป

พระนรินทร์ภัทร นินฺตติเมธี (ตาคำ)

๑๖ พฤศจิกายน ๑๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๒
๑.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๓
๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ การให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก	๑๕
๒.๑ หลักการให้ทานในพุทธศาสนา	๑๕
๒.๑.๑ ความหมายของทาน	๑๕
๒.๑.๒ ประเภทของทาน	๑๘
๒.๑.๓ ระดับของทาน	๑๙
๒.๑.๔ สิ่งที่ควรให้ทาน	๒๐
๒.๑.๕ วิธีการให้ทาน	๒๓
๒.๑.๖ องค์ประกอบของการให้ทาน	๒๗
๒.๑.๗ สาเหตุของการให้ทาน	๓๑
๒.๑.๘ จุดมุ่งหมายของการให้ทาน	๓๔
๒.๑.๙ ประโยชน์ของการให้ทาน	๓๖

๒.๑.๑๐	โทษของการไม่ให้ทาน	๔๑
๒.๑.๑๑	ความสำคัญของการให้ทาน	๔๑
๒.๒	ลักษณะรูปแบบการให้ทานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	๔๓
๒.๒.๑	การให้ทานของพระโพธิสัตว์	๔๓
๒.๒.๒	การให้ทานของผู้ปกครอง	๔๗
๒.๒.๓	การให้ทานของคนทั่วไป	๕๖
บทที่ ๓	รูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	๕๘
	ตามหลักการให้ทาน	
๓.๑	แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน	๕๘
๓.๑.๑	ความหมายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน	๕๘
๓.๑.๒	ลักษณะและรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชน	๖๐
๓.๑.๓	แนวคิดของการจัดสวัสดิการชุมชน	๖๖
๓.๑.๔	หลักการของการจัดสวัสดิการชุมชน	๖๘
๓.๑.๕	กระบวนการและขั้นตอนของการจัดสวัสดิการชุมชน	๗๔
๓.๒	แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มชุมชน	๗๘
๓.๓	ข้อมูลพื้นฐานตำบลแม่สุก	๘๔
๓.๓.๑	สภาพทั่วไปและลักษณะภูมิประเทศ	๘๔
๓.๔	กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก	๘๖
๓.๔.๑	ประวัติความเป็นมาของกองทุนสวัสดิการชุมชน	๘๖
๓.๔.๒	หลักการการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน	๙๐
๓.๔.๓	โครงสร้างการบริหารการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน	๙๑
๓.๔.๔	ผลการดำเนินการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน	๙๓
๓.๔.๕	สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน	๙๕
๓.๕	รูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกตามหลักการให้ทาน	๙๖
๓.๕.๑	ด้านสวัสดิการ	๙๖
๓.๕.๒	ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณประโยชน์	๙๗
๓.๕.๓	ด้านการพัฒนาสังคม	๙๘
๓.๕.๔	ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	๙๘

บทที่ ๔	วิเคราะห์หลักการให้ทานกับการประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก	๑๐๐
	๔.๑ ด้านสวัสดิการ	๑๐๑
	๔.๒ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณประโยชน์	๑๐๗
	๔.๓ ด้านการพัฒนาสังคม	๑๐๘
	๔.๔ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	๑๐๙
บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๒๓
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๓
	๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๒๗
	บรรณานุกรม	๑๒๙
	ภาคผนวก	๑๓๘
	ภาคผนวก ก. หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์	๑๓๙
	ภาคผนวก ข. ภาพเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์	๑๔๔
	ประวัติผู้วิจัย	๑๕๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวถึงที่มา เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ปา.(ไทย) ๑๑/
๓๐๕/๒๖๙ = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค เล่มที่ ๑๑ ข้อ ๓๐๕ หน้า ๒๖๙

พระวินัยปิฎก

วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัญญาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปลงก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญญาธิกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ข.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิตติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิตติวุตตะกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.เปต.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เปตวัตถุ	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.จริยา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จริยาปิฎก	(ภาษาไทย)

คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

สำหรับอรรถกถา อ้างอิงจากพระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๔ โดยได้กล่าวถึงที่มา เล่ม/หน้า ตามลำดับ เช่น ม.ม.อ. (ไทย) ๑๘/๔๕๖-๔๕๗ = มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มูลปณณาสกอรรถกถา เล่ม ๑๘ หน้า ๔๕๖ ถึง ๔๕๗

อรรถกถาพระสูตรต้นปิฎก

ขุ.ข.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย	ปรมัตถโชติกา	ขุททกปาฐอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.จรียา.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย	ปรมัตถทีปนี	จรียาปิฎกอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก อ. (ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย	มโนรลปุรณี	ปัญจกาทีนิปาต อรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมที่ถ้อยทีถ้อยอาศัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน พึ่งพาอาศัยกันด้วยเหตุที่ว่าวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมไทยจะอิงอาศัย พระพุทธศาสนา พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยได้หล่อหลอมจิตใจคนไทยเป็นคนมีน้ำใจไมตรี โอบอ้อมอารีช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่น สถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งอันมีวัดและพระสงฆ์มีบทบาทให้ความช่วยเหลือสังคมไทยตลอดมา โดยมีการช่วยเหลือในการกล่อมเกลাজิตใจ ทั้งด้าน ศีลธรรมและจริยธรรม และลักษณะนิสัยของคนไทย ตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคม วัดและพระสงฆ์ต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม เป็นจุดศูนย์กลางด้านพิธีกรรมอันเนื่องมาจากประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรม เป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกแก่กุลต่อการปกครองและการบริหาร เป็นแหล่งหรือศูนย์กลางของชุมชน เป็นโรงเรียน เป็นสถานสงเคราะห์และที่พักพิงสำหรับผู้ยากจน เป็นสถานที่พักผ่อนและเป็นศูนย์กลางการกีฬา เป็นที่เก็บศพ เป็นต้น วัดในพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญในการแบ่งเบาภาระให้กับรัฐและเสริมสร้างต่อบริการในด้านสวัสดิการของรัฐ และมีบทบาทสำคัญที่สุดคือหล่อหลอมจิตใจคนไทยให้เป็นคนที่มีน้ำใจเมตตาโอบอ้อมอารีช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่น ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการให้ ช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของคน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้อัญเชิญมาในที่นี้ว่า “คุณธรรมข้อหนึ่งที่ยังมีอยู่บริบูรณ์ในจิตใจของคนไทยก็คือ การให้ การให้นี้ไม่ว่าจะให้สิ่งใด แก่ผู้ใด โดยสถานใดก็ตาม เป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งเพราะเป็นเครื่องประสานไมตรีอย่างสำคัญระหว่างบุคคลกับบุคคลและให้สังคมมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นด้วยสามัคคีธรรม”^๑

บทบาทของวัดและพระสงฆ์ที่ต้องทำโดยตรงคือ การสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนการสงเคราะห์ทางวัตถุนั้นจะทำได้โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงให้ผู้อื่นนำสิ่งของหรือบริการมาแบ่งปันให้ผู้อื่นที่ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน สงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยาก ร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อประโยชน์แก่กุลแก่การดำรงชีวิตของคนในชุมชน เมื่อรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต บนพื้นฐานของการให้ความช่วยเหลือแก่กุล การสงเคราะห์ของคนในชุมชนแล้ว ทำให้เกิดการทำงานร่วมกันหลายฝ่ายทั้งองค์กร

^๑ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ พระราชทานเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๐.

ชุมชน วัด หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานท้องถิ่น หลักการของกองทุนมีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมได้คือหลักของท่านได้อย่างเหมาะสม ในระยะเริ่มแรกในการก่อตั้งกองทุนพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำในชุมชนได้กล่าวถึงการที่คนในชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่เขาคจะได้รับจากกองทุนก็เป็นเรื่องยากที่จะจัดตั้งได้เพราะคนจะให้ หรือเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้ก็ต่อเมื่อได้ฟังธรรม จนรู้ว่าประโยชน์ของการให้ หรือการเสียสละว่าคืออะไรเสียก่อนจึงจะให้และเสียสละได้ จึงมีกุศโลบายเบื้องต้นที่ทำให้คนในชุมชน เชื่อว่าเมื่อเขาเข้าไปร่วมเป็นสมาชิกแล้วเขาจะได้อะไรบ้าง จึงนำหลักธรรมใกล้ตัวที่คนในชุมชนปฏิบัติ บ่อยๆในชีวิตมาใช้เป็นหลักในการชักนำคนเข้ามาร่วมเป็นสมาชิก คือหลักของการให้ทาน โดยคณะสงฆ์ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการจึงได้นำหลักการนี้เป็นตัวนำและได้อธิบายประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชน เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนในเบื้องต้นสามารถก่อตั้งและเปิดรับสมัครสมาชิก กองทุนได้

กองทุนสวัสดิการตำบลแม่สุกได้ดำเนินงานร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ผู้นำชุมชน วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ภาคประชาชนต่างๆ ในรูปแบบของคณะกรรมการ ทำงานประสานกัน ร่างระเบียบการกองทุนโดยมีทุนคือเงินที่สมาชิกร่วมกันจ่ายเงินสทบจัดเป็น สวัสดิการด้านต่างๆ คือ การเสียชีวิต การรักษาพยาบาล การคลอดบุตร ทูพพลภาพ ตลอดจนการ ช่วยเหลือชุมชนในด้านสาธารณประโยชน์ สาธารณะสงเคราะห์ และงานพัฒนาสังคม โดยนำหลักของ การให้ทานมาช่วยแบ่งปันความช่วยเหลือคนในชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ตามศักยภาพ ของกองทุนโดยมีคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้ดำเนินงานดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมคือจัดสวัสดิการ เพื่อมุ่งให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมช่วยในการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการดำเนินชีวิตที่ ถูกต้อง ดีงาม เต็มไปด้วยความสุขเกิดความยุติธรรม ความมีน้ำใจ มีมิตรไมตรีที่ดีต่อกันเสมอมา โดยมี องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุกเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักโดยตรงและจัดตั้งสำนักงาน

การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ประกอบด้วยผู้ที่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนคัดสรรกันเอง ได้แก่ ผู้นำชุมชน, สมาชิกสวัสดิการจากแต่ละหมู่บ้าน, ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ผู้แทนจาก สถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นต้น มีบทบาทหน้าที่ร่วมกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน จัดระบบการบริหาร เชื่อมประสานและ ทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เสนอโครงการเพื่อสนับสนุนงบประมาณตามโครงการสนับสนุนการ จัดสวัสดิการชุมชน และรายงานผลดำเนินงานต่อสมาชิกและสาธารณะ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้าง หลักประกันความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน เกิดการช่วยเหลือพึ่งพาค้ำชู สงเคราะห์ เกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชนอันสอดคล้องกับหลักการให้ทานและ สร้างความสัมพันธ์อันดีของคนใน ชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น องค์กรชุมชนและประชาชนในการสนับสนุน

ระบบสวัสดิการและเกิดระบบบำนาญภาคประชาชน โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก มีภารกิจในการสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ในเรื่องการให้คำแนะนำ การประสานงานกับหน่วยงานงบประมาณ จัดงบประมาณ บุคลากรในการบริหาร และส่งเสริมเรียนรู้และเชื่อมโยงการจัดสวัสดิการชุมชนกับการจัดสวัสดิการและการพัฒนาอื่นๆ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้รับสมัครสมาชิกกองทุนฯ รุ่นแรก จนถึงปัจจุบันมีสมาชิกกองทุนทั้งหมด ๒,๘๖๓ คน มีแผนงานกิจกรรมโครงการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนครอบคลุมทั้งตำบลด้วย

ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักการให้ทานในพระพุทธศาสนา รูปแบบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกที่นำหลักการให้ทานไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน และผลการประยุกต์หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา และกองทุนสวัสดิการในชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาเรื่องทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก

๑.๒.๒ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักการให้ทาน

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ต้องการทราบหลักการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก

๑.๓.๒ ต้องการทราบรูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกด้วยการนำหลักการให้ทานไปประยุกต์ใช้ในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๓.๓ ผลของการประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑.๔.๑ ด้านเนื้อหา : ผู้วิจัยมุ่งศึกษาค้นคว้าหลักการให้ทาน ในพระไตรปิฎกและรูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เพื่อนำหลักการให้ทาน ไปประยุกต์ใช้กับการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔.๒ ด้านเอกสาร : โดยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา หนังสือ บทความ เอกสาร เอกสารวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

๑.๔.๓ ด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก : เมื่อศึกษาภาคเอกสารเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นแล้วผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยการบันทึกข้อมูลเรื่องการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในพื้นที่ตำบลแม่สุก จำนวน ๔ รูป คณะกรรมการกองทุน จำนวน ๒๑ คน เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก จำนวน ๑ คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่สุก ๑๐ หมู่บ้าน จำนวน ๓๕ คน รวม ๖๑ คน

๑.๕. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ทาน หมายถึง การให้ การแบ่งปัน การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ การช่วยเหลือซึ่งกันละกัน ด้วยการให้สิ่งของ เงินทุน และการให้ธรรมทาน คือการให้คำแนะนำ การสั่งสอน การให้คำชี้แนะ ในการศึกษาวิจัยนี้รวมถึงการให้กำลังใจ

หลักการให้ทาน หมายถึง การให้ความช่วยเหลือกัน ด้วยการให้การแบ่งปันวัตถุสิ่งของ และสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุสิ่งของคือการให้คำแนะนำ สั่งสอน การชี้แนะ เพื่อการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ด้วยจิตใจที่ดีงามและไม่หวังผลตอบแทน

สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงิน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

กองทุนสวัสดิการชุมชน คือ กิจกรรมหรือระบบการจัดการของคนในชุมชน ที่นำเอาภูมิปัญญา วัฒนธรรม ทรัพยากร ทุน ทุกอย่างในชุมชนมาดำเนินการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงอย่างครบวงจร ชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตของคนในชุมชน และ กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นคำเรียกรวมๆ ของกองทุนในรูปแบบต่างๆ ที่ทำให้เกิดคุณประโยชน์ต่อชุมชนในทุกด้านและมีการดำเนินการอยู่ในชุมชน

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน หมายถึง วิธีการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบ ร่วมกันบริหารจัดการและร่วมกันรับผลประโยชน์เพื่อเป็นหลักประกันความ

มั่นคงในชีวิต บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน การอยู่ร่วมกันของคน ชุมชน อย่างเคารพซึ่งกันและกัน มีกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ใช้หลักศาสนา และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ชุมชน หมายถึง ชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๖. ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ หนังสือ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ได้นิพนธ์หนังสือเรื่อง “วิธีสร้างบุญบารมี” ไว้ว่า วิธีสร้างบุญบารมีในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๓ ขั้นตอนคือ การให้ทาน การถือศีลและการเจริญภาวนา ที่นิยมเรียกกันว่า ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งการให้ทานหรือการทำทานนั้นเป็นการสร้างบุญ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ว่า แม้วัตถุทานจะบริสุทธิ์ดี เจตนาในการทำทานจะบริสุทธิ์ดี จะทำให้ทานนั้นมีผลน้อยหรือมาก ย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อนาบุญ การถวายสังฆทาน ถวายวิหารทาน ให้ธรรมทาน แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการให้อภัยทานแม้จะเพียงครั้งเดียวก็ตาม การให้อภัยทาน ก็คือการไม่ผูกโกรธ ไม่อาฆาตจองเวร ไม่พยาบาท คิดร้ายผู้อื่นแม้แต่ศัตรู ซึ่งได้บุญกุศลแรงและสูงมากในฝ่ายทาน เพื่อเป็นการบำเพ็ญเพียรเพื่อละโทษสะกิลเลส เป็นการเจริญเมตตาพรหมวิหารธรรม อันเป็นพรหมวิหารข้อหนึ่งในพรหมวิหาร ๔ ให้เกิดขึ้น^๒

พุทธทาสภิกขุ ได้เขียนหนังสือเรื่อง “การทำทาน” กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญ ของวัฒนธรรมการให้ไว้ว่า การทำทานเป็นของโลกต้องการอย่างจำเป็นอย่างยิ่งโลกเคยอาศัย การบำเพ็ญทานมานานแล้ว แม้พระพุทธศาสนาที่มีอายุยืนมาได้ถึงบัดนี้ก็อาศัยการบำเพ็ญทานเป็นส่วน ใหญ่ และบัดนี้มีมนุษย์ได้ขยายรูปของการบำเพ็ญทานให้โตมากขึ้น มีสมาคม สภากาชาด สันนิบาตชาติ เป็นพยานในข้อนี้ ยิ่งในสมัยต่อ ๆ ไปอันเป็นสมัยที่วิทยาศาสตร์เจริญยิ่งขึ้น จนถึงกับแบ่งฐานะของคน ให้สูงต่ำกว่ากันมาก รวกรับว่านรกและสวรรค์ การบำเพ็ญทาน คือการที่มนุษย์ทั่วหน้ามีน้ำใจเผื่อแผ่กัน และกัน ยิ่งเป็นของที่โลกต้องการมากขึ้น พระพุทธเจ้าท่านได้มองเห็นเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการฝึกหัดให้ ทุกคนในโลกมีใจเผื่อแผ่ จึงทรงบัญญัติทานขึ้นสำหรับเป็นบทเรียนให้โลกฝึกฝนไปโดยไม่จำกัดเวลา และฐานะ เป็นของที่พวกเราควรฝึกไว้ให้ชำนาญ เพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและชาติ ศาสนาแล้ว ยังเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ทำเองด้วย^๓

^๒ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, วิธีสร้างบุญบารมี, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ป.), หน้า ๑๔-๑๘.

^๓ พุทธทาสภิกขุ, การทำทาน, (กรุงเทพมหานคร : พี.เอ.ลิฟวิง, ๒๕๔๐), หน้า ๑-๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวถึงหลักการพึ่งตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ไว้ในหนังสือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ว่า

๑. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
๒. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ
๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มคุณค่า โดยยึดหลักอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
๔. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีเข้ามาใหม่ทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องความต้องการและสภาพแวดล้อม
๕. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมมุ่งการเพิ่มรายได้ และไม่มีกรมุ่งที่จะลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้^๔

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า กองทุน คือ เงินหรือทรัพย์สินที่เอามารวมกันเป็นก้อนเดียวกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง สวัสดิการ คือ สิ่งที่เอื้ออำนวยให้คนมีชีวิตและสภาพการทำงานที่ดีและสะดวกสบาย สวัสดิการชุมชน จึงหมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่เอามารวมกันเป็นก้อนเดียวกัน เพื่ออำนวยให้คนมีชีวิตและสภาพการทำงานที่ดีและสะดวกสบาย^๕

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งปรับปรุงแก้ไขในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้นิยาม สวัสดิการสังคมว่า (Social Welfare) เป็นระบบการจัดบริการสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการ มีรายได้มั่นคง การกระบวนกรยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ^๖

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร : โกมลคิมทอง, ๒๕๓๑), หน้า ๓๔.

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๘๗.

^๖ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.๒๕๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กล่าวถึงสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจการช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญคือก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายเกิดความสัมพันธ์/มิตรไมตรีที่ดีของคนชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาควุมใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข^๗

คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ในหนังสือ “แผนยุทธศาสตร์ ๕ ปี สร้างสวัสดิการสังคม ฉบับที่ ๑ พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔” ว่าการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชนซึ่งหมายความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทองน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล วัฒนธรรมของชุมชนเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญคือก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาควุมใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข^๘

เสรี พงศ์พิศ อธิบายไว้ในหนังสือ “แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน” โดยแบ่งลักษณะและประเภทการจัดสวัสดิการชุมชนไว้เป็น ๒ ลักษณะได้แก่

๑. สวัสดิการที่เป็นเงินตรา ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ เครดิตยูเนียน กองทุน ศูนย์สงเคราะห์ราษฎร เงินกองทุนหมุนเวียนลักษณะต่างๆ
๒. สวัสดิการที่ไม่ใช่เงินตรา ได้แก่ กลุ่มออมข้าว กองทุนข้าวของเครื่องใช้ส่วนรวมที่ได้มีการจัดการรวมกัน เพื่อสวัสดิการที่หลากหลายรูปแบบสำหรับสมาชิกตั้งแต่เกิดถึงตาย^๙

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงสวัสดิการที่เป็นเงิน ได้แก่ กองทุนชุมชนที่เป็นเงินอันช่วยกันออมไว้ เพื่อให้กระบวนการออมและการจัดการรวมทั้งตัวเงินเป็นเครื่องกระตุ้นและเสริมสร้างทุนที่ไม่ใช่เงิน ๖ ประเภท ได้แก่ คน สังคม วัฒนธรรม ศีลธรรม ทรัพยากร และปัญญา ซึ่งถูกสกัดกั้นเข้ามาด้วยกัน คุณค่าที่ไม่ใช่เงิน คือ ความใกล้ชิด ความเอื้ออาทรต่อกัน ความไว้นือเชื่อใจ ความสุจริต ความเสียสละ คุณค่าที่ไม่ใช่เงินนี้มีพลังผูกพันเข้าไว้ด้วยกัน คุณค่านี้อาจเรียกว่า “ธรรมะแห่งการทักทอ” อำนวยและ

^๗ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิสัย, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

^๘ คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, **แผนยุทธศาสตร์ ๕ ปี สร้างสวัสดิการสังคม ฉบับที่ ๑ พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทพเพ็ญวานิสัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

^๙ เสรี พงศ์พิศ, **แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๖.

เงินที่เข้าไปทำลาย คุณค่าที่ไม่ใช่เงิน แต่ถ้าเข้าใจใช้เงินให้ไปหนุนคุณค่าที่ไม่ใช่เงิน เงินก็จะมีประโยชน์ ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้^{๑๐}

กนกศักดิ์ แก้วเทพ ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของสวัสดิการชุมชน ไว้ดังนี้

๑. สวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดความร่วมมือของคนในชุมชนในกระบวนการของการแก้ไขปัญหา นับตั้งแต่การตระหนักถึงปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันการหาแนวทางหรือวิธีการแก้ไข การตัดสินใจ ตลอดจนการดำเนินการ และการประเมินผลร่วมกัน

๒. สวัสดิการชุมชนเกิดจากความสามารถในการดำเนินการแก้ไขปัญหา หรือสนองตอบต่อความต้องการของคนภายในชุมชนในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ และเกิดความมั่นคงของคนในชุมชน ทั้งนี้อาจมีการระดมทรัพยากรจากภายนอก และภายในมาใช้ในการดำเนินการตอบสนองต่อความต้องการ และแก้ไขปัญหา ซึ่งมีเป้าหมายนำไปสู่กาพึ่งตนเองของชุมชนได้ในที่สุด

๓. สวัสดิการชุมชนเกิดจากกิจกรรมการพัฒนา ที่มีได้พัฒนาความมั่นคงทางด้านรายได้ อย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจ ในด้านคุณค่าของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๔. กิจกรรมสวัสดิการชุมชนจะดำเนินการต่อไปได้ก็ต่อเมื่อ กิจกรรมนั้นสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน เป็นกิจกรรมที่มีได้แยกคนออกจากวิถีชีวิตครอบครัวและชุมชน ภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม^{๑๑}

อภิญา เวชชัย และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย” พบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายความรวมถึง ต้นทุนของคนในชุมชน วัฒนธรรม มีวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย รูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ สิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล การดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน การจัดสวัสดิการจึงอยู่บนพื้นฐานของศาสนา ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของทุกคน ทุกระดับในชุมชน สวัสดิการชุมชนจึงมีฐานคิดมาจากเรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่

๑. การใช้อำนาจการเงินเป็นฐานในการจัดสวัสดิการ โดยนำผลกำไรที่ได้มาจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ หัวใจสำคัญ คือ การออม เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การออมวันละบาท ฯลฯ

^{๑๐} ประเวศ วะสี, *วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑* สู่กฎหมายใหม่แห่งการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ สดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.

^{๑๑} กนกศักดิ์ แก้วเทพ, *จุดเปลี่ยนประเทศไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

๒. การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่ชุมชนเป็นผู้ที่บริหารจัดการดิน น้ำ ป่า ทะเล การเกษตร การดูแลรักษาป่า การจัดการที่ดินชายฝั่ง การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร

๓. การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน โดยอาศัยกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นเครื่องมือในการจัดสวัสดิการที่หลากหลาย เช่น การซื้อสวนยาง สวนปาล์ม ฯลฯ นำผลกำไรที่ได้ไปจัดสวัสดิการจัดการกองทุนหมุนเวียน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ ผู้ที่ปฏิบัติงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การจัดสวัสดิการไม่ใช่เป็นภารกิจจากภาครัฐเท่านั้น แต่สวัสดิการเป็นเรื่องของคนทุกคน ทุกภาคส่วนในสังคม ทุกส่วนมีส่วนร่วมกันในการจัดสวัสดิการ สวัสดิการไม่ใช่เป็นเรื่องของการสงเคราะห์หรือการให้ ที่รัฐพึงมอบให้กับประชาชนฝ่ายเดียว แต่สวัสดิการเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนจะพึงได้รับการบริการ และเข้าถึงการบริการอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคอันเกิดจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งเป็นการหาทางออกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และมีการสร้างเงื่อนไขใหม่อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า เป็นการคำนึงถึงศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการมากขึ้นดังนั้น รูปแบบการจัดสวัสดิการจึงมีลักษณะของการดำเนินงานที่หลากหลาย ทั้งจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มการเงินขององค์กรชาวบ้าน ทั้งที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและโดยกลุ่มของชุมชนเอง และยังมีรูปแบบที่เป็นอิสระ ที่ไม่มีการกำหนดกรอบ กฎเกณฑ์ และรูปแบบที่ตายตัว จึงทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่สอดคล้องกับภาวะที่เป็นจริงของแต่ละชุมชน^{๑๒}

๑.๖.๒ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

พระมหาอานนท์ ชวนาภิภู (แสนแป้) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธในปัจจุบันยังไม่เข้าใจเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแด่พระสงฆ์และขอบถวายทานเจาะจงบุคคลส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะทานเป็นธรรมขั้นแรกที่ควรบำเพ็ญ เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์ทั้งหลายผู้ที่ปรารถนาพระสัมพันธัญญ์ ก็ต้องบำเพ็ญทานบารมีเป็นข้อแรกก่อน ต่อมาจึงบำเพ็ญบารมีข้ออื่นๆต่อไป พุทธศาสนิกชนชาวไทยเมื่อได้ศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกแล้ว จะทำให้มีความเข้าใจถูกต้องในการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้คำสอนเรื่องทานซึมซาบอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทย

^{๑๒} อภิญา เวชยชัย และคณะ, ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

ทำให้เห็นนิสัยคนไทย คือ มักทำบุญสุนทานเป็นประจำ และเป็นการกำจัดกิเลสคือความตระหนี่และความโลภในจิตใจให้หมดสิ้นไปอีกด้วย^{๑๓}

พระมหาบุญทัน อานนโท (พาหา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง เวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี” ผลการวิจัยพบว่า การให้ทานในบุญกิริยาวัตถุถือว่าเป็นการสั่งสมบารมี ใครก็ตามเมื่อกระทำบุญด้วยการให้ทานอย่างถูกต้อง การกระทำนั้นเป็นการเพิ่มบารมีให้แก่ตนเอง เราชาวพุทธมีความเข้าใจตรงกันว่า การให้ทานเป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจใฝ่บุญมี ความเมตตา รู้จักแสวงหาความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังพุทธภาษิตว่า “การสั่งสมบุญนำ ความสุขมาให้” เราจะเห็นการกระทำทานของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปว่า มีการให้ทานด้วยสิ่งของ ต่างๆ เช่นเดียวกับกรให้ทานของพระเวสสันดรหรือพระโศภิต์ทั้งหลาย เป็นต้นว่า ให้ข้าว น้ำดื่ม ฝ้ายานพาหนะ ดอกไม้ ที่นอน ที่พักอาศัย^{๑๔}

พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคควณโณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรม การให้เชิงพุทธในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า การให้จัดเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะรองรับการทาความดี อื่น ๆ ที่จะตามมา เช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งยัง ทรงสร้างบารมีนั้น พระองค์ได้ทรงอาศัยการ บำเพ็ญทานบารมีเป็นจุดเริ่มต้นของการบำเพ็ญบารมีขั้นสูง และในที่สุดพระองค์ก็ทรงบรรลุความสำเร็จ ขั้นสูงสุดในชีวิต รูปแบบของการให้มีหลักอยู่ ๓ ประการ ๑) เขตสมบัติ บุญเขตถึงพร้อม ๒) ไทยธรรม สมบัติ ไทยธรรมถึงพร้อม ๓) จิตตสมบัติ เจตนาถึงพร้อม ลักษณะของการให้ ก็จัดเป็นองค์ประกอบที่ สำคัญประการหนึ่งในหลักของการให้มีเจตนาบริสุทธิ์หรือไม่ เพราะบุคคลแม้จะให้ทานด้วยวัตถุ มากมาย และมีราคาแพงแค่ไหนก็ตาม ทานนั้นไม่จัดว่าให้ผลมากกว่าทานที่ผู้ให้มีจิตประกอบด้วย เมตตา^{๑๕}

สายวรุณ น้อยนิมิตร ได้กล่าวถึงเรื่องทานไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “อรรถกถาชาดก : การศึกษาในฐานะวรรณคดีคำสอนของไทยและความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น” สรุปได้คือ การให้ทานเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตน เป็นทานบริสุทธิ์ด้วยการคิดถึงประโยชน์

^{๑๓} พระมหาอานนท์ ขวนาภิภู (แสนแป้), “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

^{๑๔} พระมหาบุญทัน อานนโท (พาหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทาน บารมี”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๔๐), หน้า ๑๑๓.

^{๑๕} พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคควณโณ), “ศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมการให้เชิงพุทธในสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

ของผู้อื่น การให้ทานจึงมีความสำคัญเป็นพื้นฐานของคุณธรรมอื่นที่จะตามมา โดยเฉพาะการรู้จักเสียสละและการละยึดถือตัวตนของตน เมื่อสละตัวตนได้ย่อมเกิดความเมตตา และปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น การให้ทาน จำแนกออกได้ ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑. การให้ทานด้วยของนอกกาย กล่าวคือให้ทานด้วยอาหาร ทรัพย์สินสิ่งของ และรวมถึงการให้ทานด้วยการละเว้นที่จะเอาชีวิตผู้อื่น ๒. การให้ทานด้วยร่างกายและอวัยวะ และ ๓. การให้ทานด้วยการชีวิตของตน^{๑๖}

อภิญญา เวชยชัย และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม” สรุปผลการศึกษาได้ว่า กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบปัญหาทางสังคมซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ถูกตีตราจากสังคม ถูกเหยียดหยาม รังเกียจ มีพลังในตนเองในการที่จะดิ้นรนเอาชีวิตรอด ในวิถีทางที่หลากหลาย ซึ่งเป็นด้านกลับของความไร้พลังอำนาจ ไม่สามารถที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาใดๆได้ ปัจจัยที่นำไปสู่ความจนมีหลายสาเหตุ อันได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานอันประกอบด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความล้มเหลวของการผลิต ผลกระทบของการพัฒนา ซึ่งทำให้เกิดความยากจนขัดสน จนโอกาส ไร้อำนาจ และขาดศักดิ์ศรีในตนเองในที่สุด โดยมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมอำนาจนิยม ระบบชายเป็นใหญ่ ระบบสวัสดิการสังคมสำหรับคนจนผู้ด้อยโอกาสของรัฐที่มีอยู่นั้นไม่ทั่วถึงและยากแก่การเข้าถึง ทั้งนี้ก็เพราะมีข้อจำกัดในเชิงงบประมาณ ลักษณะการจัดสวัสดิการโดยองค์กรชุมชน ส่วนใหญ่เน้นการรวมตัวด้านการส่งเสริมอาชีพ เพื่อรายได้เสริมเป็นหลัก และปัจจุบันก็เริ่มมีความพยายามคิดค้นรูปแบบต่างๆ ในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนมากขึ้น แต่ก็มีอุปสรรคเพราะส่วนใหญ่ยังไม่เปิดโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน^{๑๗}

ชาญ รูปสม ได้วิจัยเรื่อง “ความสามารถขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ศึกษากรณีกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง (กชม.)” ผลวิจัยพบว่า การก่อเกิดและการพัฒนาของกองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองนั้นเกิดขึ้น เพราะรัฐไม่สามารถให้บริการได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง จึงทำให้ผู้นำนั้นมองเห็นปัญหารวมไปถึงหน่วยงานภายนอก มีการสนับสนุนให้ภายนอกมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และดูงานในสถานที่ต่างๆ จึงทำให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นมา และการดูแลงานในสถานที่ต่างๆ นั้นก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนรับเอารูปแบบการดำเนินงานเข้ามาในชุมชน

^{๑๖} สายวรุณ น้อยนิมิต, “อรรถกถาชาดก : การศึกษาในฐานวรรณคดีคำสอนของไทยและความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น”, **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^{๑๗} อภิญญา เวชยชัย และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล, “การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส กลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม”, **รายงานวิจัย**, (คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง โดยวัดจากประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน และวัดจากความพึงพอใจของสมาชิก^{๑๘}

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย”สรุปผลจากการศึกษาได้ว่าสาเหตุแห่งความยากจนมีหลายปัจจัย หลายมิติ แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าควรจัดกลุ่มปัจจัยแห่งความยากจนเป็น ๔ กลุ่ม คือ (๑) ท่าทีต่อชีวิต เป็นทัศนคติในการมองตน มองโลกความตั้งใจและความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคว่ามีมากน้อยแค่ไหน (๒) การขาดปัจจัยการผลิต (๓) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ไม่เสมอภาค (๔) การขาดสวัสดิการ จะทำให้คนจนดำรงชีพด้วยความลำบาก คนจนจำนวนหนึ่งตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะดำรงชีพได้ เช่น คนชรา ผู้ติดเชื้อเอชไอวี (HIV) คนพิการ คนจนเหล่านี้ต้องรับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม ในส่วนคนจนกลุ่มอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากกลุ่มดังกล่าว พบว่า สิ่งที่ต้องการคือ อาชีพ แหล่งทำมาหากิน การให้บุตรหลานได้มีโอกาสได้รับการศึกษาและระบบการเอื้ออาทรผ่านภาระให้แก่ครอบครัวที่ต้องดูแลพ่อแม่ที่แก่ชรา^{๑๙}

ดังนั้น จากการศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าการนำหลักการให้ทานไปประยุกต์ใช้ในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนสำหรับคนในชุมชนนั้น เพื่อมุ่งสงเคราะห์ อนุเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูล การดูแลซึ่งกันและกันของคนในชุมชน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ มีกระบวนการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และสามารถนำผลที่ได้ไปในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

๑.๗.๑ งานวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research):ศึกษาค้นคว้าข้อมูลโดยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักการให้ทานในพระไตรปิฎก โดยใช้เอกสารอ้างอิงจากแหล่งข้อมูล

^{๑๘} ชาญ รูปสม, “ความสามารถขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน : ศึกษากรณีกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง (กชม.)”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๘).

^{๑๙} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, “บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย”, รายงานวิจัย, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

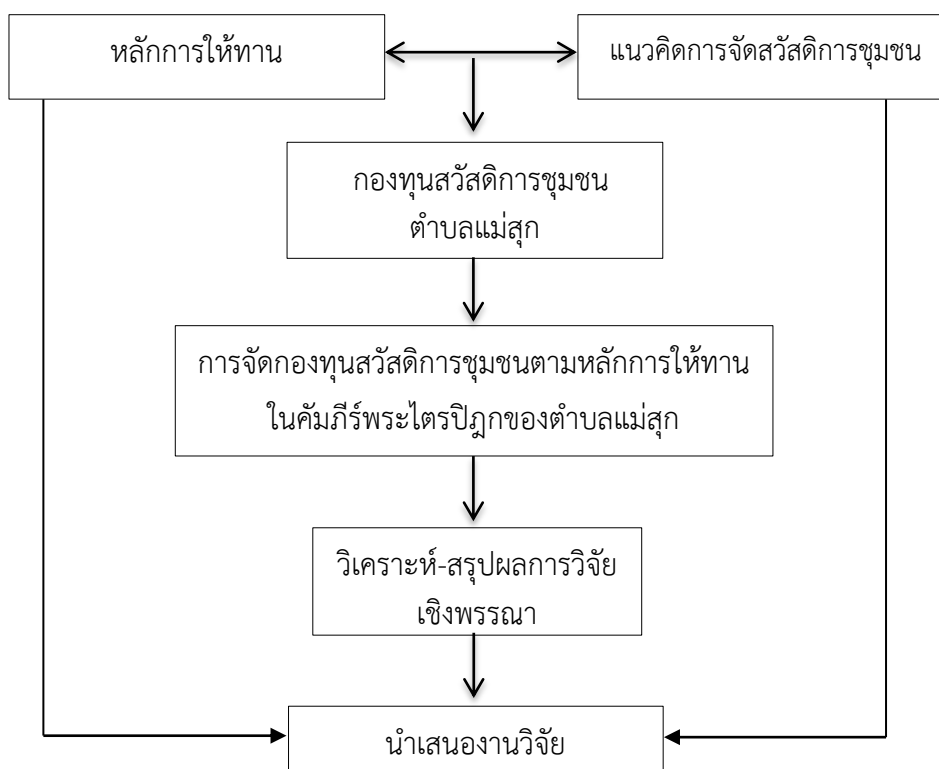
ชั้นปฐมภูมิ(Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา หนังสือบทความ เอกสาร เอกสารวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet) และหนังสือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชน

๑.๗.๒ รวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) :สำรวจเก็บข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง คือพระสงฆ์ในพื้นที่ตำบลแม่สุก จำนวน ๔ รูป คณะกรรมการกองทุน จำนวน ๒๑ คน เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลกองทุนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก จำนวน ๑ คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่สุก ๑๐ หมู่บ้าน จำนวน ๓๕ คน รวม ๖๑ คน

๑.๗.๓ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล :โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลที่สัมภาษณ์ได้ในภาคสนาม จากนั้นจึงประมวลผล และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้



๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบหลักเรื่องการให้ทานในคัมภีร์พระไตรปิฎก

๑.๙.๒ ทำให้ทราบรูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกและการนำหลักการให้ทานไปประยุกต์ใช้การจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑.๙.๓ ทำให้ทราบถึงผลและองค์ความรู้ของการประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

บทที่ ๒

การให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก

๒.๑ หลักการให้ทานในพระพุทธศาสนา

การให้ทานจัดเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งในกิริยาวัตถุ ๓ อย่าง^๑ คือ บุญสำเร็จด้วยการให้ บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และบุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา การกระทำบุญทั้ง ๓ ประการนี้เป็นหนทางในการปฏิบัติตนเพื่อจะเข้าสู่เป้าหมายตามเจตนาของผู้กระทำนั้นๆ นอกจากนี้ ทาน เป็นหลักธรรมเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและกัน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงตรัสไว้ว่า “คุณธรรมข้อหนึ่งที่ยังมีอยู่อย่างบริบูรณ์ในจิตใจของคนไทยก็คือ การให้ การให้นี้ไม่ว่าจะให้สิ่งใด แก่ผู้ใด โดยสถานใดก็ตาม เป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งเพราะเป็นเครื่องประสานไมตรีอย่างสำคัญ ระหว่างบุคคลกับบุคคล และให้สังคมมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นด้วยสามัคคีธรรม”

๒.๑.๑ ความหมายของทาน

๑) ความหมายตามรูปศัพท์

คำว่า “ทาน” มาจากภาษาบาลี มีรากศัพท์มาจาก ทา ธาตุ ลง ยุ ปัจจัย ในนามกิต्तก มีรูปวิเคราะห์ ดังนี้

ทียเตติ ทานํ ชื่อว่าทาน เพราะว่าให้ เป็นกริยานาม หมายถึงการให้

ทียติ อเนนาติ ทานํ ชื่อว่าทาน เพราะว่า เป็นวัตถุที่ให้ หมายถึง สิ่งที่ให้
สิ่งของที่ให้

๒) ความหมายในพระไตรปิฎก

ทาน หมายถึง การให้วัตถุที่ควรให้

ทาน หมายถึง การให้ความรู้^๒

ทาน หมายถึง การให้อภัยแก่คนอกภัยแก่คนหรือสัตว์อื่น ตามความหมายนี้
หมายเอาการงดเว้นจากเวรภัย ได้แก่ การรักษาศีล มีการเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น การรักษาศีลเป็นการให้ทานอย่างหนึ่งถือเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่ เพราะเป็นการให้ความปลอดภัยในชีวิตแก่สัตว์ทั้งหลาย

^๑ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๘.

^๒ อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๔๒/๑๒๐.

๓) ความหมายในอรรถกถา

ทาน หมายถึง ทานวัตถุ ทานประสงค์เอาการให้สิ่งของ มีข้าว น้ำ เป็นต้น
 ทาน หมายถึง จาคเจตนา กล่าวคือ การให้ทานต้องมีเจตนาเป็นสำคัญ
 เจตนาเป็นเหตุบริจาคนั้นมีสิ่งให้ ๑๐ อย่าง มีข้าว ผ้า เป็นต้น
 ทาน หมายถึง ความไม่โลภ ซึ่งประกอบด้วยเจตนาอันเป็นเหตุบริจาคนาน^๓

๔) ความหมายในหลักธรรมอื่นๆ

สังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักคุณธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว
 คือยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี

สังคหวัตถุ แปลว่าหลักการสงเคราะห์ หรือหลักสังคมสงเคราะห์ หมายความว่า
 เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นสังคม คนในสังคมจะต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์ตามฐานะ
 คนในสังคมจึงจะมีความรักใคร่ปรองดองกัน ธรรมที่เป็นหลักการสงเคราะห์นี้มีอยู่ ๔ อย่าง คือ

(๑) ทาน การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน
 ด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

(๒) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ คือ วาจาเป็นที่รัก วาจาซาบซึ่งใจ คือ
 กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน

(๓) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ประพฤติตนเป็นประโยชน์
 ต่อผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ

(๔) สมานัตตตา ความเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอใน
 คนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข

การให้ทานที่มาในหมวดธรรม คือ สังคหวัตถุ หมายถึงการสงเคราะห์ หรือ
 การให้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะสังคหวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ได้ มี
 ความสำคัญ คือ ๑) เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คือ ทาน การแบ่งปันสิ่งของตนแก่
 ผู้คนที่ควรให้ คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันเฉลี่ยให้ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สิ่งของ เพื่อแสดง
 อหยาศัยไมตรี ผู้ให้ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ
 ด้วยคำพูดที่อ่อนโยน ไพเราะสุภาพน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผลชักจูงในทางที่ดีหรือ
 คำแสดงที่เห็นอกเห็นใจกัน แก้ไขช่วยเหลือกิจการต่างๆ ร่วมกัน ๒) เป็นเครื่องผู้ใจคน การที่จะผูกใจ
 คนได้นั้นก็ต้องอาศัยหลักการช่วยเหลือที่จะช่วยผูกใจคน ๓) เป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การให้
 เพื่อการสงเคราะห์นี้ หมายถึงการให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจ ร้อยรัดใจให้เป็นหมู่และเห็นอกเห็นใจกัน

^๓ พ.ุ.อ. (ไทย) ๑/๑/๑๙๒.

๔) เป็นธรรมแห่งการแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกันอันเป็นไปเพื่อการดูแล และ
 ๕) เป็นหลักแห่งการให้เพื่ออนุเคราะห์คือ การให้การเกื้อหนุนโอบอ้อมอารีด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเพื่อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณา และการให้อุดหนุนเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณาถือว่าให้เพื่ออนุเคราะห์

ฉะนั้นคำว่า ทาน ที่มาในหมวดธรรมคือ สังคหัตถ์ ๔ ประการหมายถึง การสงเคราะห์ หรือการให้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะสังคหัตถ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ได้

บุญกิริยาวัตถุ ๓

ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดีหรือทางทำความดี มีอยู่ ๓ อย่าง คือ

- (๑) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทานหรือแบ่งปันสิ่งของ
- (๒) สීමมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย
- (๓) ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ

บุญนั้นเป็นสิ่งที่ควรทำ จึงชื่อว่า บุญกิริยา

บุญที่ควรทำนั้น เป็นที่ตั้งแห่งสุขวิเศษ จึงชื่อว่า บุญกิริยาวัตถุ

โดยในที่นี้ ทาน ในหมวดธรรมคือ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการ หมายถึงการบำเพ็ญบุญเพื่อสั่งสมบารมีให้มากขึ้นและเพื่อทำลายกิเลสคือ กำจัดความโลภและมัจฉริยะคือความตระหนี่ในใจของตน ซึ่งเป็นมลทินของจิตใจ

อนุப்புพิกถา ๕ ประการ คือ

- (๑) ทานกถา ว่าด้วยการให้ทาน
- (๒) สීමกถา ว่าด้วยการรักษาศีล
- (๓) สัคคกถา ว่าด้วยเรื่องสวรรค์
- (๔) กามาพีนวกถา ว่าด้วยโทษของกาม
- (๕) เนกขัมมานิสังสกถา ว่าด้วยอานิสงส์ของการออกบวช

คำว่า ทาน ที่มาในหมวดธรรมอนุப்புพิกถา ๕ ประการ หมายถึงการสละด้วยจิตที่ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ และเป็นการให้ด้วยความยินดี เบิกบานใจ ร่าเริงใจ เพื่อให้ผู้กระทำทานมีความพร้อมในการบำเพ็ญความดีอื่นๆ ขึ้นไป

ทศพิธราชธรรม ๑๐

ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ เป็นคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมืองหรือธรรมของผู้ปกครอง มี ๑๐ ประการ คือ ๑) ทาน การให้ คือ สละทรัพย์สิ่งของ ๒) ศีล ความประพฤติดีงาม ๓) ปริจาคะ การบริจาค ๔) อาชชวะ ความซื่อตรง ๕) มัททวะ ความอ่อนโยน ๖) ตปะ ความทรงเดช ๗) อักโกธะ ความไม่โกรธ ๘) อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน ๙) ขันติ คือ ความอดทนต่องานที่ตรากตรำ และ ๑๐) อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม

ความหมายของทานในทศพิธราชธรรม หรือธรรมของพระราชา ธรรมผู้ปกครอง ธรรมราชาทรงบำเพ็ญทาน ๒ ประการ คือ (๑) อามิสทาน การให้สิ่งของ เพื่อสงเคราะห์บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามหลักราชสังคหวัตถุข้อสัมมาปาสะ คือการผูกใจประชาชนด้วยการมอบทุนทรัพย์เพื่อส่งเสริมอาชีพ และ (๒) ธรรมทาน การให้ธรรมเป็นทานซึ่งรวมถึงวิทยาทาน การให้ความรู้เป็นทาน ดังที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงให้สอนธรรมแก่ประชาชน พระมหาธรรมราชาลิไททรงแต่งพระราชนิพนธ์ เรื่องไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น

ฉะนั้น กล่าวโดยสรุปแล้ว คำว่า ทาน หมายถึง การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน การบริจาค สิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และสิ่งที่ไม่เป็นวัตถุเพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ สั่งสอนด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

๒.๑.๒ ประเภทของทาน

ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาการจัดประเภทของการให้ทานมีหลายวิธี บางประเภทจัดตามสิ่งของที่ให้เป็นทาน บางประเภทจัดตามผู้รับทานหรือตามลักษณะการให้ทาน ในทานสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงประเภทแห่งการให้ทานไว้ในทานสูตร ว่ามี ๒ ประเภท^๕ คือ

๑) ประเภทของทานในพระสูตรต้นปิฎก

(๑) อามิสทาน ได้แก่ การให้สิ่งของเป็นทาน

(๒) ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมเป็นทาน

ทานทั้ง ๒ ประการนี้ อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ มีการให้ปัจจัย^๔ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค^๕ ส่วนธรรมทาน นั้น เป็นการให้คำแนะนำสั่งสอนให้รู้ดีรู้ชั่ว หรือการแสดงธรรม ในการให้ทาน ทั้ง ๒ ประการนี้ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญธรรมทานว่าเป็นทานที่มีผลเลิศกว่าอามิสทาน^๖

^๕ ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๙๘/๔๗๓.

^๔ มหามกุฏราชวิทยาลัย, มงคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๒.

^๖ ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๙๘/๔๗๓.

๒) ประเภทของทานในอรรถกถา ในอรรถกถาจรियाปิฎก จำแนกประเภทแห่งทานไว้ ๓ ประเภท คือ

- (๑) วัตถุทาน การให้วัตถุที่ควรให้
- (๒) ธรรมทาน การให้พระธรรมคำสั่งสอน
- (๓) อภัยทาน การให้อภัยแก่คนและสัตว์^๗

อามิสทาน แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

๑. แบ่งตามผู้ให้ มี ๓ ประเภท คือ

๑.๑ สามีทาน การให้ของที่ดีกว่าตนเองบริโภคใช้สอย ทานเช่นนี้มีผลมาก

๑.๒ สหายทาน การให้ของที่เหมือนกับตนบริโภคใช้สอย ทานเช่นนี้มีผลปาน

กลาง

๑.๓ ทาสทาน การให้ของที่เลวหรือของที่ตนไม่ใช้แล้ว ทานเช่นนี้มีผลน้อย^๘

๒. แบ่งตามเจตนาของผู้ให้ มี ๒ ประเภท คือ

๒.๑ สังฆทาน ทานที่ให้เพื่อส่วนรวม ไม่เจาะจงผู้ใดผู้หนึ่ง

๒.๒ ปาฏิปุคคลิกทาน ทานที่เจาะจงแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง^๙

๒.๑.๓ ระดับของทาน

การให้ทาน แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับต้น ได้แก่ อามิสทาน เป็นการให้สงเคราะห์กันด้วยวัตถุสิ่งของ อันมีปัจจัย ๔ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

๒. ระดับกลาง ได้แก่ ทานวิริติ ได้แก่ การงดเว้นจากการทำบาป โดยปฏิบัติตามศีล ๕ ซึ่งจัดเป็นมหาทาน ดังข้อความปรากฏในอภิสังขสูตร อังคุตรนิกาย อัฐกนิบาต เกี่ยวกับเรื่องทานระดับกลาง ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ห้วงบุญกุศล ๘ ประการนี้ ย่อมนำสุขมาให้เป็นผลเพื่อไปสวรรค์ เพื่อสิ่งที่ปรารถนา นำใคร นำพอใจ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข ห้วงบุญกุศล มีอารมณ์เลิศ ๘ ประการ คืออะไรบ้าง คือ ภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกในพระธรรมวินัยนี้ ยึดพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ เป็นผู้งดเว้นปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร มุสาวาท การดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ภิกษุทั้งหลาย ทาน ๕ ประการนี้ เป็นมหาทาน

^๗ ชุ.จริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๖๑๘.

^๘ อง.ปญจก.อ. (ไทย) ๓/๘๑.

^๙ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๗๙-๓๘๐/๔๒๗-๔๓๐.

อันบัณฑิตรู้ว่าเป็นเลิศมีมานาน เป็นเชื้อสายแห่งพระอริยะ เป็นของเก่าอันสมณะพราหมณ์ผู้เป็นวิญญูชนไม่คัดค้าน”^{๑๐}

๓. ทานระดับสูง ได้แก่ อภัยทานและธรรมทาน อภัยทาน คือ การไม่ผูกพยาบาท อาฆาตจองเวร การชนะความชั่วด้วยความดี ส่วนธรรมทาน คือ การแสดงธรรมที่เกี่ยวกับทางโลก สอนให้รู้จักดีรู้จักชั่วและการแสดงธรรมอันเป็นเครื่องปฏิบัติให้ไปสู่ความหลุดพ้นจากวิญญูสงสารการให้ทั้งสองอย่างนี้ จัดเป็นทานที่เลิศ ดังปรากฏในทานสูตรว่า “ในทาน ๒ อย่างนั้น คือ อามิสทาน และธรรมทาน ธรรมทานนั้นเป็นเลิศ”^{๑๑}

๒.๑.๔ สิ่งที่ควรให้ทาน

สิ่งที่ควรให้ทานนั้น ก็จัดว่ามีความสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการให้ทาน สิ่งที่เป็นวัตถุทานนั้น ผู้ให้ทานต้องคำนึงถึงประโยชน์ เหมาะสมแก่ผู้รับเป็นประการสำคัญ สิ่งควรให้ทานในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นก็มีทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ (รูปธรรม) และสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุสิ่งของ (นามธรรม)

ในอรรถกถาแห่งจริยาปิฎก กล่าวถึงวัตถุที่ควรให้เป็นทานมี ๓ ประการ คือ (๑) อามิสทาน (๒) อภัยทาน (๓) ธรรมทาน ในทานทั้ง ๓ อย่างนี้ อามิสทาน เป็นการให้ทานวัตถุสิ่งของ หรือที่เรียกว่า ทานวัตถุ ส่วน อภัยทาน และธรรมทาน เป็นการให้ทานที่มีใช้วัตถุสิ่งของ วัตถุทานที่ควรให้มี ๑๐ ประการ คือ^{๑๒}

๑. ข้าว รวมไปถึงของเคี้ยวกินทุกชนิด (อนน)
๒. น้ำดื่ม น้ำผลไม้ และน้ำหวาน (ปาน)
๓. ผ้า (วตถ)
๔. ยานพาหนะ (ยาน)
๕. ดอกไม้ทุกชนิด (มาลา)
๖. ของหอมทุกชนิด (คนฺโธ)
๗. เครื่องอุปโภค (วิเลปน)
๘. ที่นอน มีเตียงและตั้งเป็นต้น (เสยย)
๙. ที่พักอาศัย (อาวาสถ)
๑๐. ประทีปและโคมไฟต่างๆ (ปทีเปยย)

^{๑๐} อัง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๓๙/๒๙๙-๒๓๐.

^{๑๑} ชุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๙๘/๔๗๓.

^{๑๒} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๙๔/๓๕๓.

หากพิจารณาจากท้าวตฤทที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะป็นวัตถุทวนชนิดใดก็ตามก็ ล้วนสงเคราะห์ลงในวัตถุทวนทั้ง ๑๐ ประการนี้ นอกจากนี้ยังมีวัตถุที่ควรให้ทานอีก ๔ ประเภท คือ

๑. อาหาร
๒. เครื่องนุ่งห่ม
๓. ที่อยู่อาศัย
๔. ยารักษาโรค^{๑๓}

๑. อาหาร

ถือเป็นปัจจัย ๔ ที่สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถ้ามนุษย์ไม่มีอาหารมาหล่อเลี้ยงชีวิตก็ไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ฉะนั้นอาหารจึงมีความสำคัญอย่างมาก อาหารแบ่งออกเป็นประเภทของกินที่เป็นอาหาร น้ำดื่ม ของกินกึ่งยา และยา ได้ ๔ ประเภท คือ

๑. ยาวกาลิก อาหารที่ฉันได้ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง ได้แก่ อาหารคาวหวาน ข้าว อาหารแห้ง ผัก ถั่ว งา ขนมห และผลไม้

๒. ยามกาลิก ของที่ฉันได้ไม่ข้ามคืน ได้แก่ น้ำผลไม้ที่คั้นไม่มีกาก เรียกว่า “น้ำปานะ” มี ๑๖ อย่าง คือ

- ๑) น้ำผลมะม่วง
- ๒) น้ำผลหว่า
- ๓) น้ำกล้วยมีเมล็ด
- ๔) น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด
- ๕) น้ำมะขาง
- ๖.) น้ำผลจันทร์
- ๗) น้ำเหง้าอุบล
- ๘) น้ำมะปราง
- ๙) น้ำผลเล็บเหยี่ยว
- ๑๐) น้ำพุทราเล็ก
- ๑๑) น้ำพุทราใหญ่
- ๑๒) น้ำเปรียง (น้ำเนยใส)
- ๑๓) น้ำมันงา หรือจากเมล็ดพืชทุกชนิด
- ๑๔) น้ำมันจากคนหรือสัตว์
- ๑๕) ข้าวข้าวยาคุ

^{๑๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒๘/๑๙๗.

๑๖) น้ำปรุงจากรสต่างๆ มีน้ำผักดอง เป็นต้น^{๑๔}

๓. สัตตมหาลิก อาหารที่ฉันได้ไม่เกิน ๗ วัน ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย อันจัดเป็นของกินกึ่งยา

๔. ยาวซีวิก อาหารที่ฉันได้ตลอด ได้แก่ ยารักษาโรคทุกชนิด และของใช้ประกอบเป็นยา เช่น รากไม้ น้ำฝาดใบไม้ น้ำฝาดยางไม้ เกลือที่ไม่ได้ประกอบเป็นอาหาร

พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญแก่ผู้ให้อาหารเป็นทานย่อมชื่อว่า เป็นผู้ให้ฐานะ ๕ แก่ผู้รับ ดังพระพุทธพจน์ในโภชนทานสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย ผู้ให้อาหารเป็นทาน ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ อย่าง แก่ผู้รับ คือ ให้อายุ ให้วรรณะ ให้สุขะ ให้กำลัง ให้ปฏิภาณ... จะเกิดในที่ใดย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศถาบรรดาศักดิ์”^{๑๕}

๒. เครื่องนุ่งห่ม

จุดมุ่งหมายของการนุ่งห่มในพระพุทธศาสนา เพื่อปกปิดอวัยวะเพื่อไม่ให้เกิดความละอาย เพื่อป้องกันสัตว์ร้ายและเพื่อป้องกันความร้อน ความหนาว ลม ฝน เป็นต้น เครื่องนุ่งห่มมีความสำคัญในปัจจัยสี่ อีกประการหนึ่ง “เพราะบุคคลผู้ให้เครื่องนุ่งห่ม ชื่อว่าเป็นการให้วรรณะ”^{๑๖}

๓. ที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัยหรือเสนาสนะ หมายถึง ที่นอนและที่นั่ง หรือกุฏิสงฆ์เพื่ออาศัยเป็นที่บำเพ็ญศาสนกิจ การถวายที่อยู่อาศัยนั้นมีอานิสงส์มาก ในกีนทสูตร สังยุตตนิกาย สคาถวรรค กล่าวว่า “เทวดาตนหนึ่งทูลถามพระพุทธเจ้าถึงการให้ทานว่า ให้อะไรชื่อว่าให้ทานทุกสิ่งทุกอย่าง พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า ผู้ที่ให้ที่อยู่อาศัย ชื่อว่าเป็นผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง”^{๑๗}

๔. ยารักษาโรค

ยารักษาโรค เป็นสิ่งสำคัญที่ใช้สำหรับการรักษา บำบัด ป้องกันโรค หรือความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับร่างกาย มีดังนี้

๑. พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ถวายเภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย แก่ภิกษุใช้^{๑๘}

๒. มูลเภสัช ยารักษาโรคและสมุนไพรที่ใช้ปรุงเป็นยาต่างๆ เช่น ขมิ้น ขิงสด ว่านต่างๆ ข้า แผลก หัวหมู

^{๑๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มงคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๓, หน้า ๕-๖.

^{๑๕} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๕๘-๕๙.

^{๑๖} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๕๘.

^{๑๗} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๕๘.

^{๑๘} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๐/๔๔.

๓. สกาวเภสัช น้ำฝาดที่เป็นยา เช่น น้ำสะเดา น้ำขี้กา น้ำบอระเพ็ด น้ำหัวหมู เป็นต้น

๔. ปณณเภสัช ใบไม้ที่เป็นยา คือ ใบสะเดา ใบมูกเมา ใบขี้กา ใบพญามือเหล็ก ใบกระถินพิมาน เป็นต้น

๕. ผลเภสัช ผลไม้ที่เป็นยา ได้แก่ ตีป्ली พริก สมอไทย มะขามป้อม เป็นต้น

๖. ชตุเภสัช ยางไม้ที่เป็นยา เช่น ยางไม้ต้นหิงคุ์ ยางไม้ต้นกำยาน เป็นต้น

๗. โลณเภสัช เกลือที่เป็นยา เช่น เกลือสินเธาว์ เกลือสมุทร เกลือหุง เป็นต้น

๘. จุณเภสัช ยาชนิดผง สำหรับทาแผลพุพอง หรือโรคริดาษ หรือมีกลิ่นตัวแรง เช่น ดินเหนียว กากน้ำย้อม โคมัย เป็นต้น^{๑๙}

ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสสรุปผลการถวายปัจจัยสี่ ในกนิทสูตร สังยุตตนิกาย สคาถวรรคว่า “ผู้ให้อาหาร ให้เครื่องนุ่งห่ม ชื่อว่าให้วรรณะ ให้ที่อยู่อาศัย ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ปราศอนธรรม ชื่อว่าให้อมฤตธรรม”^{๒๐}

อีกประการหนึ่ง การให้วัตถุบางประเภทไม่จัดเป็นการให้ทาน เพราะไม่เกิดประโยชน์ มีโทษสิ่งของที่ให้แล้วไม่จัดเป็นทาน มี ๑๐ ประการ คือ

๑. การให้หญิงแก่ชายเพื่อเมถุนธรรม

๒. การให้แม่โคแก่พ่อโค

๓. การให้น้ำเมาคือสุราเมรัย

๔. การให้รูปภาพเขียนงามวิจิตร

๕. การให้ศาสตราหรืออาวุธ

๖. การให้ยาพิษ

๗. การให้โชตรวนที่จะพึงจองจำ

๘. การให้แม่ไก่แก่พ่อไก่

๙. การให้แม่สุกรแก่พ่อสุกร

๑๐. การโกงกันด้วยตราขั่ง

ของทั้ง ๑๐ ประการนี้ ถ้าให้แล้ว การให้นั้นไม่จัดเป็นทาน อีกทั้งยังไม่เกิดประโยชน์

๒.๑.๕ วิธีการให้ทาน

ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา การให้ทานถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน ทั้งนี้การให้ทานเพื่อเป็นการทำลายความตระหนี่ของผู้ให้ และยังเป็นการอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงวิธีการให้ทานไว้ ๒ ประการ คือ

^{๑๙} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๓-๒๖๔/๔๖-๔๙.

^{๒๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๕๘.

- ๑.ให้ทานในฝ่ายดี
- ๒.ให้ทานในฝ่ายไม่ดี

๑. การให้ทานในฝ่ายดี

๑. ในสัปบุรุษสถานสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการให้ทาน โดยเน้นที่ผู้ให้ทาน ๕ ประการ คือ

- ๑) ย่อมให้ทานด้วยใจศรัทธา
- ๒) ย่อมให้ทานด้วยความเคารพ
- ๓) ย่อมให้ทานโดยกาลสมควร
- ๔) เป็นผู้มั่งมีจิตอนุเคราะห์ให้ทาน
- ๕) ย่อมให้ทานไม่กระทบผู้อื่น^{๒๑}

ให้ทานด้วยศรัทธา คือ เชื่อทานและผลแห่งทานจึงให้
ให้ทานโดยเคารพ คือ มีความเคารพในของที่ให้ทานและเคารพในปฏิกิริยา
ให้ทานในกาลสมควร คือ ให้ทานตามกาลที่ถูกกาลเวลา
เป็นผู้มั่งมีจิตอนุเคราะห์ให้ทาน คือ ให้ทานโดยไม่เสียดาย
ให้ทานโดยไม่กระทบผู้อื่น คือ ให้ทานโดยไม่กระทบหรือ ลบหลู่คนอื่น^{๒๒}

๒. ในสัปบุรุษสถาน พระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการให้ทาน โดยเน้นที่ผู้ให้ ๕ ประการ

- ๑) ให้โดยเคารพ (ให้ด้วยความเต็มใจ)
- ๒) ให้โดยอ่อนน้อม
- ๓) ให้ด้วยมือตนเอง
- ๔) ให้ของที่ไม่เป็นเดน
- ๕) เห็นผลที่จะมาถึงแล้วจึงให้^{๒๓}

๓. ในกาลทานสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงรูปแบบของทาน โดยมุ่งเน้นผู้รับ ๕ ประการ คือ

- ๑) ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน
- ๒) ให้ทานแก่ผู้ที่เตรียมจะไป
- ๓) ให้ทานแก่ผู้เป็นไข้
- ๔) ให้ทานในสมัยที่ข้าวยากหมากแพง

^{๒๑} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๘/๒๔๔-๒๔๕

^{๒๒} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๘/๓๑๖.

^{๒๓} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๗/๒๔๔.

๕) ให้ข้าวใหม่และผลไม้แก่ผู้มีศีล^{๒๔}

๔. ในสัปบุรุษทานสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการให้ทาน โดยแยกเป็นสิ่งที่ให้ ผู้รับทานและเจตนาของผู้ให้ทาน รวม ๘ ประการ คือ

- ๑) สัตบุรุษยอมให้ของสะอาด
- ๒) สัตบุรุษยอมให้ของที่ประณีต
- ๓) สัตบุรุษยอมให้ของตามกาล
- ๔) สัตบุรุษยอมให้ของสมควร เป็นประโยชน์
- ๕) สัตบุรุษยอมพิจารณาก่อนแล้วจึงให้ เลือกบุญเขตที่ดี
- ๖) สัตบุรุษยอมให้เนืองนิตย์
- ๗) สัตบุรุษเมื่อให้ทำจิตให้ผ่องใส
- ๘) สัตบุรุษครั้นให้แล้วดีใจ^{๒๕}

๕. ในมณฑปทวยสูตร พระพุทธเจ้าตรัสแสดงการให้ทานที่ถูกต้องว่า “ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ใดให้เครื่องนุ่งห่ม ที่นอน ข้าว น้ำ และปัจจัยมีประการต่างๆ แก่ท่านผู้ประพฤติตรง ด้วยความพอใจ สิ่งของที่ให้ไปแล้วนั้น ย่อมเป็นของที่บริจาคนแล้วไม่คิดเอาคืน ผู้นั้นเป็นสัตบุรุษ^{๒๖}”

๖. ในอังคุรเพตวัตถุ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงวิธีการให้ทานที่ถูกต้องว่า “ควรเลือกให้ทานในเขตที่ให้แล้วมีผลมาก ทายกเลือกให้ทานแล้วย่อมไปสู่สวรรค์ ทานที่เลือกให้พระสุคตทรงสรรเสริญ ทานที่ทายกให้ไปแล้วในทักษิณียบุคคลทั้งหลายซึ่งมีอยู่ในโลกนี้ ย่อมมีผลมาก เหมือนหวานที่ขลงในนาดี”^{๒๗}

๗. ในสุนทรภิกขารทวาชสูตร พรหมณ์ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์มีจิตยินดีในการให้ ปรรณานจะให้ทาน แต่ยังไม่รู้จักวิธีการให้ทาน ขอพระองค์ได้โปรดตรัสบอกบุคคลที่ข้าพเจ้าให้ทานแล้ว จะได้ผลานิสงส์มากให้แก่ข้าพระองค์ทราบด้วยเถิด”^{๒๘}

พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า “พรหมณ์ ถ้าอย่างนั้น ท่านจงตั้งใจฟังเถิด เราจะแสดงธรรมแก่ท่าน”

พรหมณ์ผู้ใจบุญ ควรบูชา ถวายไทยธรรมให้เหมาะแก่กาล แก่พระทักษิณียบุคคลเหล่านั้น ผู้ฝึกตนตามภาวะที่เป็นจริง สมบูรณ์ด้วยอินทรีย์ที่ฝึกดีแล้ว บรรลิวชิชา ๓ อยู่จบพรหมจรรย์

^{๒๔} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๖/๕๗.

^{๒๕} อัง.อภุฏก. (ไทย) ๒๓/๓๗/๒๙๖-๒๙๗.

^{๒๖} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๔/๗๑.

^{๒๗} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๓๒๙-๓๓๐/๒๑๙.

^{๒๘} ขุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๔๖๖/๖๐๖.

พราหมณ์ผู้ใญ่บุญ ครอบงำ ถวายไทยธรรมให้เหมาะแก่กาล แก่พระทักษิณยบุคคลผู้ละกามทั้งหลาย ได้ ไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ผู้ปราศจากราคะ ผู้ไม่ข้องด้วยกิเลส มีสติทุกเมื่อ ละนามรูปที่คนมีปัญญาน้อย ถือว่าเป็นของเราแล้ว เทียวจาริกไปในโลก พระตถาคต ไม่ทรงมีเหตุอะไรๆ ที่จะเกิดโมหะได้ ทรงเห็นธรรมทั้งปวง ด้วยปรีชาญาณ มีพระชนม์ชีพเป็นพระชาติสุดท้าย ได้ทรงบรรลุประสัมมาสัมโพธิญาณ ที่ยอดเขียม อันเกษม ความบริสุทธิ์ของพระผู้ควรของบูชา ย่อมมีด้วยเท่าที่กล่าวมานี้ สมควรรับเครื่องสักการบูชา^{๒๙}

๘. ในมาฆสูตร พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสตอบกับมาณพเรื่องการให้ทานว่า เมื่อท่านปรารถนาจะบูชาถึงบูชาเถิด และจงเลื่อมใสในกาลทั้ง ๓ เพราะไทยธรรมเป็นอารมณ์ของผู้ถวายทาน ผู้ตั้งใจบริจาคทานแล้ว ย่อมละความโลภ ความโกรธ และความหลงเสียได้ อนึ่ง ผู้นั้นปราศจากราคะแล้ว ควรกำจัดโทสะ เจริญจิตทั่วไปแก่สัตว์ทุกจำพวก ไม่ประมาททั้งกลางวันและกลางคืนเป็นนิตย์ ชื่อว่าย่อมแผ่อัปมัญญาไปทั่วทุกทิศ^{๓๐}

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วทานที่จะให้ผลมากหรือน้อยต้องขึ้นอยู่กับผู้ให้ทานและผู้รับทาน กล่าวคือ ผู้ให้ทานต้องเป็นผู้มีเจตนาที่ดี ครบ ๓ กาล คือ ก่อนให้ ก็มีใจดี ขณะให้ ก็ทำจิตให้ผ่องใส ครั้นให้แล้ว ก็ชื่นใจ ส่วนผู้รับนั้นก็ต้องเป็นเนื่อานุบุญที่มีศีลบริสุทธิ์เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้ได้จำกัดว่าเป็นพระภิกษุหรือฆราวาส มีชาติตระกูลสูงหรือต่ำ และเมื่อให้ทานแล้วพึงเจริญเมตตาจิต แผ่เมตตาให้ครบตามหลักการบำเพ็ญบุญให้ครบตามบุญกิริยาวัตถุ จึงจะเป็นวิธีการทำทานให้ถูกต้องและสมบูรณ์

๒. การให้ทานในฝ่ายไม่ดี

ในอัสปปริสทานสูตร พระพุทธเจ้าทรงตรัสแสดงวิธีการให้ทานที่ไม่ถูกต้องไว้ ๕ ประการ ดังนี้

- ๑) ให้ทานโดยไม่เต็มใจ
- ๒) ให้ทานไม่อ่อนน้อม
- ๓) ไม่ให้ทานด้วยมือของตน
- ๔) ให้ทานของที่เป็นเดน
- ๕) ไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึงแล้วจึงให้ทาน^{๓๑}

^{๒๙} พุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๔๖๗-๔๘๓/๖๐๖-๖๐๘.

^{๓๐} พุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๕๑๐-๕๑๓/๖๑๖.

^{๓๑} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๗/๒๔๓-๒๔๔.

๒.๑.๖ องค์ประกอบของการให้ทาน

ตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการคือ ผู้ให้ทาน (ทายก) สิ่งที่เป็นทาน (วัตถุทานหรือไทยทาน) และผู้รับทาน (ปฎิคาหก) ทั้ง ๓ ประการนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญจึงจะสัมฤทธิ์ผลของกระบวนการให้ทาน ในการให้ทานผู้ให้ต้องมีเจตนาเป็นสำคัญ

หลักของการให้ทานต้องมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

- ๑) ผู้ให้ทาน คือ ทายก
- ๒) ผู้รับทาน คือ ปฎิคาหก
- ๓) วัตถุที่ให้ทาน คือ ไทยธรรม^{๓๒}

องค์ประกอบทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นองค์ประกอบหลักของการให้ทาน ดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสัมมุขีภาวสูตร ที่ฉนิกาย มหาวรรคว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะเป็นผู้มีธรรม ๓ ประการ กุลบุตรผู้มีศรัทธาจึงประสบบุญมาก ธรรม ๓ ประการเป็นไฉน คือ ทายกผู้มีศรัทธา ไทยธรรม ทักขิเณยบุคคล เพราะเป็นผู้มีธรรมเหล่านี้ กุลบุตรผู้มีศรัทธาจึงประสบบุญมาก”^{๓๓}

องค์ประกอบหลักของการให้ทาน ๓ ประการ มีรายละเอียดดังนี้

๑. ผู้ให้ทาน (ทายก)

ทานที่ให้นั้นจะสัมฤทธิ์ผลตามการกระบวนการให้นั้นจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ให้ทานเป็นสำคัญซึ่งมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑) บุปผเจตนา คือ ความตั้งใจก่อนที่จะให้ทาน ผู้มีความยินดี เริ่มตั้งแต่คิดจะกระทำทานแล้วเตรียมสิ่งของต่างๆ ที่เป็นอุปกรณ์แห่งทาน ขณะที่จัดเตรียมนั้นจิตมีความยินดีคิดว่า “เราจะทำการฝังขุมทรัพย์สมบัติที่จะติดตามตนไปในกาลทุกเมื่อ”^{๓๔}

๒) มุญจนเจตนา คือ ความตั้งใจในขณะที่กำลังให้ทาน ขณะที่ทายกกำลังให้ทานนั้นมีจิตผ่องใส บรรจงวางวัตถุทานที่มีของทักขิเณยบุคคล ทำจิตให้เลื่อมใสว่า “เรากำลังถือเอาสาระจากทรัพย์ที่ไม่มีสาระ”^{๓๕}

๓) อปราปรเจตนา คือ ความตั้งใจหลังจากให้ทานแล้ว หมายถึง จิตของผู้ให้ทานมีความเบิกบาน เมื่อระลึกถึงการกระทำทานของตนคราวใดก็มีความอิ่มใจ เกิดปีติในทานนั้นว่า “ทานที่ท่านผู้รับบุญผู้ดีไว้ เราได้กระทำตามแล้ว ทานของเราสำเร็จประโยชน์ด้วยดี”^{๓๖}

^{๓๒} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๑/๒๐๕.

^{๓๓} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๑/๒๐๕.

^{๓๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มงคลคถาที่ปณี แปล เล่ม ๓, หน้า ๑๓.

^{๓๕} อ่างแล้ว.

^{๓๖} อ่างแล้ว.

เจตนาทั้ง ๓ ประการของผู้กระทำทานดังกล่าวนี้ จะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อจิตของผู้ให้ทาน ประกอบสัมมาทิฐิ คือมีความเชื่อในกรรมและผลของกรรมด้วย

นอกจากนี้ในฉกนิบาต อังคุตตรนิกาย ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทายก ทั้ง ๓ ประการ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนี้

- ๑) ก่อนให้ทาน ก็มีใจดี เป็นผู้มีความสุข ที่ได้มีโอกาสให้ทาน
- ๒) ขณะกำลังให้ ก็ทำจิตใจให้เลื่อมใส
- ๓) หลังจากให้ทานแล้ว ก็มีใจเบิกบาน^{๓๗}

๒. ปฏิคาหก (ผู้รับทาน)

ผู้ให้ทานต้องเลือกบุคคลที่ควรให้ คือ เลือกปฏิคาหก (ผู้รับทาน) เพราะผู้รับทานมีความสัมพันธ์กันรวมไปถึงเรื่องวัตถุทานด้วย ผู้รับทาน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะทานจะมีผลมากหรือน้อย นอกจากจะขึ้นอยู่กับผู้ให้ทาน วัตถุทานแล้ว ยังขึ้นอยู่กับปฏิคาหกคือ ผู้รับทานด้วย

ดังมีอุบาลิกาเชื่อนันทมาตา ถวายทักษิณาทาน อันประกอบด้วยองค์ ๖ อันมี พระสารีบุตรเป็นประธาน ผู้เป็นทักษิณียบุคคล ประพฤติพรหมจรรย์ ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ ทานจึงมีผลมาก”

นอกจากนี้ทานที่ให้จะมีผลมากหรือผลน้อย ปฏิคาหก (ผู้รับทาน) ต้องประกอบด้วย องค์คุณ ๓ ประการ ดังในทานสูตร อังคุตตรนิกาย ฉกนิบาต ได้กล่าวไว้ว่า

“ปฏิคาหกในศาสนานี้ เป็นผู้ปราศจากราคะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดราคะ เป็นผู้ปราศจากโทสะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโทสะ เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโมหะ นี้คือองค์ ๓ ของปฏิคาหก”

ผลของทานนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณธรรมของปฏิคาหกหรือผู้รับทานอย่างเดียวเท่านั้น ปฏิคาหก(ผู้รับทาน) ต้องมีศีลด้วย หรือยิ่งไปกว่านั้นหากผู้รับทานเป็นผู้สั่นกิเลสด้วยแล้ว ทานที่ให้ก็ยังมีอานิสงส์มากขึ้นตามลำดับ

ในเขตตูปมเปตวัตถุ ขุททกนิกาย เปตวัตถุ พระพุทธเจ้าทรงตรัสอุปมาปฏิคาหก(ผู้รับทาน) ไว้ว่า “ภิกษุสงฆ์ (ปฏิคาหก) เปรียบเหมือนนา ผู้ให้ทาน (ทายก) เปรียบเหมือนชาวนา ผลทานย่อมเกิดจากการที่ทายกถวายไทยธรรมแก่ปฏิคาหก”^{๓๘}

ทานที่ให้ในสมณพราหมณ์ (ปฏิคาหก) ผู้ประกอบด้วยมรรคมือองค์ ๘ ย่อมได้บุญมาก ได้แก่

^{๓๗} อ.ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๔๘๖.

^{๓๘} ข.เปต. (ไทย) ๒๖/๑/๑๖๗.

๑. เป็นผู้มีสัมมาทิฐิ (เห็นชอบ)
๒. เป็นผู้มีสัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ)
๓. เป็นผู้มีสัมมาวาจา (เจรจาชอบ)
๔. เป็นผู้มีสัมมากัมมันตะ (การงานชอบ)
๕. เป็นผู้มีสัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ)
๖. เป็นผู้มีสัมมาสติ (ระลึกชอบ)
๗. เป็นผู้มีสัมมาวายามะ (พยายามชอบ)
๘. เป็นผู้มีสัมมาสมาธิ (จิตตั้งมั่นชอบ)^{๓๙}

ในอาทิตตชาดก ขุททกนิกาย ชาดก มีเรื่องเปรียบเทียบการให้ทานไว้ว่า “การเลือกทักษิณาทานและพระทักษิณียบุคคลแล้วจึงให้ทาน พระสุคตทรงสรรเสริญ ทานที่บุคคลถวายในพระทักษิณียมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ย่อมมีผลมาก เหมือนหว่านพีชลงในนาที่ดี”^{๔๐}

ในสังคิติกสูตร ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ได้กล่าวถึงทักษิณีย หรือปฐกาค (ผู้รับทาน) ไว้ ๗ จำพวก^{๔๑} คือ

๑. อุภโตภาควิมุตติ คือ ผู้หลุดแล้วโดยส่วนทั้งสอง หมายถึง พระอรหันต์ที่ได้บำเพ็ญสมณะเป็นอย่างมากจนได้สมบัติ ๘ แล้วจึงใช้สมณะนั้นเป็นฐานในการบำเพ็ญวิปัสสนาต่อจนบรรลุพระอรหันต์

๒. ปัญญาวิมุตติ คือ ผู้หลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งปัญญา หมายถึง พระอรหันต์ผู้สำเร็จด้วยการบำเพ็ญวิปัสสนา โดยมีได้อรุปสมบัติมาก่อน

๓. กายสักขี คือ ผู้สามารถด้วยกาย หมายถึง เป็นผู้พยานด้วยนามกาย ผู้ประจักษ์กับตัว หรือผู้ได้สัมผัสด้วยกาย อันได้แก่ ผู้ได้สัมผัสวิโมกข์ ๘ ด้วยกายและอวัยวะบางส่วนก็สิ้นไป เพราะเห็นอริยสังขด้วยปัญญา หมายถึง ผู้บรรลุโสดาปัตติผลแล้วขึ้นไปจนถึงผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุอรหันต์ผล ที่มีสมาธิ ทริย์แก่กล้า ท่านผู้นี้ถ้าได้บรรลุอรหันต์ผลแล้ว จะกลายเป็นอุภโตภาควิมุตติ

๔. ทิฐิปัตตะ คือ ผู้ถึงแล้วด้วยความเห็น หมายถึง ผู้บรรลุสัมมาทิฐิ ได้แก่ ผู้เข้าใจอริยสังขธรรมที่ถูกต้อง เป็นผู้เห็นธรรมที่พระตถาคตประกาศโดยแจ่มชัด ประพฤติปฏิบัติถูกต้องดีและอวัยวะบางส่วนก็สิ้นไป เพราะเห็นอริยสังขด้วยปัญญา หมายถึง ผู้บรรลุโสดาปัตติผลขึ้นไปจนถึงผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุอรหันต์ผลที่มีปัญญินทรีย์แรงกล้า ท่านผู้นี้ถ้าได้บรรลุอรหันต์ผลแล้วจะกลายเป็นปัญญาวิมุตติ

^{๓๙} อัง. อรรถก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๒๙๐-๒๙๑.

^{๔๐} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๗๓/๒๙๗.

^{๔๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๒/๓๓๗.

๕. สัทธาวิมุตติ คือ ผู้พ้นแล้วด้วยอำนาจศรัทธา หมายถึง ผู้เข้าใจอริยสังขธรรม ถูกต้องแล้ว เห็นธรรมที่พระตถาคตประกาศโดยแจ่มชัด ประพฤติปฏิบัติถูกต้องและอัสวะบางส่วนก็ ลื่นไป เพราะเห็นอริยสังขด้วยปัญญา แต่มีศรัทธาเป็นตัวนำหน้า หมายถึง ผู้ที่ได้บรรลุโสดาปัตติผลแล้ว ขึ้นไปจนถึงผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุอรหัตผล ที่มีสัทธินทรีย์แรงกล้า ท่านผู้นี้ถ้าได้บรรลุอรหัตผลแล้วจะ กลายเป็นปัญญาวิมุตติ

๖. ัมมานุสारी คือ ผู้ประพฤติตามธรรม หมายถึง ผู้แล่นไปตามธรรม ได้แก่ผู้ปฏิบัติ เพื่อบรรลุโสดาปัตติผลที่มีปัญญินทรีย์แก่กล้า อบรมอริยมรรคโดยมีปัญญาเป็นตัวนำ ท่านผู้นี้ ถ้าได้ บรรลุอรหัตผลแล้วจะกลายเป็นปัญญาวิมุตติ

๗. สัทธานุสारी คือ ผู้ประพฤติตามศรัทธา หมายถึง ผู้แล่นไปด้วยศรัทธา ได้แก่ ผู้ ปฏิบัติเพื่อบรรลุโสดาปัตติผล มีสัทธินทรีย์แรงกล้า อบรมอริยมรรคโดยมีศรัทธาเป็นตัวนำ ท่านผู้นี้ถ้า บรรลุแล้วจะกลายเป็นสัทธาวิมุตติ

ในอาหุเนยยสูตร อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต พระพุทธเจ้าทรงแสดงถึงทักษิณเนยย บุคคล คือ ผู้เป็นเนื่อนาบุญของชาวโลกหรือผู้ที่ควรรับทานไว้ ๑๐ จำพวก^{๔๒} คือ

๑. พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
๒. พระปัจเจกพุทธเจ้า
๓. ท่านผู้เป็นอุภโตภาควิมุตติ
๔. ท่านผู้เป็นปัญญาวิมุตติ
๕. ท่านผู้เป็นกายสักขี
๖. ท่านผู้เป็นทิวฐิปัตตะ
๗. ท่านผู้เป็นสัทธาวิมุตติ
๘. ท่านผู้เป็นัมมานุสारी
๙. ท่านผู้เป็นสัทธานุสारी
๑๐. ท่านผู้เป็นโคตรภู

นอกจากนั้นในทักษิณาวีรังกสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก์ ได้กล่าวถึงปาฏิ ปุคคลิกทาน ซึ่งเป็นการให้ทานแบบเจาะจงผู้รับไว้ด้วย และได้กล่าวถึงผู้ควรรับทานไว้ ๑๔ จำพวก^{๔๓} คือ

๑. พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
๒. พระปัจเจกพุทธเจ้า

^{๔๒} อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๖/๒๙-๓๐.

^{๔๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๗๙/๔๒๗-๔๒๘.

๓. พระสาวกของพระพุทธเจ้า
๔. ผู้ปฏิบัติเพื่อทำอรหันตผลให้แจ้ง
๕. พระอนาคามี
๖. ผู้ปฏิบัติเพื่อทำอนาคามีให้แจ้ง
๗. พระสกทาคามี
๘. ผู้ปฏิบัติเพื่อทำสกทาคามีให้แจ้ง
๙. พระโสดาบัน
๑๐. ผู้ปฏิบัติเพื่อทำโสดาบันให้แจ้ง
๑๑. บุคคลภายนอก ผู้ปราศจากความกำหนัดในกาม
๑๒. ปุถุชนผู้มีศีลทั่วไป
๑๓. ปุถุชนผู้ทุศีลทั่วไป
๑๔. สัตว์ดิรัจฉาน

๓. วัตถุที่ให้ทาน (ไทยธรรม)

สิ่งที่ควรให้ทาน เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการให้ทาน และสิ่งที่ควรให้ทานตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีทั้งที่เป็นสิ่งของวัตถุ (รูปธรรม) และสิ่งที่มีใช้วัตถุ (นามธรรม) ของที่ควรให้ทาน ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ

- ๑) ความบริสุทธิ์ของสิ่งที่ให้
- ๒) คุณภาพสิ่งที่ให้
- ๓) เหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ

๒.๑.๗ สาเหตุของการให้ทาน

สาเหตุของการให้ทานในของแต่ละบุคคลย่อมมีเหตุผลในการให้ทานที่แตกต่างกันไป ในปฐมทานสูตร อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต^{๔๔} พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่สาวกว่า

๑. บางคนให้ทานเพราะหวังผลตอบแทน
๒. บางคนให้ทานเพราะความกลัว
๓. บางคนให้ทานเพราะนึกว่า เขาเคยให้แก่เรา
๔. บางคนให้ทานเพราะนึกว่า เขাজักให้แก่เรา
๕. บางคนให้ทานเพราะนึกว่า การให้ทานเป็นการดี
๖. บางคนให้ทานเพราะนึกว่า เราหุงหากินเองได้ สมควรที่จะให้ทานแก่ชนผู้หุง

หากินเองไม่ได้

^{๔๔} อ.อ.อัฐก. (ไทย) ๒๓/๓๑/๒๘๗.

๗. บางคนให้ทานเพราะเมื่อเราให้ทานนี้แล้ว กิตติศัพท์อันงามของเราจักพุ่งขจรไป

๘. บางคนให้ทานเพื่อประดับปรุงแต่งจิตของตน

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าตรัสในทานวัตถุสูตร แก่สาวกถึงสาเหตุของการให้ทานไว้อีก ๘ ประการ คือ

๑. บางคนให้ทานเพราะชอบพอกัน

๒. บางคนให้ทาน เพราะชัง

๓. บางคนให้ทาน เพราะหลง

๔. บางคนให้ทาน เพราะกลัว

๕. บางคนให้ทาน เพราะนึกว่า บิดา มารดา ปู่ ยา ตา ยาย เคยให้มา เคยทำมา เราไม่ควรให้เสียวงศ์ตระกูลดั้งเดิม

๖. บางคนให้ทาน เพราะนึกว่า เราให้ทานนี้แล้ว เมื่อกายแตกดับตายไป จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

๗. บางคนให้ทาน เพราะนึกว่า เมื่อเราให้ทานนี้ จิตย่อมเลื่อมใส ความเบิกบานใน ความดีใจ ย่อมเกิดขึ้นตามลำดับ

๘. บางคนให้ทาน เพื่อประดับปรุงแต่งจิตของตน^{๔๕}

นอกจากนี้ ในสังคิสิสูตร กล่าวถึงสาเหตุของการให้ทาน ๘ ประการ คือ

๑. บางคนให้ทาน เพราะประจบเหมาะ

๒. บางคนให้ทาน เพราะกลัว

๓. บางคนให้ทาน เพราะคิดว่า เขาได้เคยให้แก่เรา

๔. บางคนให้ทาน เพราะคิดว่า เขาจักให้แก่เรา

๕. บางคนให้ทาน เพราะคิดว่า การให้ทานเป็นการดี

๖. บางคนให้ทาน เพราะคิดว่า เราหุงต้ม คนเหล่านี้มิได้หุงต้ม เราหุงต้มอยู่ จะไม่ให้แก่ผู้ที่มีได้หุงต้ม ย่อมไม่สมควร ดังนั้น เขาจึงให้ทาน

๗. บางคนให้ทาน เพราะคิดว่า เมื่อเราให้ทานนี้แล้ว กิตติศัพท์อันดีงามของเรา ย่อมระบือไป

๘. บางคนให้ทาน เพื่อความสบายใจ^{๔๖}

^{๔๕} อัง.อภฺรฺก. (ไทย) ๒๓/๓๓/๒๘๔-๒๘๙.

^{๔๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๖/๓๔๕.

ในสังคี่ติสูตร ทานุปติ กล่าวถึงสาเหตุของการให้ทานและความปรารถนาที่จะสำเร็จได้
ไว้อีก ๘ ประการ คือ

๑. บางคนให้ทานแก่สมณพราหมณ์ ด้วยมุ่งหวังสิ่งที่ให้ทานไป เพราะได้เห็นกษัตริย์
พราหมณ์ คฤหบดี มีความสมบูรณ์ด้วยกามคุณห้า จึงคิดว่า เมื่อตายแล้วจักเข้าถึงความเป็นสหายของ
กษัตริย์ พราหมณ์ คฤหบดี ได้ตั้งจิตอธิษฐาน อบรมจิต เพื่อคุณธรรมเบื้องสูงจึงจักไปเกิดในที่นั้น ความ
ปรารถนาของผู้มีศีลจักสำเร็จได้เพราะจิตบริสุทธิ์

๒. บางคนให้ทานแก่สมณพราหมณ์ ด้วยความมุ่งหวังสิ่งที่ให้ทานไป เพราะได้ยินว่า
พวกเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา มีอายุยืน มีวรรณะ มีความสุขมาก จึงคิดว่า เมื่อตายแล้วจักเข้าถึงความ
เป็นสหายของเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา ได้ตั้งอธิษฐาน อบรมจิต เพื่อคุณธรรมเบื้องสูงจึงจักไปเกิดใน
ที่นั้น ความปรารถนาของผู้มีศีลจะสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์

๓. บางคนให้ทานแก่สมณพราหมณ์ ด้วยความมุ่งหวังสิ่งที่ให้ทานไป เพราะได้ยินว่า
พวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ มีอายุยืน มีวรรณะ มีความสุขมาก จึงคิดว่า เมื่อตายแล้วจักเข้าถึงความเป็น
สหายของเทวดาชั้นดาวดึงส์ ได้ตั้งอธิษฐาน อบรมจิต เพื่อคุณธรรมเบื้องสูงจึงจักไปเกิดในที่นั้น ความ
ปรารถนาของผู้มีศีลจะสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์

๔. บางคนให้ทานแก่สมณพราหมณ์ ด้วยความมุ่งหวังสิ่งที่ให้ทานไป เพราะได้ยินว่า
พวกเทวดาชั้นยามา มีอายุยืน มีวรรณะ มีความสุขมาก จึงคิดว่า เมื่อตายแล้วจักเข้าถึงความเป็น
สหายของเทวดาชั้นยามา ได้ตั้งอธิษฐาน อบรมจิต เพื่อคุณธรรมเบื้องสูงจึงจักไปเกิดในที่นั้น ความ
ปรารถนาของผู้มีศีลจะสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์

๕. บางคนให้ทานแก่สมณพราหมณ์ ด้วยความมุ่งหวังสิ่งที่ให้ทานไป เพราะได้ยินว่า
พวกเทวดาชั้นดุสิต มีอายุยืน มีวรรณะ มีความสุขมาก จึงคิดว่า เมื่อตายแล้วจักเข้าถึงความเป็นสหาย
ของเทวดาชั้นดุสิต ได้ตั้งอธิษฐาน อบรมจิต เพื่อคุณธรรมเบื้องสูงจึงจักไปเกิดในที่นั้น ความปรารถนา
ของผู้มีศีลจะสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์

๖. บางคนให้ทานแก่สมณพราหมณ์ ด้วยความมุ่งหวังสิ่งที่ให้ทานไป เพราะได้ยินว่า
พวกเทวดาชั้นนิมมานรดี มีอายุยืน มีวรรณะ มีความสุขมาก จึงคิดว่า เมื่อตายแล้วจักเข้าถึงความเป็น
สหายของเทวดาชั้นนิมมานรดี ได้ตั้งอธิษฐาน อบรมจิต เพื่อคุณธรรมเบื้องสูงจึงจักไปเกิดในที่นั้น
ความปรารถนาของผู้มีศีลจะสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์

๗. บางคนให้ทานแก่สมณพราหมณ์ ด้วยความมุ่งหวังสิ่งที่ให้ทานไป เพราะได้ยินว่า
พวกเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี มีอายุยืน มีวรรณะ มีความสุขมาก จึงคิดว่า เมื่อตายแล้วจักเข้าถึง
ความเป็นสหายของเทวดาชั้น ปรนิมมิตวสวัตดี ได้ตั้งอธิษฐาน อบรมจิต เพื่อคุณธรรมเบื้องสูงจึงจัก
ไปเกิดในที่นั้น ความปรารถนาของผู้มีศีลจะสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์

๘. บางคนให้ทานแก่สมณพราหมณ์ ด้วยความมุ่งหวังสิ่งที่ให้ทานไป เพราะได้ยินว่า พวกเทวดาในหมู่พรหม มีอายุยืน มีวรรณะ มีความสุขมาก จึงคิดว่า เมื่อตายแล้วจักเข้าถึงความเป็น สหายของเทวดาในหมู่พรหม ได้ตั้งอธิษฐาน อบรมจิต เพื่อคุณธรรมเบื้องสูงจึงจักไปเกิดในที่นั้น ความปรารถนาของผู้มีศีลจะสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์^{๔๗}

จากพระสูตรนี้ ได้กล่าวถึงสาเหตุแห่งการให้ทานและความปรารถนาของผู้ให้ทานที่จำ สำเร็จผลได้ เพราะได้ตั้งอธิษฐานจิต มีการอบรมจิต เพื่อพัฒนาจิตให้มีคุณธรรมให้สูงขึ้น และ ที่สำคัญผู้ให้ทานนั้นต้องเป็นผู้มีศีลด้วย ความปรารถนาจึงจะสำเร็จได้ตามที่ต้องการ

ฉะนั้นแสดงให้เห็นว่า บางท่านให้ทานโดยตั้งความหวังที่จะได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา ความปรารถนานั้นที่คนส่วนใหญ่ต้องการคือทรัพย์สินสมบัติ ลาภ ยศ ชื่อเสียง หรือไม่ก็เป็นความสุขเป็น สิ่งตอบแทนหรือบางคนให้ทานเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในชาติต่อไป จึงคิดว่าในชาติปัจจุบันเราต้อง ทำบุญให้ทานให้มากๆ บางคนให้ทานแก่พระภิกษุ สามเณร เป็นต้น บางคนให้ทานเพราะมองเห็น หนทางที่จะนำมาซึ่งชื่อเสียงในสังคม บางคนให้ทานเพื่อกำจัดความตระหนี่ที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจให้ เบาบางลง เพื่อฝึกจิตให้มีความเสียสละ ยึดเอาคุณธรรมไว้ในใจและพัฒนาจิตให้เข้าถึงความจริงแท้ ของชีวิต สาเหตุของการให้ทานที่ปรากฏในท้าวเวสสุทวาร ดังกล่าวมาแล้วนั้น ถือว่าเป็นหลักการให้ทาน ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ตามที่ได้ปรากฏให้เห็นในสังคมปัจจุบันซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบตาม ความเชื่อของบุคคลนั้นๆ แต่ทั้งหมดหากจะกล่าวไปแล้ว การให้ทานถือเป็นการพัฒนาจิตของผู้ให้ อย่างหนึ่งตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

๒.๑.๘ จุดมุ่งหมายของการให้ทาน

พระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เมื่อได้ศึกษาแล้วจะพบว่า มีหลักคำสอน ที่แสดงถึงความมุ่งหมายในการให้ทานปรากฏอยู่หลายแห่ง แต่โดยทั่วไปแล้ว จุดมุ่งหมายของการให้ ทานนั้น คือ เพื่อสร้างบุญบารมี เพื่อให้ได้บุญ หรือให้ได้คุณงามความดี โดยอาศัยพระภิกษุ สามเณร ผู้เป็นเนื้อนาบุญ เป็นแหล่งเพาะและเผยแผ่ความดีที่ยอดเยี่ยม

ในการให้ทานเช่นเดียวกัน ผู้กระทำความดีมีเป้าหมายในการกระทำนั้น กล่าวคือ บางคนให้เพื่อช่วยเหลือเขาให้พ้นจากความทุกข์ บางคนให้เพื่อสั่งสมคุณความดี เพราะพระพุทธศาสนา ถือว่า การทำทานเป็นความดีอย่างหนึ่ง เป็นการพัฒนาจิตของผู้ให้ เพราะผู้ที่ให้ทานได้ชื่อว่าเป็นผู้ บำเพ็ญบุญและการกระทำนั้นเป็นการสั่งสมความดี ทั้งยังเป็นการทำทรัพย์ภายนอกให้เป็นทรัพย์ ภายใน ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในนิธิกัณฐสูตร ว่า

“บุคคลฝังขุมทรัพย์ไว้ในดิน ใต้น้ำลึกก็คิดว่า เมื่อถึงคราวจำเป็นทรัพย์นี้จะเป็น ประโยชน์แก่ตน ทรัพย์ที่ฝังไว้ในโลก เพื่อป้องกันกรถูกริบเป็นของหลวง เพื่อป้องกันโจรปล้นบ้าง

^{๔๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๗/๓๔๕-๓๔๗.

เก็บไว้ใช้หนี้บ้าง เก็บไว้ใช้ในเวลาข้าวยากหมากแพงบ้าง หรือเก็บเอาไว้ใช้ในคราวเกิดอันตราย ทรัพย์ที่ฝังไว้นั้น จะมีประโยชน์แก่คนฝังทุกคราวก็หาไม่ เพราะเหตุว่า ชุมทรัพย์ อาจเคลื่อนที่ไปบ้าง ลืมที่ฝังบ้าง มีผู้ลักไปบ้าง นาคหรือยักษ์ลักไปบ้าง หรือบางครั้งทายาทผู้ไม่เป็นที่รักขุดเอาไปบ้าง พอสิ้นบุญ ทรัพย์ทั้งหมดนั้นก็พินาศไปด้วย แต่ชุมทรัพย์คือบุญ บุคคลชายหญิงใดฝังไว้ดีแล้ว ด้วยการให้ทาน (ศีล ความสำรวมและความฝึกตน) ในเจตีย์ ในสงฆ์ ในบุคคล ในแขก ในบิดามารดา หรือในพี่ชาย ทรัพย์นั้นชื่อว่าฝังไว้ดีแล้ว ใครๆ ก็ลักเอาไปไม่ได้ เป็นของติดตามตนไป บรรดาทรัพย์สมบัติทุกอย่าง เวลาเขาตายไป จะนำไปได้แต่เพียงชุมทรัพย์คือบุญนี้เท่านั้น”^{๔๘}

“บุคคลผู้หวังความสุขความเจริญให้เกิดมีแก่ตนทั้งในชาติปัจจุบันและชาติหน้า ควรหมั่นสะสมบุญอยู่เสมอ บุญนั้นย่อมเกิดขึ้นจากการให้ทาน จากการรักษาศีล และจากการเจริญจิตภาวนาอบรมจิตให้มีความสะอาด เหมือนภาชนะที่รองรับน้ำฝน ย่อมเต็มทีละน้อยจากเม็ดฝนที่ตกลงมา การสั่งสมบุญทีละน้อย ก็ย่อมเต็มไปด้วยบุญได้ เหมือนพุทธภาษิตว่า “บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบุญว่า บุญเล็กบุญน้อยจะไม่มาถึง แม้หม้อน้ำ ย่อมเต็มด้วยน้ำที่ตกทีละหยาดได้ ฉนใด คนมีปัญญาสั่งสมบุญอยู่ แม้ทีละน้อยๆ ก็ย่อมเต็มด้วยบุญได้ ฉนนั้น”^{๔๙}

จุดมุ่งหมายสำคัญอีกประการหนึ่งของการให้ทาน คือ เพื่อขจัดความตระหนี่อันมีอยู่ในใจของผู้ให้ทาน ดังปรากฏในทานสูตร ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ได้กล่าวถึงผู้ใดให้ทานโดยกำจัดความตระหนี่ มุ่งเสียสละ การให้ของผู้นั้นย่อมมีผลมาก ว่า

“ถ้าสัตว์ทั้งหลายรู้ผลแห่งการจำแนกทาน เหมือนอย่างเราารู้ไซ้ สัตว์ทั้งหลายยังไม่ให้ทานแล้วจะไม่บริโภคน แต่สัตว์ทั้งหลายไม่รู้ผลแห่งการให้ทานเหมือนอย่างเรา รู้ ฉะนั้น สัตว์ทั้งหลายไม่ให้ทานแล้วจึงบริโภคน สัตว์ทั้งหลายพึงกำจัดความตระหนี่ มีใจผ่องใสให้ทานแล้ว ในพระทักษิณียบุคคลทั้งหลาย จุติจากความเป็นมนุษย์แล้วย่อมไปสู่สวรรค์”^{๕๐}

ในปุคคลสูตร สังยุตตนิกาย สคาถวรรค กล่าวถึงคนที่ตระหนี่ ตนเองมีความเห็นแก่ตัวแล้วยังชอบห้ามบุคคลอื่นให้ทานอีก ว่า “บุคคลผู้ตระหนี่ มีความคิดที่ชั่ว เป็นมิถิฉนปฏิฐิ ไม่มีความเอื้อเฟื้อ ย่อมห้ามคนที่กำลังให้โภชนาหารแก่คนทั้งหลายที่ขออยู่”^{๕๑}

ดังนั้นจึงสรุปว่าการให้ทานตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น มีจุดมุ่งหมายหลายประการทั้งเพื่อประโยชน์ส่วนตนและเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น คือ

^{๔๘} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๑-๘/๑๗-๑๘.

^{๔๙} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๒๒/๖๙.

^{๕๐} พุ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๒๖/๓๗๐-๓๗๑.

^{๕๑} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๓๒/๑๖๓.

๑. เพื่อบูชาพระคุณ หมายถึง พระสงฆ์ หรือบิดามารดา เพราะเป็นผู้ทรงธรรม ผู้มีคุณงามความดี มีคุณธรรมสูง เป็นบ่อเกิดแห่งบุญทั้งหลาย หรือเป็นบุคคลที่มีพระคุณต่อตนเอง เป็นต้น

๒. เพื่อการอนุเคราะห์ คือ พี่น้อง บุตรธิดา ญาติมิตร เป็นการเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๓. เพื่อการสงเคราะห์ คือ ให้แก่คนที่ลำบาก การสงเคราะห์ สามารถแยกออกเป็น ๒ อย่างคือ การสงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของ อันได้แก่ปัจจัย ๔ มี อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ด้วยหวังให้ผู้รับมีความสุข และการสงเคราะห์ด้วยธรรม เป็นการแนะนำ สั่งสอนผู้อื่นให้เขาได้รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์สามารถรู้จักผิดชอบชั่วดี เป็นต้น

๔. เพื่อสาธารณะประโยชน์ คือการให้ที่มีได้จำกัดแต่ในพระสงฆ์แต่เป็นการให้ที่มีประโยชน์กว้างขวางมากกว่าการให้ทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก เช่น การบริจาคที่ดินหรือเงินสร้างโรงพยาบาล สร้างโรงเรียน สร้างถนน เป็นต้น การให้ประเภทนี้มีผลมาก

๕. เพื่อสร้างบารมี เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญ เพราะการทำบุญเป็นการมุ่งปรับปรุงจิตของผู้ให้ให้สูงขึ้น และเป็นเครื่องมือในการกำจัดกิเลส (ความตระหนี่) เป็นอย่างดี โดยเห็นว่าการให้เป็นความดี มีคุณค่าต่อตัวเองและผู้อื่น

๒.๑.๙ ประโยชน์ของการให้ทาน

พระพุทธศาสนาเรียกประโยชน์ของการให้ทานว่า “อานิสงส์” คือประโยชน์หรือผลที่เกิดจากการให้ทานนั่นเอง ซึ่งจะมีผลเกิดขึ้นทั้งแก่ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แต่ถ้ากล่าวถึงอานิสงส์ของการให้ทาน ย่อมหมายถึง ผลที่จะเกิดขึ้น มีขึ้นแก่ผู้ให้เป็นสำคัญ ผู้ให้ทาน ไม่ว่าจะให้ด้วยเหตุผลใดก็ตาม ผู้ให้ย่อมได้รับอานิสงส์คือ ผลที่เกิดจากการให้ทานนั้น

การให้ทานในพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ อามิสทาน คือการให้ที่เป็นสิ่งของ กับธรรมทาน คือการให้ความรู้ การพร่ำสอนบุคคลอื่น ฉะนั้นจะกล่าวถึงอานิสงส์หรือประโยชน์ของการให้ทานแต่ละประเภท ดังนี้

๑.อานิสงส์หรือประโยชน์ของอามิสทาน

ในจุฬกัมมวิภังคสูตร พระผู้มีพระภาคตรัสแก่สุภมาณพโตเทยบุตร ถึงอานิสงส์ของการให้ทาน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์หรือเกิดเป็นมนุษย์ย่อมมีโภคะมากกว่า “คนที่ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย ประทีปโคมไฟ แก้วสมณะหรือพราหมณ์ เขาตายไปแล้วจะไปสู่สุคติ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นผู้โภคะมาก”^{๕๒} การให้ทานย่อมเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ผู้ให้ทานได้รับอานิสงส์หรือประโยชน์คือ

^{๕๒} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๙๔/๓๕๓.

- (๑) การให้ทาน เป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์
- (๒) การให้ทาน เป็นเครื่องเกื้อหนุนให้เป็นผู้โภคะทรัพย์มาก

ในทักษิณาวិภังคสูตร ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการให้ทานไว้ว่า

- (๑) ให้ทานแก่พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๒) ให้ทานแก่พระปัจเจกพระพุทธเจ้า มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๓) ให้ทานแก่สาวกของพระพุทธเจ้า มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๔) ให้ทานแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อทำอรรถัตถผลให้แจ้งมีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๕) ให้ทานแก่พระอนาคามี มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๖) ให้ทานแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อทำอนาคามีผลให้แจ้งมีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๗) ให้ทานแก่พระสกทาคามี มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๘) ให้ทานแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อทำสกทาคามีผลให้แจ้งมีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๙) ให้ทานแก่พระโสดาบัน มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๑๐) ให้ทานแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อทำโสดาปัตติผลให้แจ้งมีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
- (๑๑) ให้ทานแก่นักบวชนอกศาสนา ผู้ปราศจากราคะ มีอานิสงส์แสนโกฏิอรรถภาพ
- (๑๒) ให้ทานแก่นักบวชผู้ทุศีล มีอานิสงส์หนึ่งแสนอรรถภาพ
- (๑๓) ให้ทานแก่ปุถุชนผู้ทุศีล มีอานิสงส์หนึ่งพันอรรถภาพ
- (๑๔) ให้ทานแก่สัตว์ดิรัจฉาน มีอานิสงส์ร้อยอรรถภาพ^{๕๓}

ในทานานิสังสสูตร พระผู้มีพระภาคทรงแสดงอานิสงส์ที่หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ให้ทานไว้ ๕ ประการ คือ

- (๑) ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนทั้งหลาย
- (๒) บันดาลทั้งหลายย่อมคบหาสมาคมกับผู้ให้ทานนั้น
- (๓) ชื่อเสียงของผู้ให้ย่อมขจรไป
- (๔) ผู้ให้ทานย่อมเป็นผู้ไม่ห่างจากฆราวาสธรรม
- (๕) ผู้ให้ทานเมื่อสิ้นชีวิตแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์^{๕๔}

ในนิติกถนสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงถึงประโยชน์หรืออานิสงส์ของการให้ทานว่า

- (๑) เป็นผู้ไม่มีผิพรรณงาม มีเสียงไพเราะ มีทรวดทรงดี (รูปงาม) และมีบริวาร
- (๒) เป็นพระราชครองประเทศและได้รับความสุข

^{๕๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๗๙/๔๒๗-๔๒๙.

^{๕๔} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๕/๕๖.

- (๓) ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ
- (๔) ได้กัลยาณมิตร ถึงความเป็นผู้รู้ (วิชา) และถึงความหลุดพ้นได้ (วิมุตติ)
- (๕) ได้ปฏิสัมภทา วิโมกข์ สากบารมีญาณ ปัจเจกโพธิญาณ และพุทธภูมิ^{๕๕}

ในสี่ทศนาปติสูตร กล่าวถึงผู้ให้ทานย่อมได้รับอานิสงส์ ๗ ประการ คือ

- (๑) พระอรหันต์ย่อมอนุเคราะห์ผู้ให้ทานก่อน
- (๒) พระอรหันต์ย่อมเข้าไปหาก่อน
- (๓) พระอรหันต์ย่อมรับทานของผู้ให้ก่อน
- (๔) พระอรหันต์ย่อมแสดงธรรมให้ก่อน
- (๕) ชื่อเสียงอันดีงามของผู้ให้ทาน ย่อมฟุ้งขจรไป
- (๖) ผู้ให้ทานย่อมแก้กลัวกลัวอาจหาญ ไม่เก้อเขินในที่ประชุม
- (๗) เมื่อสิ้นชีพลง ผู้ให้ทานย่อมบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์^{๕๖}

ในอาทิตตสูตร พระผู้มีพระภาค ตรัสตอบให้เทวดาที่มาทูลถามถึงประโยชน์ของท่านว่า “โลก คือหมุ่สัตว์ อันชราและมรณะเผาผลาญแล้ว ควรนำออก (ซึ่งโภกทรัพย์) ด้วยการให้ทาน เพราะวัตถุที่บุคคลให้แล้ว ได้ชื่อว่านำออกดีแล้ว ทานวัตถุที่บุคคลให้แล้วนั้น ย่อมมีสุขเป็นผล ที่ยังมีได้ให้ ย่อมไม่เป็นเช่นนั้น โจรยังปล้นได้ พระราชายังริบได้ เพลิงยังไหม้ได้ หรือสูญหายไปได้ อนึ่ง บุคคล จำต้องละกายพร้อมด้วยเครื่องอาศัยทั้งมวล เพราะการตายจากไป ผู้มีปัญญา รู้ช้อย่างนี้แล้ว ควรใช้ สอยโภกทรัพย์และให้ทาน เมื่อให้ทานและใช้สอยตามควรแล้วจะไม่ถูกติฉินนินทา ฟังถึงสถานะอัน เป็นแดนสวรรค์”^{๕๗}

ในกีนทสูตร กล่าวถึงอานิสงส์การให้ทาน มีเทวดาทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า “บุคคล ให้อะไร ชื่อว่าให้กำลัง ให้อะไร ชื่อว่าให้วรรณะ ให้อะไรชื่อว่าให้ความสุข ให้อะไรชื่อว่าให้จักขุ และ ใคร ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง” พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “บุคคลให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่า ให้วรรณะ ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทับ ชื่อว่าให้จักขุ และผู้ให้ที่พักอาศัย ชื่อว่าให้ทุก สิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ที่พร่ำสอนธรรม ชื่อว่าให้อมตะ”^{๕๘}

ในอัมมสูตร เทวดาทูลถามถึงอานิสงส์การให้ข้าวเป็นทาน พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ชนเหล่าใดมีใจเลื่อมใสให้ข้าวด้วยศรัทธา ข้าวที่ตนเองยอมค้าชูชนเหล่านั้นทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

^{๕๕} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๑๑-๑๕/๑๙.

^{๕๖} อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๔/๕๔-๕๕.

^{๕๗} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๑/๕๗-๕๘.

^{๕๘} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๕๘.

เพราะเหตุนี้บุคคลพึงกำจัดความตระหนี่ ครอบงำมลทินแล้วให้ทานเถิด เพราะบุญเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายทั้งโลกนี้และโลกหน้า”^{๕๙}

ในโภชนาทานสูตร พระผู้มีพระภาคตรัสถึงอานิสงส์การถวายอาหารไว้ว่า “ ภิกษุทั้งหลาย ทายกผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ภิกษุคหกรรม ฐานะ ๕ ประการ คือ ๑) อายุ ๒) วรรณะ ๓) สุข ๔) พละ ๕) ปฏิภาณ ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมมีส่วนได้อายุอันเป็นทิพย์ หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้วรรณะแล้ว ย่อมมีส่วนได้วรรณะอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้พละแล้ว ย่อมมีส่วนได้พละอันเป็นทิพย์ หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้ปฏิภาณแล้ว ย่อมมีส่วนได้ปฏิภาณอันเป็นทิพย์ หรือเป็นของมนุษย์”^{๖๐}

ในมนापายีสสูตร พระผู้มีพระภาคตรัสอนุโมทนาถึงอานิสงส์การถวายทานแก่บุคคลหนึ่งว่า “ ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดี ย่อมได้ของที่ดี ผู้ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงสถานที่ประเสริฐ นรชนใดให้ของที่เลิศ ให้ของที่ดี และให้ของที่ประเสริฐ นรชนนั้น จะเกิดในที่ดีๆ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศในที่นั้นๆ”^{๖๑}

๒. อานิสงส์หรือประโยชน์ของการให้ธรรมทาน

ในสักกเทวราชวัตถุ พระผู้มีพระภาคตรัสถึงอานิสงส์ของการให้ธรรมทานแก่ท้าวสักกะจอมเทพที่มาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพร้อมเหล่าเทวดาทั้งหลาย ครั้นถึงแล้วจึงกราบบังคมทูลถามว่า “ การให้อะไร ชนะการให้ทั้งปวง รสอะไร ชนะรสทั้งปวง ความยินดีอะไร ชนะความยินดีทั้งปวง ความสิ้นไปแห่งอะไร ชนะทุกข์ทั้งปวง” พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ การให้ธรรมชนะการให้ทั้งปวง รสแห่งธรรม ชนะรสทั้งปวง ความยินดีในธรรม ชนะความยินดีทั้งปวง ความสิ้นตัณหา ชนะทุกข์ทั้งปวง”^{๖๒}

การให้ธรรม ชนะการให้ทั้งปวง หมายถึงบุคคลจะให้หรือเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมได้ก็ต่อเมื่อได้ฟังธรรม จนรู้ว่าคุณประโยชน์ของการให้หรือการเสียสละว่าดีอย่างไรเสียก่อน จึงจะให้หรือเสียสละได้ หากไม่ได้ฟังธรรม การให้สิ่งอื่นจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย

รสแห่งธรรม ชนะรสทั้งปวง หมายถึงรสอื่นๆ เช่น รสสุชาโภชนของเทวดา ยังเป็นปัจจัยให้สัตว์ต้องเสวยทุกข์ในสังสารวัฏ แต่รสแห่งพระธรรม คือ โปธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ และโลกุตตรธรรม ๙ ประการ เป็นรสแห่งความสุขที่ประเสริฐที่สุด

^{๕๙} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๓/๕๙.

^{๖๐} อจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๕๘.

^{๖๑} อจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๔/๗๒.

^{๖๒} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๕๔/๑๔๔.

ความยินดีในธรรม ขณะความยินดีทั้งปวง หมายถึงความยินดีอื่นๆ เช่น ความยินดีใน บุตร ธิดา ทรัพย์สิน สตรี หรือการขับร้อง ประโคมดนตรี ทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยให้เสวยทุกข์ใน สังสารวัฏ แต่การแสดงธรรม การได้ฟังธรรม หรือการแนะนำธรรม ย่อมก่อให้เกิดปีติสุข และเป็น ปัจจัยให้บรรลอรหัตผล สิ้นทุกข์ในสังสารวัฏได้

ความสิ้นตัณหา ขณะทุกข์ทั้งปวง หมายถึงอรหัตผลที่เกิดขึ้นในที่สุดแห่งความสิ้น ตัณหานั้นเป็นสภาวะที่ครอบงำตัดขาดทุกข์ในสังสารวัฏได้อย่างสิ้นเชิง^{๖๓}

การให้ธรรมเป็นทานย่อมมีอานิสงส์พอสรุปได้ คือ

- (๑) เข้าใจในอรรถ ได้ความเข้าใจในธรรม
- (๒) ได้ความรื่นเริง
- (๓) ได้ความอิมใจ
- (๔) ได้ความสบายกายสบายใจ
- (๕) จิตตั้งมั่นด้วยดี^{๖๔}

ฉะนั้น การให้ทานถือเป็นหลักการปฏิบัติอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชน จากอานิสงส์ หรือประโยชน์ของการให้ทานที่กล่าวมาพอสรุปได้ดังนี้

๑. เมื่อให้ทานแล้วย่อมได้ประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) เป็นประโยชน์ขั้นต้นที่ ผู้ให้ทานจะพึงได้รับ เป็นประโยชน์ที่ทุกคนปรารถนากันในโลกนี้ คือ ความรักความพื่อใน ชื่อเสียง ทรัพย์สมบัติ ความมีฐานะ ยศสรรเสริญ ความสุข เป็นต้น

๒. เมื่อให้ทานแล้วย่อมได้ประโยชน์ในเบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) เป็นประโยชน์ ระดับกลาง อยู่ระดับที่สูงกว่าขั้นแรก คือเป็นจุดหมายที่เน้นเรื่องจิตใจ เป็นการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น ให้ความสำคัญแก่คุณธรรม ยึดมั่นในการทำความดี เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สุคติโลก สวรรค์

๓. เมื่อให้ทานแล้วย่อมได้ประโยชน์สูงสุด (ปรมาตถะ) เป็นประโยชน์ระดับสูงสุดที่สืบ เนื่องมาจากระดับที่ ๑ และระดับที่ ๒ เป็นอานิสงส์ขั้นสุดท้ายของการให้ทาน เป็นขั้นที่จะบรรลุสภาวะ แห่งชีวิต คือ รู้แจ้งแห่งสภาพของสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เป็นผู้หมดเครื่องผูกมัดทั้งปวงถึงความ หลุดพ้น (วิมุตติ) และได้ปฏิสัมภีทา เป็นต้น

^{๖๓} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๕๔/๑๔๔.

^{๖๔} อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๖/๓๓.

๒.๑.๑๐ โทษของการไม่ให้ทาน

ในจุฬกัมมวิภังคสูตร สุกุมานพโตเทยยบุตร กล่าวกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยที่ให้สัตว์เกิดเป็นมนุษย์ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี มีอายุสั้น มีอายุยืน มีโรครมาก มีโรคน้อย มีผิวพรรณทราม มีผิวพรรณดี มีอำนาจน้อย มีอำนาจมาก มีโภคะมาก มีโภคะน้อย เกิดในตระกูลสูง เกิดในตระกูลต่ำ มีปัญญาน้อย มีปัญญามาก^{๖๕}

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพรรณ มีกรรมเป็นที่พึงอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน”^{๖๖}

นอกจากนี้ในพระสูตรนี้พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเหตุปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน พระองค์ทรงตรัสว่า “การที่บุคคลเป็นผู้ไม่ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก เครื่องประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้าไม่ไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในที่ใดๆ เขาก็จะเป็นผู้มีโภคะน้อย”^{๖๗}

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าในสังคมนมนุษย์ปัจจุบัน บางคนมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย บางคนเกิดมายากจน บางคนไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ บางคนมีอายุยืน บางคนมีอายุสั้น เป็นต้น เพราะเนื่องจากว่ากรรมเป็นตัวกำหนดเมื่อเกิดมาจึงเป็นเช่นนี้ ดังเช่นคนที่ร่ำรวยเป็นเศรษฐีในอดีตชาติเขาได้ทำบุญให้ทานแก่พระภิกษุสามเณร หรือได้ช่วยเหลือผู้ที่ยากจนขัดสน เป็นต้น ส่วนผู้ที่เกิดมาในชาติปัจจุบัน ในอดีตชาติ อาจจะไม่เคยให้ทาน หรือให้แต่เจตนาที่กระทำนั้นไม่บริสุทธิ์ก็ได้ เป็นต้น

๒.๑.๑๑ ความสำคัญของการให้ทาน

การให้ทานเป็นเรื่องของความชุ่มเย็น ผู้ให้ทานอยู่เสมอย่อมมีใจผ่องใสเยือกเย็น หมู่ชนที่นิยมการให้ทานย่อมไม่มีความเดือดร้อนใจ คำสอนเรื่องการให้ทานนี้ทำให้ชาวพุทธเป็นคนที่มึจิตใจเมตตา กรุณาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในยามที่สังคมปกติหรือยามเดือดร้อนก็เอื้อเพื่อแบ่งปันซึ่งกันและกันอยู่เสมอลักษณะเช่นนี้ถือเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญบารมีทุกประการ จนสุดท้ายเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร พระองค์ก็ได้ทรงบำเพ็ญทานบารมีเช่นกัน

การให้ทานนี้ เป็นบ่อเกิดแห่งบุญในบุญกิริยาวัตถุ ๓ อันดับแรกคือ ทานมัยบุญสำเร็จด้วยการให้ทาน เพราะเป็นสิ่งที่ทำง่ายและเป็นอุปการะแก่คุณธรรมข้ออื่นๆ พระพุทธเจ้า

^{๖๕} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๘๙/๓๔๙.

^{๖๖} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๘๙/๓๕๐.

^{๖๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๙๔/๓๕๓.

ทรงยกย่องทานไว้หลายลักษณะ เช่น “บุญของผู้ให้ย่อมเจริญก้าวหน้า ผู้ให้ย่อมผูกไมตรีไว้ได้ ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของคนหมู่มาก” เป็นต้น ดังนั้นการให้ในพระพุทธศาสนา จึงมีความสำคัญจึงสรุปได้ ๓ ประการ คือ

๑) ความสำคัญต่อตนเอง

การให้ทานเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความดี เป็นการขัดเกลาจิตใจของมนุษย์อันมี โลภะ โทสะ โมหะ หรือที่เรียกว่าอกุศลมูล การให้ทานเป็นการขจัดเสียซึ่งความโลภในจิตใจ การรักษาศีล เป็นการขจัดความโกรธและการเจริญจิตภาวนาขจัดความหลง เมื่อจิตที่ได้รับการขัดเกลาจิตใจแล้ว มีการให้ทาน รักษาศีลและเจริญเมตตา คุณธรรมข้ออื่นก็เจริญงอกงามในจิตใจของผู้ให้ด้วย

๒) ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา พุทธศาสนิกชนพึงช่วยกันดูแลอุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัย ๔ แก่พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย เพราะการอุปถัมภ์นี้เป็นการส่งเสริมศาสนทายาทในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังอุปถัมภ์ในการสร้างเสนาสนะ วิหาร โบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น เพื่อให้เป็นศาสนสมบัติในพระพุทธศาสนา ตัวอย่างคือ อนาคตบัณฑิตกษัตริย์สร้างวัดเวฬุวันมหาวิหาร นางวิสาขาสร้างวัดบุพพาราม หรือพระเจ้าอโศกมหาราชสร้างเจดีย์ทั่วอินเดียและได้ส่งพระสมณทูตจำนวน ๙ สาย ออกไปเผยแผ่พระศาสนา เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า หลักคำสอนเรื่องทานนี้เป็นรากแก้วเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนาอย่างมาก หากพุทธบริษัท ๔ ไม่เชื่อคำสอนเรื่องทานแล้วไม่มีการอุปถัมภ์ดูแลพระพุทธศาสนาก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

๓) ความสำคัญต่อสังคม

ประเทศชาติบ้านเมืองจะอยู่รอดได้ก็เพราะคนในสังคมมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่คิดเอาเปรียบกัน อนุเคราะห์ สงเคราะห์กันไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมและนามธรรม บ้านเมืองถึงจะอยู่ได้ สังคมไทยเป็นสังคมพุทธมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติได้หล่อหลอมขัดเกลาจิตใจคนไทยให้เป็นคนมีน้ำใจไมตรีโอบอ้อมอารีช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการให้ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น จนเป็นเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยที่ชาวต่างชาติยอมรับ ทั้งนี้ก็เพราะคำสอนของพระพุทธศาสนาเรื่องการให้นั่นเอง ฉะนั้นจึงขออัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ที่ทรงพระราชทานในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๐ มา ณ ที่นี้ว่า

“คุณธรรมข้อหนึ่งที่ยังมีอยู่บริบูรณ์ในจิตใจของคนไทยก็คือ การให้ การให้นี้ไม่ว่าจะให้สิ่งใด แก่ผู้ใด โดยสถานใดก็ตาม เป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งเพราะเป็นเครื่องประสานไมตรีอย่างสำคัญระหว่างบุคคลกับบุคคลและให้สังคมมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นด้วยสามัคคีธรรม”

๒.๒ ลักษณะรูปแบบการให้ทานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

๒.๒.๑ การให้ทานของพระโพธิสัตว์

การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดร

พระเวสสันดรชาดก เป็นชาดกที่กล่าวถึง การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดร ซึ่งเป็นอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ทรงเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ในชาติสุดท้ายเป็นพระเวสสันดรก่อนที่พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ในพระชาติสุดท้ายนี้ทรงบำเพ็ญทานบารมี อันมีการให้ทานบุตรธิดาและภรรยาเป็นทาน เป็นต้น

พระเวสสันดรโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญบารมีตามอุดมคติชีวิตแบบพระโพธิสัตว์ เช่นเดียวกับพระโพธิสัตว์ทั้งหลายคือบำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ ประการ แต่ในพระชาติสุดท้ายบารมีที่เด่นชัดที่สุดที่พระเวสสันดรได้ทรงบำเพ็ญคือ “ทานบารมี” ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

บริจาคเครื่องประดับ

พระเวสสันดรกุมารทรงมีน้ำพระทัยเปี่ยมไปด้วยเมตตาบริจาคทานอยู่เป็นประจำ เมื่อพระชนมายุได้ ๕ ชันษา พระราชบิดาให้ช่างทำเครื่องประดับพระราชทานแก่พระองค์ ลีนค่าใช้จ่ายถึงแสนกหาปณะ พระราชกุมารเปลื้องเครื่องประดับนั้น ประทานแก่เหล่านางนม แม้นางนมนั้นจะถวายคืนก็ไม่ทรงรับ พวกนางนมกราบทูลให้พระราชาทรงทราบ พระราชาเห็นว่าอาภรณ์ที่ลูกให้ทานแล้วเป็นสิ่งดี จึงให้ช่างทำเครื่องประดับพระราชทานอีก พระราชกุมารได้ประทานเครื่องประดับที่พระราชบิดาประทานให้เหล่านางนม ถึง ๙ ครั้ง

นอกจากนี้มีพุทธดำรัสที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกว่า “เมื่อเรายังเป็นเด็กเล็กเกิดได้ ๘ ขวบ นั่งอยู่บนปราสาท คิดที่จะบริจาคทานว่า เราพึงให้หทัย ดวงตา เลือด และร่างกาย ถ้าว่าจะมีใครมาขอเรา เราก็นยินดีบริจาคให้ เมื่อเราคิดจะบริจาคทาน จิตก็ไม่หวั่นไหว”^{๖๘}

บริจาคช้างปัจจยนาเคนทร์

ในเวสสันดรจริยา^{๖๙} กล่าวว่า ทุกวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำ ทุกกึ่งเดือน พระเวสสันดรจะทรงช้างปัจจยนาเคนทร์ไปยังศาลาเพื่อทรงบำเพ็ญทาน วันนั้นมีพราหมณ์ ๘ คน มาจากเมืองกลิงคะเข้า

^{๖๘} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๖๖๗-๑๖๖๘/๔๔๙-๔๕๐.

^{๖๙} ชุ.จริยา. (ไทย) ๓๓/๘๑/๗๓๘.

มาราบทูลขอพระราชทานช้างปัจจัยนาเคนทร์ ด้วยเหตุผลว่า เมืองกลิงคะฝนไม่ตก เกิดทุกข์ภัย ประชาชนอดอยาก ขอพระองค์ทรงพระราชทานช้างมงคลตัวนี้ด้วยเถิด^{๗๐}

พระเวสสันดร ได้ฟังคำกราบบงคมทูลของพวกพราหมณ์ก็มีพระทัยที่ไม่หวั่นไหว มีพระทัยน้อมไปในการบริจาทานและพระราชทานช้างปัจจัยนาเคนทร์ให้แก่พราหมณ์ ดังพุทธดำรัสที่ปรากฏในเวสสันดรจริยาว่า “พราหมณ์ทั้งหลาย ขอสิ่งใดกับเรา เราจะให้สิ่งนั้น ด้วยจิตที่ไม่หวั่นไหว เราไม่ช้อนเร้นของที่มีอยู่ เพราะใจของเรายินดีในทาน”^{๗๑} แล้วพระองค์ทรงจับวงช้างบนมือพราหมณ์ หลังจากนั้นน้ำเต้าทองลงบนมือพราหมณ์ พระราชทานช้างปัจจัยนาเคนทร์แก่พราหมณ์ ชาวเมืองกลิงคะ ในกาลนั้นเกิดอัศจรรย์คือ แผ่นดิน ภูเขาสิเนรุราช และป่าหิมพานต์ สั่นสะเทือนไปทั่ว^{๗๒}

เมื่อพระเวสสันดรพระราชทานช้างปัจจัยนาเคนทร์แก่พราหมณ์ เมืองกลิงคะแล้ว ทำให้ชาวเมืองสีพีโกรธเคืองในการกระทำของพระเวสสันดรอย่างมากจึงนำความกราบทูลพระเจ้าสุทนต์ให้ลงโทษพระเวสสันดร ฝ่ายพระเจ้าสุทนต์ทรงไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอ ด้วยดำริว่าพระเวสสันดรให้ช้างไปนั้นไม่มีความผิดอะไร แต่ทรงรับข้อเสนอให้ทรงขับไล่ออกไปจากพระนครให้ไปอยู่เขาวงกต พระเจ้าสุทนต์จึงนำขานี้แจ้งให้พระเวสสันดรทราบ เมื่อพระเวสสันดรทราบเหตุที่ชาวเมืองสีพีโกรธเคืองพระองค์ เพราะว่าให้ช้างปัจจัยนาเคนทร์ พระองค์จึงตรัส ดังปรากฏในเวสสันดรชาดก ว่า “เราจะให้หทัย ให้จักขุ เงิน ทอง แก้วมุกดา แก้วไพฑูรย์ หรือแก้วมณีซึ่งเป็นทรัพย์ภายนอกของเรา จะเป็นไรไป”^{๗๓}

บริจาศัสตสมหาทาน

สัสตสมหาทาน หมายถึง การให้ทาน ๗ อย่างๆ ละ ๗๐๐ เป็นการให้ทานก่อนที่พระเวสสันดรจะออกจากพระนครสีพี ทรงขอให้ทานอีกครั้ง ดังปรากฏในเวสสันดรชาดก ว่า “เราจักไปตามทางที่พระราชามีโทษเสด็จไป ขอให้ท่านทั้งหลายจงงดโทษแก่เราคนหนึ่งและวันหนึ่ง พอให้เราได้ให้ทานก่อนเถิด”^{๗๔} การให้ทานในครั้งนี้เป็นมหาทานซึ่งเรียกว่า “สัสตสมหาทาน” คือให้ทานด้วยวัตถุ ๗ อย่างๆ ละ ๗๐๐ ดังนี้

๑. พระราชทานช้าง ๗๐๐ เชือกที่ประดับด้วยเครื่องอสังการทั้งปวง อันมีสายรัดทอง และสัปคับทอง มีนายควาญช้างถือหอกชัตและขอ ขึ้นขี่คอประจำ

^{๗๐} ชู.จริยา. (ไทย) ๓๓/๘๒-๘๓/๗๓๘.

^{๗๑} ชู.จริยา. (ไทย) ๓๓/๘๔/๗๓๘.

^{๗๒} ชู.จริยา. (ไทย) ๓๓/๘๖-๘๗/๗๓๘.

^{๗๓} ชู.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๗๐๓/๔๕๕.

^{๗๔} ชู.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๗๐๗/๔๕๕.

๒. พระราชทานม้า ๗๐๐ ตัว ที่ประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง เป็นม้าสินธพชาติ
อาชาไนย มีฝีเท้าเร็ว มีนายสารถีถือทวนแลธนูขึ้นขี่ประจำ

๓. พระราชทานรถ ๗๐๐ คัน ซึ่งผูกสอดเครื่องรบชักธงขึ้น หุ้มด้วยหนังเสือเหลืองและ
เสือโคร่ง มีนายสารถีสวมเกราะถือธนูขึ้นขี่แล้ว

๔. พระราชทานสตรี ๗๐๐ นางนั่งประจำรถคันละนาง มีเครื่องประดับอาภรณ์

๕. พระราชทานแม่โคนม ๗๐๐ ตัว พร้อมด้วยภาชนะเงินสำหรับรองรับน้ำนม

๖. พระราชทานทาสี ๗๐๐ คน

๗. พระราชทานทาส ๗๐๐ คน^{๗๕}

บริจาคม้าและรถ

หลังจากพระเวสสันดรทำสัตตคมหาทานแล้วได้เข้าเฝ้าพระเจ้าสญชัยและพระนางมุ
สตี แล้วเสด็จออกจากพระนครสี่พี่ พร้อมด้วยพระนางมัทรี และพระโอรสพระธิดา ด้วยรถพระที่นั่ง
อันเทียมด้วยม้าสินธพ ๔ ตัว มุ่งสู่เขาวงกต ระหว่างทางนั้นมีพราหมณ์ ๕ คนติดตามพระองค์มา
พราหมณ์ ๔ คนมีโอกาสเข้ามาขอม้าสินธพ ๔ ตัวที่ใช้เทียมรถ พระองค์จึงบริจาคม้าแก่พราหมณ์
นั้น^{๗๖} ส่วนพราหมณ์คนที่ ๕ ได้ทูลขอรถม้าจึงพระราชทานให้อีก ในที่สุดทั้ง ๔ พระองค์จึงพระราช
ดำเนินด้วยพระบาท ดังพุทธดำรัสในเวสสันดรชาดกว่า “ พระองค์อุ้มขาลี พระนางมัทรีอุ้มกัณหา
ทรงยินดี ตรัสปราศรัยซึ่งกันและกันด้วยคำที่ไพเราะแล้วดำเนินไป”^{๗๗}

บริจาคพระโอรสและพระธิดา

การบำเพ็ญทานบารมีด้วยการให้บุตรธิดาเป็นทาน ถือเป็นจริยาวัตรของพระโพธิสัตว์
พระเวสสันดรเช่นเดียวกัน พระองค์ก็ให้พระโอรสและพระธิดาเป็นทานแก่พราหมณ์ชุก ผู้ไปทูลขอ
สองกุมาร กล่าวคือ ชุกพราหมณ์ เป็นคนคนแคว้นกาลิงคะ มีภรรยาสาวชื่ออมิตตดาปนา เมื่ออยู่
ด้วยกันฉันสามีภรรยาจนได้ก็ได้ทำหน้าที่เป็นแม่ศรีเรือนตามหน้าที่ของภรรยาที่ดี ไม่มีบกพร่อง จน
ชายชาวบ้านทุนวิฐะต่างสรรเสริญและดุด่าภรรยาตนเองว่าทำไมไม่เอาแบบอย่างนางอมิตตดาปนา
บ้าง หญิงทั้งหลายเมื่อถูกสามีตบดุด่า จึงพากันโกรธเคือง จึงนัดหมายกันไปดักรอนางอมิตตดาปนาที่
ทำน้ำและदानางด้วยประการต่างๆ นางรู้สึกเสียใจร้องไห้กลับมาบอกชุกพราหมณ์ว่าต่อไปจะไม่ไป
ตักน้ำหรือทำงานใดๆ อีกแล้ว ชุกพราหมณ์ก็ปลอบใจนางว่าต่อไปนี้ไปนางไม่ต้องทำงาน ฉันจะเป็นผู้
ทำงานเอง

^{๗๕} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๗๕๖-๑๘๐๕/๔๖๗-๔๖๘.

^{๗๖} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๘๖๓/๔๗๖.

^{๗๗} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๘๖๘/๔๗๗.

ฝ่ายนางอมิตตตาปนาไม่ต้องการให้ชูชกพราหมณ์ทำงาน แต่นางบอกให้ชูชกไปหาทาสหรือทาสีมาคอยรับใช้ โดยให้คำแนะนำดังปรากฏในเวสสันดรชาดกว่า “ฉันได้ฟังมาพระเวสสันดรประทับอยู่ที่เขาวงกต ท่านจงไปทูลขอทาสและทาสีกับพระองค์เถิด เมื่อท่านทูลขอแล้ว พระองค์จักพระราชทานทาสและทาสีแก่ท่าน”^{๗๘}

เมื่อชูชกพราหมณ์ฟังนางอมิตตตาปนาอ้างด้วยเหตุผลประการทั้งปวงจึงเดินทางไปสู่เขาวงกตเพื่อไปหาพระเวสสันดรทูลขอทาสและทาสีกับพระองค์ เมื่อไปถึง ชูชกจึงกราบทูลความประสงค์ด้วยสำนวนโวหารว่า “ห้วงน้ำ (ในปัญจมหานที) เต็มเปี่ยมตลอดเวลาไม่เหือดแห้ง เสมือนน้ำพระไทยของพระองค์ที่เปี่ยมล้นด้วยศรัทธา ข้าพระองค์มาเพื่อทูลขอพระราชโอรส พระราชธิดาของพระองค์ขอพระองค์ทรงพระกรุณาพระราชทานสองปิโยรสแก่ข้าพระองค์ ผู้ทูลขอเถิด”

พระเวสสันดรจึงตรัสกับชูชกพราหมณ์ว่า ท่านจงเอากุมารไปเถิด เรามีศรัทธาที่จะบริจาคให้ หากท่านไม่รู้บริวารก็ขอให้พักที่นี่สักคืนพอให้พระนางมัทรีได้เห็นสองกุมาร แต่ได้รับการปฏิเสธจากชูชกพราหมณ์ โดยอ้างว่า ธรรมดาสตรียอมอาลัยในบุตร จักขัดขวางการบำเพ็ญทานของพระองค์และยังเป็นอันตรายต่อลาภของข้าพเจ้า เมื่อพระองค์บำเพ็ญทานด้วยความศรัทธาแล้ว คือประทานราชทรัพย์ คือพระโอรสพระราชธิดาแก่จากเช่นข้าพระองค์แล้ว จักได้รับอานิสงค์คือเสด็จไปสู่สวรรค์ ดังนั้น ขอพระองค์ทรงเรียกสองกุมารมาเถิด ข้าพระองค์จักขอทูลลา

ในที่สุดพระเวสสันดรตรัสเรียกขาลีและกัณหาพระราชทานให้แก่พราหมณ์ชูชก ด้วยพระหฤทัยที่ขึ้นบาน เรียกว่า “ปุตตกทานบารมี” ดังพุทธดำรัสในเวสสันดรชาดกว่า “พระเวสสันดรทรงพากุมารทั้ง ๒ คือพระขาลีและกัณหาพระราชทานแก่พราหมณ์แล้วก็ทรงพระทัยขึ้นบานในปุตตทานอันอุดม ขณะนั้นเกิดอัศจรรย์แผ่นดินไหว และเกิดเสียงบันลือลั่นไปทั่ว”^{๗๙}

บริจาคนางมัทรี

ภายหลังจากพระเวสสันดรให้พระราชโอรสพระราชธิดาเป็นทานแล้ว ท้าวสักกเทวราชทรงดำริว่า เมื่อวานนี้ พระเวสสันดรได้ประทานบุตรแก่ชูชกพราหมณ์ ทำให้เกิดแผ่นดินไหว บัดนี้ถ้าจะมีคนต่ำช้าคนหนึ่งไปเฝ้าพระเวสสันดร ทูลขอพระนางมัทรี ผู้ทรงพระสิริโฉม มีศัลยาจารย์ที่งดงาม เคารพรักพระสวามียิ่งกว่าชีวิต ก็จะทำให้พระองค์อยู่คนเดียวเปล่าเปลี่ยวจากผูปฏิบัติ อย่างกระนั้นเลยเราจักแปลงเป็นพราหมณ์ไปขอพระนางมัทรี ให้พระองค์บริจาทยอดแห่งทานบารมี พระองค์จะได้ไม่บริจาคนางมัทรีให้ใคร แล้วถวายพระนางคืนให้ ดังปรากฏในเวสสันดรชาดกว่า “ห้วงน้ำยังเต็ม

^{๗๘} ชู.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๙๓๕-๑๙๓๖/๔๘๖.

^{๗๙} ชู.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๑๑๗-๒๑๑๙/๕๑๒.

เปี่ยมตลอดเวลาไม่เหือดแห้งฉันใด น้ำพระทัยของพระองค์ย่อมเต็มเปี่ยมไปด้วยศรัทธาฉันนั้น ข้าพระองค์ทูลขอพระชายาของพระองค์ ขอพระองค์ทรงพระกรุณาพระราชทานแก่หม่อมฉันเถิด”^{๘๐}

พระเวสสันดร พระผู้ทรงมีน้ำพระทัยที่เปี่ยมล้นด้วยศรัทธาที่จะบริจาคทรงมีพระทัยอันไม่หวั่นไหวและตรัสตอบพราหมณ์ว่า “ท่านพราหมณ์ ท่านขอสิ่งใด เราจะให้สิ่งนั้น เรามีได้หวั่นไหวเลย เรามีได้ซ่อนเร้นสิ่งที่มีอยู่ ใจของเรายินดีในทาน”^{๘๑}

ลำดับนั้น พระเวสสันดรทรงกุมพระหัตถ์ของพระนางมัทรีข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งทรงจับน้ำเต้าหลังน้ำพระราชทานพระนางมัทรีให้แก่พราหมณ์ ดังพุทธดำรัสในเวสสันดรชาดกว่า “ทรงกุมพระหัตถ์ของพระนางมัทรี ทรงจับเต้าน้ำ หลังน้ำพระราชทานพระนางมัทรีให้เป็นทานแก่พราหมณ์ ขณะที่พระเวสสันดรทรงบริจาคพระนางมัทรีให้เป็นทาน เกิดแผ่นดินหวั่นไหว”^{๘๒}

ในนครกัณฑ์กล่าวถึงเมื่อพระเวสสันดร เสด็จเข้าสู่พระนครสีพี ทรงรับสั่งประกาศให้ปลดปล่อยสัตว์ทั้งปวงจากเครื่องพันธนาการ เป็นการให้อภัยทาน ขณะนั้นท้าวสักกเทวราชทรงบันดาลฝนทองลงมาเพื่อให้พระเวสสันดร ผู้เป็นกษัตริย์ ผู้มีปัญญา ได้บำเพ็ญทานบารมีตลอดพระชนชีพ^{๘๓}

๒.๒.๒ การให้ทานของผู้ปกครอง

ในอัครัญญสูตร^{๘๔} สุตว่าด้วยต้นกำเนิดแห่งโลก กล่าวถึงชุมชนบรรพกาลที่มีคนจำนวนเพิ่มขึ้นปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหารก็ตามมา ในเบื้องต้นแต่ละครอบครัวแบ่งกันเก็บเกี่ยวข้าวสาลีที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมาบริโภคเท่าที่จำเป็นโดยไม่มีการสะสมส่วนเกิน นั่นคือพวกเขาเก็บเกี่ยวข้าวสาลีเพียงพอสำหรับทุกคน ต่อมาคนบางพวกเกิดความโลภมากได้สะสมข้าวสาลีไว้เกิดความต้องการทำให้ข้าวสาลีของกลางขาดแคลนจึงต้องมีการตกลงแบ่งปันที่ดินให้แก่แต่ละครอบครัวปลูกข้าวสาลีกันเอง แต่ก็เกิดกรณีพิพาทแย่งสิทธิในที่ดินทำกินบ้าง มีการขโมยข้าวสาลีของกันและกันบ้าง สมาชิกในชุมชนจึงตกลงกันว่าจะคัดเลือกผู้ปกครองขึ้นมาคนหนึ่งให้ทำหน้าที่กำกับดูแลไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาทและช่วยยุติกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นโดยยินดีแบ่งปันผลประโยชน์เป็นค่าตอบแทนแก่ผู้ปกครองนั้น^{๘๕} ดังปรากฏในอัครัญญสูตร ที่ขนิภาย ปาฎิกวรรค ว่า

^{๘๐} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๒๗๗/๕๓๕.

^{๘๑} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๒๗๘/๕๓๕.

^{๘๒} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๒๗๙-๒๒๘๐/๕๓๕.

^{๘๓} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๔๓๘-๒๔๔๐/๕๖๐.

^{๘๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๑-๑๔๐/๘๓-๑๐๒.

^{๘๕} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ธรรมราชา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔.

“ครั้นแล้ว สัตว์เหล่านั้นจึงเข้าไปหาท่านที่มีรูปงดงามกว่า น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า น่าเกรงขามกว่า แล้วจึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า มาเถิด ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว จงติเตียนผู้ที่ควรติเตียน จงขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบเถิดและพวกเราจักแบ่งปันข้าวสาลีให้ แก่ท่าน”^{๘๖}

ข้อตกลงนี้คือจุดเริ่มต้นของการเกิดขึ้นชั้นการปกครองที่เรียกว่า “วรรณะกษัตริย์” บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกทำหน้าที่ปกครองเป็นคนแรกเรียกว่า พระมหาสมมติราชา หมายถึงผู้ที่มีมหาชนคัดเลือกมาทำหน้าที่ปกครองเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “เพราะเป็นผู้ที่มีมหาชนสมมติ คำว่า พระมหาสมมติ จึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับแรก”^{๘๗} ดังปรากฏในพระสูตร ว่า

“วาเสฏฐและภารทวาชะ เพราะเหตุที่สัตว์นั้นอันมหาชนสมมติ (แต่งตั้ง) ฉะนั้น คำแรกว่า มหาสมมติ มหาสมมติ จึงเกิดขึ้น...”^{๘๘}

โดยนัยนี้ ผู้ปกครองนี้ย่อมทำหน้าที่ในการแบ่งปันที่ทำนาและมีอำนาจกำกับดูแลสิทธิในการทำกินให้กับประชาชน เนื่องจากเป็นใหญ่ในที่ทำนา (เขตตะ) เขาจึงได้ชื่อว่าขัตติยะหรือกษัตริย์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เพราะเป็นใหญ่ยิ่งแห่งที่นาทั้งหลาย ดังนี้แล คำว่ากษัตริย์ กษัตริย์จึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับสอง” คำว่ากษัตริย์นี้มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “พระเจ้าแผ่นดิน” ในภาษาไทย^{๘๙} ดังข้อความที่ปรากฏอยู่ในพระสูตร ว่า

“...เพราะเหตุที่สัตว์นั้นเป็นใหญ่แห่งที่นาทั้งหลาย ฉะนั้น คำที่ ๒ ว่า กษัตริย์ กษัตริย์ จึงเกิดขึ้น เพราะเหตุที่สัตว์นั้นให้ชนเหล่าอื่นยินดีได้โดยชอบธรรม ฉะนั้น คำที่ ๓ ว่า ราชา ราชา จึงเกิดขึ้น ด้วยเหตุอันนี้จึงได้เกิดมีแวดวงกษัตริย์แก่สัตว์เหล่านั้นเท่านั้น”^{๙๐}

ผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นกษัตริย์ต้องทำหน้าที่แบ่งปันที่ดินทำกินโดยไม่มีอคติหรือความลำเอียงและต้องรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมด้วยความยุติธรรมจนผู้ได้ปกครองเกิดยินดีพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเขา ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองจึงได้อีกชื่อหนึ่งว่าราชา แปลว่าผู้สร้างความยินดีพอใจให้กับประชาชน ดังพระบาลีที่ว่า ธมฺเมน ปเร รณฺเขตฺติ โข ... ราชา” แปลว่า “ชื่อว่าราชาเพราะเป็น

^{๘๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๓๐/๙๖.

^{๘๗} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ธรรมราชา**, หน้า ๕.

^{๘๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๓๑/๙๖.

^{๘๙} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ธรรมราชา**, หน้า ๕.

^{๙๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๓๑/๙๖-๙๗.

ผู้ทำให้คนเหล่านี้ยินดีพอใจโดยธรรม” อรรถกถาแห่งจกัถวัตติสูตรอธิบายว่า ราชา หมายถึงผู้ทำให้ประชาชนยินดีพอใจโดยธรรมคือสังคหวัตถุ ๔ ประการ^{๙๑}

ในจกัถวัตติสูตร^{๙๒} ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของผู้เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ พระองค์ทรงคุณลักษณะหรือเครื่องหมายของความเป็นพระจักรพรรดิที่สำคัญ ๔ ประการ ดังนี้

- ๑) ทรงธรรม
- ๒) ครองราชย์โดยธรรม
- ๓) มีมหาสมุทรทั้ง ๔ เป็นของเขต
- ๔) ราชอาณาจักรมั่นคง สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ

โดยนัยนี้ คำว่า ธรรมราชา มีความหมาย ๒ อย่าง ดังนี้

๑. คำว่าธรรมราชาหมายถึง “ผู้มีธรรมเป็นราชา” หมายถึงพระราชาผู้ถือธรรมเป็นใหญ่คือเป็นธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสต่อไปว่า “พระราชาทรงอาศัยธรรมนั่นเอง สักการะธรรม เคารพธรรม นับถือธรรม บูชาธรรม ยำเกรงธรรม มีธรรมเป็นธงชัย มีธรรมเป็นยอด เป็นธรรมาธิปไตย”^{๙๓}

๒. คำว่าธรรมราชาหมายถึง “ธรรมิกราชา” คือพระราชาผู้ทรงธรรมหรือประพฤติราชธรรมเพื่อสร้างความยินดีพอใจแก่ประชาชนได้ปกครอง^{๙๔} นอกจากนี้ในพระสูตรยังมีพระภิกษุรูปหนึ่งทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เมื่อพระราชาเป็นใหญ่ในแผ่นดินแล้วจะมีอะไรยิ่งใหญ่ไปกว่าพระราชาหรือไม่ พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า ธรรมเป็นสิ่งที่ใหญ่กว่าพระราชา^{๙๕}

รวมความว่า ธรรมราชาหมายถึงผู้มีธรรมเป็นราชาคือ ผู้ถือธรรมเป็นใหญ่เป็นธรรมาธิปไตย และเป็นธรรมิกราชาคือพระราชาผู้ทรงธรรมหรือประพฤติราชธรรม ราชธรรมที่ทรงประพฤตินั้นคือจริยธรรม หมายถึงหน้าที่ที่ควรประพฤติปฏิบัติ ธรรมราชาที่แท้จริงทรงปฏิบัติราชธรรมคือหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถโดยไม่บกพร่องต่อหน้าที่ ไม่ละหน้าที่และไม่ทุจริตต่อหน้าที่ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า “อัมมณฺจเร สุจฺจิตํ คฺวรปฺปฏิบัติหน้ําทึสุจฺจิตํ”^{๙๖}

^{๙๑} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ธรรมราชา, หน้า ๔-๖.

^{๙๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๘๑/๖๐.

^{๙๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๘๔/๖๒.

^{๙๔} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ธรรมราชา, หน้า ๙.

^{๙๕} อ้างแล้ว.

^{๙๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

ราชธรรมที่ทรงประพฤติปฏิบัติก็คือ กุศลกรรมบถ ๑๐ จักรวรรดิวัตร ๕ และราชสังคหัตถุ ๔

กุศลกรรมบถ ๑๐^{๙๗} หมายถึงวิธีทำความดี ๑๐ ประการ แบ่งเป็นวิธีทำความดีทางกาย ๓ ประการ วิธีทำความดีทางวาจา ๔ ประการ และวิธีทำความดีทางใจ ๓ ประการ ดังนี้

วิธีทำความดีทางกาย ๓ ประการ ได้แก่ งดเว้นการฆ่าสัตว์ ตัดชีวิต งดเว้นการลักขโมย งดเว้นการประพฤติผิดในกาม

วิธีทำความดีทางวาจา ๔ ประการ ได้แก่ งดเว้นการพูดเท็จ งดเว้นการพูดส่อเสียด งดเว้นการพูดคำหยาบ งดเว้นการพูดเพ้อเจ้อ

วิธีทำความดีทางใจ ๓ ประการ ได้แก่ ความไม่คิดโลภมากอยากได้ของเขา ความไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น ความเห็นชอบถูกต้องตามทำนองคลองธรรม^{๙๘}

จักรวรรดิวัตร^{๙๙} หมายถึง หลักการหน้าที่ของพระเจ้าจักรพรรดิ พระราชาหรือนักปกครองที่พึงบำเพ็ญสม่าเสมอ ๑๒ ประการ^{๑๐๐} ซึ่งอาจสรุปเหลือ ๕ ประการ คือ

๑. ธรรมาธิปไตย ยึดถือธรรมเป็นใหญ่ หมายความว่า ธรรมราชาทรงถือธรรมเป็นราชา คือเป็นใหญ่เหนือพระองค์ นั่นคือใช้ราชธรรมกำกับการใช้พระราชอำนาจ ธรรมราชาทรงแสดงความ เป็นธรรมาธิปไตยด้วยการเคารพนับถือบูชาบำเพ็ญกรรม ยึดธรรมเป็นหลัก เป็นธรรมธวัชคือมีธรรม เป็นธงชัย กล่าวโดยสรุปก็คือธรรมราชาทรงใช้ธรรมเป็นเครื่องมือในการปกครองบ้านเมือง อาศัยเป็น กรอบนโยบายในการปกครอง^{๑๐๑} ขอยกตัวอย่างแห่งนโยบายธรรมวิชัยของพระเจ้าอโศกมหาราชทรง ถือหลักธรรมาธิปไตยหรือถือธรรมเป็นใหญ่ในการบริหารจัดการภายในราชอาณาจักร ยึดเอาประโยชน์ ของประชาชนของพระองค์เป็นที่ตั้ง ส่งเสริมกิจการสาธารณูปโภค ประชาสงเคราะห์ สวัสดิการสังคม และบำรุงศิลปวัฒนธรรม พระเจ้าอโศกทรงใช้ธรรมธวัช คือการชูธงแห่งธรรมนำทางให้ประชาชน ดำเนินตาม ทรงเน้นการให้ธรรมทานด้วยการที่ทรงสอนธรรมด้วยพระองค์เองและทรงมอบหมายให้ ผู้อื่นให้สอนธรรมด้วย ดังข้อความตอนหนึ่งในจารึกหลักศิลา ฉบับที่ ๗ ว่า

^{๙๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๗๖.

^{๙๘} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), **ธรรมราชา**, หน้า ๑๐-๑๑.

^{๙๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๘๔/๖๒-๖๓.

^{๑๐๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, หน้า ๒๘๘.

^{๑๐๑} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), **ธรรมราชา**, หน้า ๑๒.

“ข้าฯได้เกิดมามีความคิดขึ้นว่า “ข้าฯจักจัดให้มีการประกาศธรรม ข้าฯจักจัดให้มีการอบรมสั่งสอนธรรม ประชาชนทั้งหลายครั้งนี้ได้สดับธรรมนี้แล้วก็จักพากันประพฤติปฏิบัติตามจกยกระดับตนเองสูงขึ้น และจักมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นด้วยความเจริญทางธรรมอย่างมั่นคง”^{๑๐๒}

ธรรมที่พระเจ้าอโศกาทรงนำมาสอนประชาชนไว้ในศิลาจารึกทั้งหลาย (ซึ่งพวกนักปราชญ์มักเรียกว่า “อโศกธรรม”) ได้แก่คำสอนสำหรับชาวบ้านทั่วไป ซึ่งเน้นการไม่เบียดเบียน การช่วยเหลือกัน และการปฏิบัติธรรมคือหน้าที่ตามหลักทศ ๖ มีแต่เรื่อง บุญ ทาน การไปสวรรค์ ทรงเน้นธรรมทาน^{๑๐๓}

นอกจากนี้พระเจ้าอโศกมหาราชทรงยุติสงครามวิชัยทรงหันมาใช้ธรรมวิชัยด้วยการส่งราชทูตไปผูกสัมพันธ์ไมตรีกับดินแดนต่างๆเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังข้อความตอนหนึ่งในจารึกศิลา ฉบับที่ ๑๓ ว่า

“ประชาชนในอาณาจักรข้างเคียง พากันประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ แม้ในถิ่นที่ราชทูตของพระผู้เป็นที่รักมิได้ไปถึง ประชาชนทั้งหลายเมื่อได้ทราบถึงธรรมวัตร ธรรมวิธาน และธรรมนุศาสน์ของพระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพแล้ว ก็พากันประพฤติปฏิบัติตามธรรม และจักประพฤติปฏิบัติตามธรรมนั้นต่อไป ด้วยเหตุเพียงนี้ ชัยชนะนี้เป็นอันได้กระทำสำเร็จแล้วในทุกสถาน เป็นชัยชนะอันมีปิติเป็นรสพร้อมด้วยความเอิบอ้อมใจ เป็นปิติที่ได้มาด้วยธรรมวิชัย”^{๑๐๔}

๒. ธรรมการรักษา จัดการรักษา คຸມครองอันชอบธรรมแก่ชนทุกหมู่เหล่า คือเจ้านายเชื้อพระวงศ์ मुखอำมาตย์มนตรี เสนาข้าราชการบริวาร สมณะชีพรามณ์ พสกนิกรทั่วไป และรักษาอันชอบธรรมที่จัดให้แก่สัตว์ต่างๆ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงปกครองพสกนิกรของพระองค์แบบพ่อปกครองลูก ดังที่ทรงประกาศไว้ในศิลาจารึกพิเศษแห่งกลิงคะ ฉบับที่ ๒ ว่า

“ประชาชนทุกคนเป็นลูกของข้าฯ” และที่ว่า “ประชาชนเหล่านั้นพึงได้รับการปลุกปลอบใจให้มีความเชื่อมั่นวางใจในตัวข้าฯ จนทำให้เข้าใจว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นเหมือนบิดาของพวกเรา พระองค์ทรงมีความรักใคร่ปรารถนาดีในเราทั้งหลาย เหมือนดังที่ทรงรักใคร่ปรารถนาดีต่อตัวพระองค์เอง พวกเราเหมือนลูกของพระเจ้าอยู่หัว”^{๑๐๕}

นอกจากนี้แล้วพระเจ้าอโศกยังทรงบำรุงรักษาสัตว์ทั้งหลายในราชอาณาจักร ดังข้อความตอนหนึ่งในจารึกศิลา ฉบับที่ ๒ ว่า

^{๑๐๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑-๒๒.

^{๑๐๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), *กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖.

^{๑๐๔} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), *ธรรมราชา*, หน้า ๒๒-๒๓.

^{๑๐๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

“พระเจ้าอยู่หัวปรียทรรศีผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ได้โปรดให้จัดบริการในด้านเวชกรรมไว้ ๒ ประการ คือรักษาโรคมนุษย์ประการหนึ่ง การรักษาโรคของปศุสัตว์ประการหนึ่ง เครื่องสมุนไพรที่เป็นยาสำหรับมนุษย์และเป็นยาสำหรับสัตว์ไม่มี ฦ สถานที่ใด ก็โปรดให้นำเข้ามาและให้ปลูกไว้ ฦ สถานที่นั้น”^{๑๐๖}

๓. อธรรมการนิเสธนา จัดป้องกันปราบปรามและแก้ไขมิให้เรื่องเลวร้ายเดือดร้อนเกิดขึ้นในบ้านเมือง นั่นคือธรรมราชาทรงทำหน้าที่คุ้มครองป้องกันประชาชนจากอาชญากรรมต่างๆ และทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาตุลาการเมื่อเกิดคดีเพื่อความผดุงความยุติธรรมในสังคม พระเจ้าอโศกทรงแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ชั้นสูงในตำแหน่งที่เรียกว่าราชชูกะ โดยมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการพิจารณาข้อกล่าวหา และพิพากษาคดีความ และทรงแต่งตั้งธรรมมหาอำมาตย์ให้มีหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ รวมทั้งช่วยหาทางแก้ไขผ่อนปรนคำพิพากษาของศาล^{๑๐๗}

๔. ธนานุปะธาน ปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์ มิให้มีคนขัดสนอยากไร้ในแคว้น แคว้น เช่น จัดให้ราษฎรทั้งปวงมีทางหาเลี้ยงชีพ ทำมาหากินโดยสุจริต ในกฎทนต์สูตร^{๑๐๘} ที่ขนิทาย สิลขันธวรรค ได้กล่าวถึงพราหมณ์ (พระโพธิสัตว์) ได้กล่าวแนะนำถึงวิธีที่พระเจ้าวิจิตรราชที่จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในอาณาจักรของพระองค์ได้มีโอกาสประกอบสัมมาอาชีพโดยสุจริต ประกอบกสิกรรม ค้าขาย บำรุงขวัญและกำลังใจให้แก่ข้าราชการ ไว้ดังนี้

- ๑) ควรพระราชทานพืชพันธุ์และอาหารให้แก่ราษฎรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเลี้ยงปศุสัตว์
- ๒) ควรพระราชทานต้นทุนให้แก่ผู้ประกอบอาชีพพาณิชยกรรม
- ๓) ควรพระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการ

จะเห็นได้ว่าสิ่งที่พราหมณ์ (พระโพธิสัตว์) ได้กล่าวแนะนำนั้น ถือว่าเป็นกลยุทธ์ในการปกครองบ้านเมืองสมัยใหม่ที่ผู้ปกครองพึงกระทำอย่างยิ่ง เมื่อประชาชนอยู่ดีกินดีแล้วแล้ว ปัญหาหาทางสังคม เช่น การลักเล็กขโมยน้อย หรือปัญหาอาชญากรรมก็ไม่เกิดขึ้น

ในจกักวัตติสูตร ที่ขนิทาย ปาฎิกวรรค ที่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ความยากจนเป็นบ่อเกิดแห่งการไร้ศีลธรรมและอาชญากรรม การกำจัดอาชญากรรมได้นั้นต้องปรับปรุงเศรษฐกิจ การที่ผู้ปกครองจำดำรงอยู่ได้นานต้องคำนึงถึงประชาชนเป็นหลัก ราษฎรต้องอยู่ดีกินดี และหาราษฎรมีความเดือดร้อนต้องช่วยเหลือแก้ไข

^{๑๐๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๑๐๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

^{๑๐๘} ที.สี. (ไทย) ๙/๓๒๓-๓๕๘/๑๒๕-๑๕๐.

นอกจากนี้ ยังมีอีกหนึ่งตัวอย่างคือ พระเจ้าอโศกมหาราชที่พระองค์ยังได้ทรงปฏิบัติ
ถูกต้องสมบูรณ์ในข้อนี้ ดังปรากฏในจารึกว่า

“แม้ตามถนนหนทาง ข้าฯก็ได้ปลูกต้นไม้ขึ้นเพื่อจักได้เป็นร่มเงาให้แก่สัตว์และมนุษย์
ทั้งหลาย ให้ปลูกต้นมะม่วง ให้ขุดบ่อน้ำไว้ทุกระยะกึ่งโศรศะ ให้สร้างที่พักคนเดินทางทางขึ้นไว้และให้
สร้างอ่างเก็บน้ำจำนวนมากมาไว้ในที่ต่างๆ เพื่อการใช้สอยแห่งสัตว์และมนุษย์ทั้งหลาย”^{๑๐๙}

๕. ปรีพุจฉา มีการปรึกษาหารือสมณะชีพรามณ์และนักปราชญ์ราชบัณฑิตเพื่อ
แสวงหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับปกครองบ้านเมือง ตัวอย่างเช่น พระเจ้าพิมพิสาร ผู้ถวายพระเวฬุวัน
มหาวิหาร^{๑๑๐} เป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ซึ่งเป็นแคว้นที่ใหญ่
และมีอำนาจมากที่สุดในสมัยพุทธกาล พระองค์มีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าและนับถือ
พระพุทธศาสนา ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง จนแคว้นมคธของพระองค์มีชื่อเสียงจร
ขยายไปทั่วว่าดินแดนแห่งพระธรรม หรือพระเจ้าอโศกมหาราชผู้ส่งเสริมขัณฑิธรรม อหิงสา ทางด้าน
ศาสนาและทรงแนะนำให้ประชาชนยอมรับความแตกต่างระหว่างศาสนาโดยป้องกันไม่ให้เกิดการ
ทะเลาะวิวาทกันเพราะศาสนาเป็นเหตุ ดังข้อความบนศิลาจารึก ฉบับที่ ๑๒ ว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปริยทรรสี ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ย่อมทรงยกย่องนับถือศาสนิก
ชนแห่งลัทธิทั้งปวง ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยพระราชทาน และการแสดงความยกย่องนับถือ
อย่างอื่น ๆ แต่พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ไม่ทรงพิจารณาเห็นทานหรือการบูชาอื่นใด ที่จะเทียบได้สิ่ง
นี้เลย สิ่งนี้คืออะไร? นั่นก็คือการที่จะพึงมีความเจริญงอกงามแห่งสารธรรมในลัทธิทั้งปวง ก็ความ
เจริญงอกงามแห่งสารธรรมนี้ มีอยู่มากมายหลายประการ แต่ส่วนที่เป็นรากฐานแห่งความเจริญงอก
งามนั้นได้แก่สิ่งนี้คือ การสำรวมระวังวาจา ระวังอย่างไร? คือไม่เพียงมีการยกย่องลัทธิศาสนาของตน
และการไม่ตำหนิลัทธิศาสนาของผู้อื่น เมื่อไม่มีเหตุอันควร การสังสรรค์สมาคมนั้นแลเป็นสิ่งที่ดีงามแท้
จะอย่างไร? คือ จะต้องรับฟังและยินดีรับฟังธรรมของกันและกัน จริงดังนั้น พระผู้เป็นที่รักแห่ง
ทวยเทพทรงมีความปรารถนาว่า เหล่าศาสนิกชนในลัทธิศาสนาทั้งปวง พึงเป็นผู้มีความรอบรู้ และ
เป็นผู้ยึดมั่นในกรรมดี จึงบังเกิดผลให้มีทั้งความเจริญงอกงามแห่งลัทธิศาสนาของตนๆ และความ
รุ่งเรืองแห่งธรรม”^{๑๑๑}

หรือข้อความที่ปรากฏบนจารึกฉบับที่ ๘ ที่ได้กล่าวถึงพระเจ้าอโศกมหาราช ครั้นเมื่อ
ได้เสด็จไปนมัสการสังเวชนียสถาน ว่า

^{๑๐๙} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ธรรมราชา , หน้า ๒๔-๒๕.

^{๑๑๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๕๕-๕๘/๖๕-๗๔.

^{๑๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก, พิมพ์ครั้งที่ ๓, หน้า ๒๗.

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรียพริยทรรศี ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ เมื่ออภิเษกแล้วได้ ๑๐ พรรษา ได้เสด็จไปสู่สัมโพธิ จากเหตุการณ์ครั้งนั้น จึงเกิดมีธรรมยาตราขึ้น ในธรรมยาตรานั้น ย่อมมีกิจดังต่อไปนี้ คือ มีการเยี่ยมสมณพราหมณ์ และถวายทานแก่ท่านเหล่านั้น การเยี่ยมเยือนท่าน ผู้เฒ่าผู้สูงอายุ และการพระราชทานเงินทองเพื่อ(ช่วยเหลือ)ท่านเหล่านั้น การเยี่ยมเยือนราษฎรในเขตชนบท การสั่งสอนธรรม และการซักถามปัญหาธรรมแก่กัน”^{๑๑๒}

พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นธรรมราชาที่สมบูรณ์แบบ นั้นคือทรงประพฤติธรรมด้วยพระองค์เองและทรงแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนประพฤติธรรมตามด้วย ดังจะเห็นได้จากจารึกศิลาฉบับที่ ๔ ว่า

“พระเจ้าอยู่หัวปรียพริยทรรศีผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ จักทำการปฏิบัติธรรมนี้เจริญยิ่งขึ้นไปอีก และพระราชโอรส พระราชนัดดา พระราชปนัดดาของพระเจ้าอยู่หัวปรียพริยทรรศีผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพก็จักส่งเสริมการปฏิบัติธรรมนี้ให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไปจนตลอดกาลป์ ทั้งจักสั่งสอนธรรมด้วยการตั้งมั่นอยู่ในธรรมและในศีลด้วยตนเอง”^{๑๑๓}

ราชสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชนหรือหลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง^{๑๑๔} มีดังต่อไปนี้

๑. สัสสมะระ ความฉลาดในการบำรุงพันธุ์พืชธัญญาหาร คือส่งเสริมการเกษตรในด้านที่ดิน แหล่งน้ำ เมล็ดพันธุ์ หาดพืชหรือสัตว์ทางเศรษฐกิจมาให้เกษตรกรปลูกหรือเลี้ยง ส่งเสริมการตลาด การขนส่ง พัฒนาฝีมือแรงงาน ฝึกอาชีพให้กับประชาชนในการดำรงชีวิต ส่งเสริมวิชาการด้านต่างๆ อันจะเป็นการพัฒนาให้ระบบการเกษตรเจริญขึ้น และให้เงินทุนแก่ผู้ที่ประกอบการค้าขาย

๒. ปุริสเมระ ความฉลาดในการใช้คนปฏิบัติราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน โดยจ่ายเงินเดือนหรือค่าตอบแทนให้เพียงพอต่อการดำรงชีพหรือให้รางวัลเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

๓. สัมมาปาสะ ความมีอัธยาศัยดุษฎีปราโมทย์ประชาชน คือรู้จักผูกใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพต่างๆ หรือให้กู้ยืมเงินลงทุนทำกิจกรรมต่างๆ โดยไม่คิดดอกเบี้ย

๔. วาชเปยยะ ความมีปียวาจา คือ รู้จักพูดจาไพเราะอ่อนหวานใช้คำสุภาพนุ่มนวลอันเป็นที่ตั้งแห่งความสมัครสมานสามัคคี

^{๑๑๒} อ่างแล้ว.

^{๑๑๓} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ธรรมราชา**, หน้า ๒๕-๒๖.

^{๑๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, หน้า ๑๖๘-๑๖๙.

เมื่อผู้ปกครองทำได้แบบนี้แล้วย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์นานับประการต่อประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครอง และรัฐก็จะได้รับผลย้อนคืนมาในรูปแบบอื่นๆ อีก ๗ ประการคือ ๑) ประชาชนจะขยัน ๒) ไม่เป็นโจร ปล้นชิงทรัพย์ ๓) เก็บภาษีอากรได้มากขึ้น ๔) สังคมจะสงบสุข ๕) ประชาชนมีความสามัคคี ๖) ครอบครัวจะไม่แตกแยก และ ๗) อยู่อย่างปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน^{๑๑๕} ดังปรากฏ ในกฎพันตสูตร ว่า

“พลเมืองเหล่านั้นจักชวนชวายเป็นหน้าที่การงานของตน ไม่พากันเบียดเบียนบ้านเมือง และจักมีกองพระราชทรัพย์อย่างยิ่งใหญ่ บ้านเมืองอยู่อย่างร่มเย็น ไม่มีเสี้ยนหนาม ไม่มี การเบียดเบียน ประชนชนซึ่งมียินดีต่อกัน มีความสุขกับครอบครัว อยู่อย่างไม่ต้องปิดประตูบ้าน”^{๑๑๖}

ผู้เป็นพระราชหรือผู้นำนั้นต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง คือสอนให้รู้ ทำให้ดู และอยู่ให้เห็นซึ่งสอดคล้องกับพุทธสุภาษิตที่ว่า “ราชา มุข มนุสสานํ พระราชาเป็นผู้นำของมนุษย์ทั้งหลาย” เมื่อผู้นำประพฤติธรรม ประชาชนย่อมประพฤติธรรมตามไปด้วย^{๑๑๗} ดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ในราโชวาทชาดกว่า

“เมื่อโคทั้งหลายว่ายข้ามแม่น้ำไป โคหัวหน้าฝูงว่ายข้ามไปตรง เมื่อโคหัวหน้าฝูงว่ายข้ามไปตรงอย่างนั้น โคทั้งหมดก็ย่อมว่ายข้ามไปตรงตามกัน ในหมู่มนุษย์ทั้งหลายก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนั้นก็ย่อมประพฤติธรรมตามนั้น ถ้าพระราชาตั้งอยู่ในธรรม รัฐก็ย่อมอยู่เป็นสุขทั่วกัน”^{๑๑๘}

ดังนั้น พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นธรรมราชาตามอุดมคติในพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ในสมัยต่อมาได้ถือเอาพระราชจริยาวัตรของพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินนโยบายในการปกครองบ้านเมืองตลอดจนนำมาประยุกต์ในการส่งเสริมสวัสดิการในสังคมในสมัยต่อมา

^{๑๑๕} พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ภิธรรมโม), **ทฤษฎีรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พะเยา : โรงพิมพ์เจริญอักษร, ๒๕๕๐), หน้า ๖๕.

^{๑๑๖} ที.สี. (ไทย) ๙/๓๓๘/๑๓๒.

^{๑๑๗} อ่างแล้ว.

^{๑๑๘} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑๓๓-๑๓๖/๑๘๔.

๒.๒.๓ การให้ทานของคนทั่วไป

ในพระพุทธศาสนามีบุคคลหลายท่านที่ได้เป็นตัวอย่างในให้ทานอย่างสมบูรณ์ เช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขามหาอุบาสิกา ท่านทั้งสองได้รับการ ยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในการให้ทานฝ่ายอุบาสกและฝ่ายอุบาสิกา

๑. อนาถบิณฑิกเศรษฐี

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ต้องการสร้างวัดถวายพระพุทธเจ้า จนได้พบสถานที่ที่มีความเหมาะสมสมควรสร้างพระอารามถวายแด่พระพุทธเจ้าพร้อมทั้งพระสงฆ์ ซึ่งตั้งอยู่ชานเมืองทิศใต้แห่งกรุงสาวัตถี จึงได้เข้าเฝ้าเศรษฐราชกุมาร ผู้เป็นเจ้าของ โดยเศรษฐราชกุมารได้ตั้งราคาพื้นที่โดยให้ท่านนำเหรียญมาปูเต็มพื้นที่ เมื่อตกลงราคากันแล้วอนาถบิณฑิกเศรษฐีส่งให้คนงามของตนนำเหรียญใส่เกวียนมาปูเต็มพื้นที่สวนนั้น เมื่อเศรษฐราชกุมารเห็นเกิดความเลื่อมใสในการกระทำของอนาถบิณฑิกเศรษฐีอย่างมากจึงยกพื้นที่สวนของตนในสร้างพระอาราม แล้วตั้งชื่อพระอารามว่า วัดเชตวัน^{๑๑๙}

การสร้างเสนาสนะในวัดพระเชตวันนั้น ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเริ่มก่อสร้างเสนาสนะโดยมีพระคันธกุฎีที่ประทับของพระพุทธเจ้าไว้ตรงกลาง สร้างที่พักสำหรับพระสงฆ์อสีติมหาสาวกแต่ละองค์แวดล้อมพระคันธกุฎี ที่พักสำหรับพระสงฆ์กระจายทั่วบริเวณ

อนาถบิณฑิกเศรษฐีซื้อสวนเชตวันด้วยเงินจำนวน ๑๘ โกลี สร้างเสนาสนะทั้งหมดเป็นเงินจำนวน ๑๘ โกลี จัดงานฉลองเป็นเวลา ๙ เดือน ใช้เงินจำนวน ๑๘ โกลี รวมทั้งหมดเป็นเงิน ๕๔ โกลี

ต่อมาท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้สร้างวิหารหลายหลังไว้ในพระเชตวัน สร้างซุ้มประตู สร้างศาลาหอนัน สร้างโรงไฟ สร้างกัปปิยกุฎี (สถานที่เก็บอาหาร) สร้างวัจกุฎี สร้างสถานที่จงกรม ขุดสระโปกขรณี สร้างมณฑป^{๑๒๐}

นอกจากนี้ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ทำนุบำรุงพระสงฆ์ทุกวัดด้วยปัจจัย ๔ อันมีภัตตาหาร น้ำฉัน น้ำปานะ ผ้า ไปถวายพระสงฆ์เป็นประจำพระพุทธเจ้าจึงทรงแต่งตั้งท่านให้ดำรงตำแหน่งเอตทัคคะในฐานะเป็นทายกผู้เลิศในทางถวายทาน

๒. นางวิสาขามหาอุบาสิกา

นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นอุบาสิกาที่พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็นเอตทัคคะทางถวายทาน^{๑๒๑} คู่กับอนาถบิณฑิกเศรษฐี เมื่อนางแต่งงานกับปุณณวัณณกุมารแล้วจึงมาอาศัยอยู่ในเมือง

^{๑๑๙} วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๐๗/๑๑๗-๑๑๙.

^{๑๒๐} วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๐๗/๑๑๙.

^{๑๒๑} อ.ป.ญจก. (ไทย) ๒๐/๒๕๘/๓๒.

สาวตถิ ได้สละทรัพย์จำนวน ๒๗ โกฏิ สร้างวัดบุพพาราม ถวายให้เป็นที่พักของพระพุทธเจ้า พร้อมทั้งพระภิกษุสงฆ์ อยู่ทางทิศเหนือ ไม่ห่างจากพระเชตวัน

นางวิสาขาเป็นอริยสาวิกาชั้นโสดาบัน การถวายสิ่งของต่างๆ ในพระพุทธศาสนา นางวิสาขาเป็นผู้ริเริ่มถวายก่อน เป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตแก่พระสงฆ์ อาทิ ถวายผ้าอาบน้ำฝน^{๑๒๒} ถวายผ้าเช็ดปาก^{๑๒๓} ถวายไม้กวาด ผ้าเช็ดเท้า^{๑๒๔} ถวายพัด^{๑๒๕}

นอกจากนี้แล้วนางวิสาขายังได้ให้ทานแก่พระภิกษุสงฆ์จำนวน ๒,๐๐๐ รูปที่บ้านทุกวัน และยังขอถวายทานพิเศษอีกคือ ขอถวายอาคันตุกภัต อมิกภัต คิลานภัต คิลานุปัฏฐากภัต คิลานเภสัช และธูยาคุ^{๑๒๖} แก่พระสงฆ์ตลอดชีวิต

สรุป ทานในพระไตรปิฎก หมายถึง การให้ทั้งที่เป็นวัตถุ (อามิสทาน) การให้ความรู้ (ธรรมทาน) และการให้อภัยแก่คนและสัตว์ (อภัยทาน) การให้นั้นมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการขัดเกลาหรือกำจัดกิเลส คือความตระหนี่ ความโลภอันมีในจิตใจของผู้ให้ มีการช่วยเหลือผู้อื่นทั้งที่เป็นสิ่งของ และการให้คำแนะนำ การให้ทานนี้สามารถผูกไมตรี ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ การให้ทานที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนามีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ ผู้ให้ ผู้รับ และ วัตถุที่ให้ ผู้ให้ทานต้องมีเจตนาที่ดีทั้งก่อนให้ทาน ขณะให้ และหลังให้ทาน ผู้รับทานต้องเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ เป็นคนมีศีลธรรมอันดีงาม และวัตถุที่ให้ต้องได้มาด้วยความสุจริต เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับ เมื่อองค์ประกอบทั้ง ๓ มีความสมบูรณ์ทานที่ให้นั้นย่อมมีผลมาก คือผลต่อบุคคลย่อมได้รับอานิสงส์คือ ได้บำเพ็ญกุศล ความดีให้เจริญขึ้นไป เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ผลต่อพระศาสนาเป็นการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา และผลต่อสังคม เกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในสังคม ทำให้เกิดสันติสุข เกิดความสามัคคีในสังคม

^{๑๒๒} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐/๒๒๑-๒๒๕.

^{๑๒๓} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๕/๒๒๘.

^{๑๒๔} วิ.จู. (ไทย) ๗/๒๖๙/๕๓-๕๔.

^{๑๒๕} วิ.จู. (ไทย) ๗/๒๖๙/๕๔.

^{๑๒๖} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐/๒๒๑.

บทที่ ๓

รูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักการให้ทาน

๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน

๓.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน ได้มีผู้รู้และนักวิชาการได้ให้แนวคิดและความหมายไว้ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “กองทุน” คือ เงินหรือทรัพย์สินที่เอมารวมกันเป็นก้อนเดียวเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง “สวัสดิการ” คือ สิ่งที่ทำให้อำนวยให้คนมีชีวิตและสภาพการทำงานที่ดีและสะดวกสบาย สวัสดิการชุมชน จึงหมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่เอมารวมกันเป็นก้อนเดียว เพื่ออำนวยให้คนมีชีวิตและสภาพการทำงานที่ดีและสะดวกสบาย^๑

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ปรับปรุงแก้ไข ในปี พ.ศ.๒๕๕๐ ได้ให้ความหมาย สวัสดิการสังคม (Social Welfare) ว่าเป็น ระบบจัดบริการสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไขปัญหา พัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และการบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการทางสังคมทุกระดับ^๒

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวถึง สวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายถึงความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจการช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญคือ ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๔๓.

^๒ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๖), หน้า ๓.

เกิดความสัมพันธ์ มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ โดยเป็นผู้ให้อย่างมีคุณค่า และเป็นผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี^๓

อภิถุญา เวชยชัย และคณะ ได้ให้ความหมาย สวัสดิการชุมชน ไว้ว่า สวัสดิการที่จัดให้แก่กลุ่มประชาชนที่ถูกทอดทิ้งถูกละเลย ไร้ที่พึ่ง ประสบปัญหาทางด้านครอบครัว และสังคม เป็นสวัสดิการที่กลุ่มผู้นำ หรือคนในชุมชนจัดขึ้นหรือร่วมกันกำหนดขึ้นมาจากหน่วยงานของกองทุน หรือกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่ในชุมชนและนำผลที่ได้จากเงินสะสมช่วยเหลือกลุ่มผู้ที่ยากลำบากที่สุดในชุมชน เช่น เงินดอกเบี้ยที่ได้จากหน่วยลงทุนหรือกลุ่มออมทรัพย์นำมาจัดทำเป็นเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ เด็กกำพร้า คนพิการ หรือเด็กพิการในชุมชน เป็นต้น ซึ่งเงินช่วยเหลือลักษณะเช่นนี้ยังไม่มึรูปแบบที่แน่นอนตายตัว เนื่องจากเงินช่วยเหลือลักษณะดังกล่าวต้องขึ้นอยู่กับเงินสะสม เงินออม เงินทุนของชุมชน^๔

ทัศนีย์ ลักษณะภิกษนชัย กล่าวถึงผู้มีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการประกอบด้วย ๓ กลุ่ม คือ ๑) รัฐดำเนินการทั้งหมด ๒) ประชาชนดำเนินการ และ ๓) รัฐร่วมกับประชาชน แต่แนวโน้มการจัดสวัสดิการจะเป็นอำนาจหน้าที่ของประชาชนมากขึ้น เพราะการจัดสวัสดิการขึ้นอยู่กับพลังอำนาจในตัวของชุมชนว่าจะเข้าไปจัดสวัสดิการในระดับใด อาจพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิม คิดใหม่ ทำใหม่ หรือปรับสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีความเหมาะสมกับชุมชนตนเอง^๕

ชินินทร์ วะสินนท์ ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนไว้ ๓ ระดับคือ

๑. สวัสดิการที่จัดโดยรัฐ เรียกได้ว่าเป็นสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ในภาพรวมระดับมหภาค

๒. สวัสดิการพื้นบ้าน ที่แต่ละชุมชนมีการสั่งสม ถ้ายทอดสืบทอดกันมา เรียกว่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓. สวัสดิการชุมชนทันสมัย เป็นการนำเอาการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ที่ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะแนวความคิดทางด้านความเชื่อ การพัฒนาทางอุดมการณ์ใหม่ๆ แล้วนำมาปรับใช้ในการสร้างสวัสดิการชุมชนของตนเองขึ้นมา^๖

^๓ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิสัย, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

^๔ อภิถุญา เวชยชัย และคณะ, **ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๓.

^๕ ทัศนีย์ ลักษณะภิกษนชัย, **การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๙.

^๖ ชินินทร์ วะสินนท์, **การจัดสวัสดิการของชุมชนเครือข่ายอินแปง : กลไล กระบวนการจัดการตนเอง**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖.

กล่าวโดยสรุปแล้วคำว่า กองทุนสวัสดิการชุมชน หมายถึง การจัดระบบบริการสังคมเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไขปัญหา พัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม โดยมีทรัพยากร คือเงินทุน มาบริหารจัดการในรูปแบบสวัสดิการต่างๆ อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจการช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งนี้เป็นการขยายโอกาสให้ชุมชนมีการบริหารจัดการสวัสดิการของชุมชนเอง โดยรัฐหรือองค์กรภายนอกมีการสนับสนุนส่งเสริมในด้านทรัพยากรต่างๆ แต่มิใช่มีความสัมพันธ์แบบผู้ให้กับผู้รับ ทั้งนี้การจัดสวัสดิการชุมชนต้องมีความเห็นพ้องร่วมกันของคนในชุมชนและผู้รับผลประโยชน์จากสวัสดิการชุมชน คือคนในชุมชนนั่นเอง

๓.๑.๒ ลักษณะและรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชน

๑) ลักษณะการจัดสวัสดิการชุมชน

ชัยวัชช์ หน่อรัตน์ ได้สรุปลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ จำแนกออกเป็น ๙ ลักษณะ ดังนี้

- ๑) การเตรียมเครือข่าย และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นผลดีที่สามารถรู้ทันวิกฤตหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างรวดเร็ว
- ๒) ตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและความต้องการของชุมชนได้ทันเวลา โดยไม่ต้องรอการสั่งการของภาครัฐหรืออาศัยศักยภาพภายนอก
- ๓) มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ
- ๔) เกิดการรับรู้ ตรวจสอบ และร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยคนในชุมชนด้วยนวัตกรรมที่ชุมชนสร้างขึ้นเอง
- ๕) ส่งเสริมประสบการณ์ และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมกันกำหนดบทบาทของคนในชุมชน
- ๖) เกิดวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน บนความเป็นพลเมืองหรือประชาสังคมที่ลงประชามติร่วมกัน เป็นการเข้ามามีส่วนร่วม และการเข้ามาแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน
- ๗) เป็นการสร้างผู้นำที่มีประสบการณ์และมีความสามารถ
- ๘) สร้างเครือข่ายชุมชนในรูปสหกรณ์ ที่สนับสนุนกันในระดับท้องถิ่น
- ๙) เกิดการปรับตัว ให้ทันต่อสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา^๗

^๗ ชัยวัชช์ หน่อรัตน์, สวัสดิการชุมชนชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของสวัสดิการชุมชน ไว้ดังนี้

๑) สวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดความร่วมมือของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่การทราบถึงปัญหา วิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน หาแนวทางหรือวิธีการแก้ไข การดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

๒) สวัสดิการชุมชนเกิดจากความสามารถในการแก้ไขปัญหาหรือสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ และเกิดความมั่นคงของคนในชุมชน ทั้งนี้อาจมีการระดมทรัพยากรจากภายนอกและภายในมาใช้ดำเนินการตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหา

๓) สวัสดิการชุมชนเกิดจากกิจกรรมพัฒนา ที่มีได้พัฒนาความมั่นคงทางรายได้อย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนาด้านจิตใจ ในด้านคุณค่าของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๔) กิจกรรมสวัสดิการชุมชนจะดำเนินต่อไปได้ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นตอบสนองกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน เป็นกิจกรรมที่มีได้แยกคนออกจากวิถีชีวิตครอบครัวและชุมชน ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม^๘

ชินชัย ชีเจริญ ยังได้กล่าวถึง การจัดสวัสดิการชุมชนไว้ว่า การจัดสวัสดิการชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการสังคมเป็นการดำเนินการโดยประชาชนเอง และสามารถที่จะดำเนินการได้เอง ไม่ว่าจะรัฐบาลจะดำเนินนโยบายสวัสดิการสังคมตามแนวคิดใดก็ตาม ทั้งรูปแบบที่เป็นธรรมชาติ และรูปแบบที่มีการจัดการที่สามารถกำหนด ได้ ๕ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงิน ๒) จากฐานการผลิตและธุรกิจ ๓) จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๔) จากฐานอุดมการณ์ ศาสนา และ ๕) จากฐานผู้ยากลำบาก^๙

นอกจากนี้ **ปัทมาวดี โพนกุล ชูชุกิ** กล่าวว่า การจัดสวัสดิการชุมชนในประเทศไทย มีเป้าหมายเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน โดยมีมาตรการ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การพึ่งพาตนเอง และการปรับตัวของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของความอยู่ดีกินดี^{๑๐}

^๘ กนกศักดิ์ แก้วเทพ, **จุดเปลี่ยนประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

^๙ ชินชัย ชีเจริญ, **การจัดสวัสดิการชุมชน : สวัสดิการทางเลือกของสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, (อัสสัมนา).

^{๑๐} ปัทมาวดี โพนกุล ชูชุกิ, **สวัสดิการชุมชนในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : พิสิษฐ์ไทยออฟเซต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

ดังนั้นสวัสดิการชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่คนในชุมชนจัดสร้างขึ้นมาจากมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักความมั่นคง ให้คนในชุมชน ให้มีความอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี และผู้ที่ได้ประโยชน์จากสวัสดิการชุมชน คือคนในชุมชนนั่นเอง

๒) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม

สวัสดิการชุมชนนั้นมาจากฐานคิดเดียวกัน คือ ฐานคิดที่ต้องการที่จะสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงร่วมกันของคนในชุมชน สร้างกระบวนการในการจัดการตนเอง อยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพิง พึ่งพา อันเป็นทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่เดิม เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่โยงใยวิถีชีวิตผู้คนเข้ากับธรรมชาติ ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่ไม่ได้มองเรื่องเงินเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการดูแล เอื้อเฟื้อต่อกันผ่านรูปแบบที่หลากหลาย สวัสดิการชุมชนมีฐานมาจากกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ดังนี้

๑) จากฐานองค์กรการเงินชุมชนและการบูรณาการกองทุนจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการโดยเฉพาะ ได้มีการนำผลกำไรขององค์กรการเงินมาจัดสวัสดิการสร้างวินัยในการออมของสมาชิกเพื่อให้ได้สวัสดิการจนเกิดการขยับเชื่อมโยงบูรณาการกองทุนภายในชุมชน เพื่อนำดอกผลมาเป็นกองทุนสวัสดิการ กรณีตัวอย่างรูปธรรมที่กลุ่มออมทรัพย์เป็นฐานในการจัดสวัสดิการมีค่อนข้างหลากหลาย

๒) รูปแบบ“ออมวันละบาท”และกองทุนสัจจะวันละบาทเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ใช้แนวคิดสัจจะวันละบาท ทำสวัสดิการในชุมชน

๓) กองทุนสวัสดิการจากฐานศาสนา เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ใช้หลักคำสอนทางศาสนา

๔) กองทุนสวัสดิการจากฐานกองทุนผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่มีครอบครัว ชุมชนเป็นผู้จัดการในการจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุ สร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุ โดยใช้เงินกองทุนเป็นเครื่องมือ มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุเป็นผู้คิด ผู้จัดการและรับประโยชน์ โดยมีบริการสำคัญๆ เช่น ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มสร้างงานของผู้สูงอายุ เป็นต้น

๕) กองทุนสวัสดิการจากฐานการช่วยเหลือคนจนและผู้ด้อยโอกาส เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ริเริ่มจากการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ต่อมาได้ขยับสู่การจัดสวัสดิการเพื่อดูแลกัน

๖) กองทุนสวัสดิการจากฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ชุมชนเป็นผู้จัดการป่า ชายฝั่ง แหล่งน้ำ พันธุ์ทรัพยากรให้อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีความมั่นคงด้านอาหาร ใช้ป่าเป็นเครื่องมือในการจัดสวัสดิการชุมชน ทำให้เกิดการรวมคน เกิดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

๗) กองทุนสวัสดิการชุมชนฐานชุมชนเมือง เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่เชื่อมโยงกับการจัดการเรื่องบ้านมั่นคง จากเรื่องบ้าน การมีที่อยู่อาศัย มีอาชีพ ก็เชื่อมร้อยดูแลกันด้วยระบบสวัสดิการชุมชน

๘) ขบวนการกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัด เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ขยายผลครอบคลุมดูแลกันในระดับจังหวัด จากหลายตำบลจนเป็นจังหวัด ก่อให้เกิดการจัดการตนเองของชุมชนที่บูรณาการทุน บูรณาการองค์กรชุมชน^{๑๑}

ระพีพรรณ คำหอม ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน โดยใช้ฐานความคิดแบบใดแบบหนึ่งในสังคมนั้นๆ ดังนี้

๑) การจัดสวัสดิการสังคมตามพื้นที่ เป็นการจัดสวัสดิการบนพื้นฐานทางภูมิศาสตร์หรือพื้นที่ทางการปกครอง เช่น ตำบล อำเภอ จังหวัด การจัดสวัสดิการรูปแบบนี้หน่วยงานในพื้นที่จะต้องร่วมกันจัดบริการตามภารกิจ หน้าที่ขององค์กรต้องจัดสวัสดิการให้ครอบคลุม และเป็นธรรมและมีมาตรฐานในการบริการ แต่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงแห่งบริการของกลุ่มเป้าหมาย เพราะต้องแสดงหลักฐานสิทธิตามภูมิฐานะของการตั้งถิ่นฐานเป็นหลัก ปัจจุบันรูปแบบนี้ได้รับการพัฒนาโดยมิติอื่นๆ เช่น ใช้พื้นที่เป็นฐาน ร่วมกับการใช้โครงสร้างการบริหารงานภาครัฐ และการใช้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการจัดสวัสดิการแนวตั้ง

๒) การจัดสวัสดิการสังคมตามวิธีการ เป็นการจัดสวัสดิการที่ให้ความสำคัญระดับจุลภาค เช่น กลุ่มชน เฉพาะราย และชุมชน ถือเป็นรูปแบบการจัดบริการโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ขณะที่การให้บริการโดยทางอ้อมระดับมหภาค เช่น การบริการองค์กรก็เป็น การสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการใหม่ขึ้น แต่รูปแบบการจัดสวัสดิการเน้นที่การให้บริการเฉพาะราย จึงส่งผลให้รูปแบบการจัดสวัสดิการในวิธีอื่นๆ ถูกให้ความสำคัญน้อยกว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมรูปแบบนี้ ในปัจจุบันนี้มีการพัฒนาหลายๆ วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ โดยเน้นการบูรณาการร่วมกันทางสังคม

๓) การจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นการจัดสวัสดิการกระแสใหม่กระแสทางเลือกของสังคม โดยเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาของสังคมที่เชื่อว่าต้องเสริมพลังอำนาจให้กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้รู้จักปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนเอง การเมือง และสังคมวัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางสังคมก็เพื่อสร้างความตระหนักของคนในสังคมให้มีความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกัน เช่น การใช้เครือข่าย การใช้องค์กรชุมชนเคลื่อนไหวต่อรองกับอำนาจรัฐ เป็นต้น

^{๑๑} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน , คู่มือการดำเนินโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน, หน้า ๗-๑๐.

๔) การจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบัน เป็นการจัดสวัสดิการบนพื้นฐานที่เชื่อว่า รัฐควรแทรกแซงการจัดสวัสดิการให้ประชาชน โดยใช้โครงสร้างอำนาจของรัฐทำหน้าที่จัดระบบสวัสดิการในลักษณะต่างๆ เช่น การจัดสวัสดิการภาคบังคับ โดยผ่านกลไกนโยบายสังคม เช่น ประกันสังคม การศึกษาภาคบังคับ การประกันสุขภาพ หรือ การบริการสถานสงเคราะห์ต่างๆ แต่เนื่องจากการสวัสดิการสังคมแบบนี้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทุกคนในสังคมได้ จึงทำให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ลดการพึ่งพาสถาบันของรัฐลดลง บริการลักษณะนี้จะเกิดขึ้นจากภาคส่วนของชุมชน ประชาชนมีศักยภาพ ความเข้มแข็งมามีส่วนร่วมในการจัดบริการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฅวนกิจสงเคราะห์ โดยมีความเชื่อว่ารัฐควรลดบทบาทในการแทรกแซงการจัดสวัสดิการ แต่ควรปล่อยให้เป็นกลไกของชุมชน ประชาชนควรทำหน้าที่จัดสวัสดิการแทนรัฐ^{๑๒}

อภิญา เวชชัย และคณะ กล่าวใน “ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย” ไว้ว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ สิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกระดับ สวัสดิการชุมชนจึงมีฐานคิดต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ คือ

- ๑) การใช้องค์กรการเงินมาเป็นฐานในการจัดการสวัสดิการ โดยนำผลกำไรมาจัดตั้งสวัสดิการ
- ๒) การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ คือ ดิน น้ำ ป่าไม้ การเกษตร เป็นต้น
- ๓) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน โดยอาศัยกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นเครื่องมือในการจัดสวัสดิการ^{๑๓}

พรณทิพย์ เพ็ชรมาก และคณะ ได้จำแนกรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนดังนี้

- ๑) การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดสวัสดิการ การที่ชุมชนมีกองทุน หรือเงินออมทำให้ชุมชนสามารถริเริ่มคิดรูปแบบการจัดสวัสดิการของตนเองได้อย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

^{๑๒} ระพีพรรณ คำหอม, สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิกส์จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๒๖-๒๗.

^{๑๓} อภิญา เวชชัย และคณะ, ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย, หน้า ๙.

๒) การจัดสวัสดิการชุมชนโดยฐานการผลิตหรือธุรกิจชุมชน เป็นการผลิตเพื่อลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ผลิตเอง ใช้เอง หรือเพิ่มมูลค่าโดยการใช้ต้นทุนและแรงงานที่มีอยู่ในครอบครัวหรือชุมชน โดยไม่ต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัย มีการใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนทำให้เกิดการหวงแหน ดูแลรักษา และเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งเป็นฐานทุนที่สำคัญของชุมชน

๓) การจัดสวัสดิการโดยฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งที่มาของอาหาร การที่หลายชุมชนหันมาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนมีแหล่งอาหารที่มั่นคงสำหรับดำรงชีวิต สามารถลดค่าใช้จ่าย และสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น โดยมีการประยุกต์ใช้พิธีกรรมทางความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช่วยดูแลรักษาทรัพยากร หรือชุมชนสร้างกฎ ระเบียบ กติกา ในการใช้สอยอย่างคุ้มค่า จะทำให้เกิดหลักประกันที่มั่นคงในการอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน

๔) การจัดสวัสดิการจากฐานอุดมการณ์ ศาสนา สถาบันทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการทางสังคม โดยนำเอาคำสอนมาประยุกต์ หรือเกื้อหนุนในการจัดสวัสดิการทำให้เกิดความมั่นคงทางร่างกายและจิตใจ

๕) การจัดสวัสดิการโดยฐานชุมชนเมือง ได้แก่ เรื่องที่อยู่อาศัย การจัดให้มีบ้านที่มั่นคง น่าอยู่ หรือจัดให้มีหมู่บ้านที่สามารถรองรับผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ รวมไปถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อม การจัดการขยะโดยชุมชน เป็นต้น

๖) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยที่ชุมชนเป็นผู้วางหลักเกณฑ์คัดเลือกผู้สูงอายุในข่ายที่ได้รับการช่วยเหลือ มีการจัดกิจกรรมทั้งด้านการสงเคราะห์ การพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความหลากหลาย ทำให้ชุมชนและผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในการจัดสวัสดิการที่เป็นรูปธรรมและกว้างขวางขึ้น

๗) การจัดสวัสดิการผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ช่วยดูแลเกื้อกูลกัน มีผู้นำที่เสียสละมาทำงานเพื่อส่วนรวม และเกิดความรู้สึกมั่นคง มีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน มีระบบในการดูแลช่วยเหลือยามผู้นำเกิดภาวะวิกฤต หรือเผชิญปัญหาต่างๆ อีกทั้งยังสร้างเสริมขวัญและกำลังใจกับผู้นำสามารถที่จะปฏิบัติงาน^{๑๔}

ดังนั้นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนจึงมุ่งเน้นถึงหลักประกันความมั่นคงในชีวิต บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการจัดสวัสดิการของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน เป็นการให้อย่างมีคุณค่า เกิดการยอมรับของคนในชุมชน จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เกิดกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชญาและความเชื่อ ศาสนา และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนได้

^{๑๔} พรรณทิพย์ เพ็ชรมาก และคณะ, ชีวิต ประสบการณ์และข้อคิดของผู้นำในขบวนการพัฒนาองค์กรชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน , ๒๕๔๗), หน้า ๑๑-๑๗.

๓.๑.๓ แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคม

สวัสดิการชุมชน เป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนท้องถิ่นที่ร่วมกันสร้างระบบหลักประกันความมั่นคงของชีวิตเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชนท้องถิ่นและสังคม มุ่งฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้มีการอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัย และช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับวัฒนธรรม ตามหลักศาสนาและภูมิปัญญาของท้องถิ่นตั้งแต่เกิดจนตาย

สวัสดิการชุมชนเป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลที่เริ่มจากการพึ่งตนเองก่อน เป็นการช่วยเหลือที่มากกว่าเงินหรือวัตถุ แต่เน้นความสัมพันธ์ที่ดี การมีน้ำใจ การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างการออมเพื่อการให้ เป็นกองทุนมากกว่ากองทุน ทุกคนต่างเป็นผู้ให้และผู้รับ เป็นการ “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” การช่วยเหลือที่แผ่มาถึงผู้ทุกข์ยากและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน สวัสดิการชุมชนต่างจากระบบประกันเชิงพาณิชย์ ที่ให้ความสำคัญกับระบบสมาชิกและการได้รับประโยชน์ต่างจากเบี้ยประกัน

ธงชัย ภูวนาถวิจิตร ได้กล่าวไว้ว่า สวัสดิการชุมชน เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการปฏิรูประบบสวัสดิการพื้นฐานของสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยที่ส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล การดูแลซึ่งกันและกันในลักษณะของการร่วมทุกข์และสุขร่วมกัน อันเป็นรากฐานดั้งเดิมของคนไทยมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งลักษณะการจัดสวัสดิการส่วนใหญ่มาจากพื้นฐานปัจจัยสี่ โดยมีบ้านและวัดที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลสวัสดิการชุมชน เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมใจของชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือและพึ่งตนเองให้ได้ในระยะยาว ด้วยรูปแบบความช่วยเหลือทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ กำลังปัญญา ตามกำลังความสามารถของประชาชนสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ กล่าวว่าแบบแผนของการจัดสวัสดิการชุมชนโดยองค์กรชุมชน จำแนกได้ดังนี้

๑. เริ่มต้นจากกลุ่มออกทรัพย์แล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ
๒. เริ่มต้นจากหน่วยการผลิตแล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ
๓. เริ่มต้นจากความเชื่อและอุดมการณ์แล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ^{๑๔}

^{๑๔} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ, โครงการเผยแพร่ความรู้การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑-๔๐.

นอกจากนี้ยังได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนไว้ดังนี้

๑. สวัสดิการชุมชนจะเกิดขึ้นได้ เพราะความร่วมมือกันของคนในชุมชน เพื่อร่วมกัน แก้ไขปัญหา เพราะทุกคนต่างตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางหรือวิธีการในการ แก้ไขปัญหา ตลอดจนดำเนินการและประเมินปัญหาร่วมกัน

๒. สวัสดิการชุมชนเกิดจากความสามารถในการแก้ไขปัญหาหรือ เกิดจากการตอบสนองความต้องการของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย การทำงาน หรือการมีรายได้ รวมทั้งความมั่นคงของคนในชุมชน ทั้งนี้อาจจะมีการระดมทรัพยากร ภายนอกและภายในมาใช้ในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหา ซึ่งมี เป้าหมายคือการพึ่งพาตนเองของชุมชน

๓. สวัสดิการชุมชนเกิดจากกิจกรรมการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ มีพื้นฐานทาง วัฒนธรรมของชุมชนในด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน

๔. กิจกรรมสวัสดิการชุมชนจะดำเนินต่อไปข้างหน้าได้ ต้องเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับ การดำเนินชีวิต ครอบครัว ของคนในชุมชน ภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม^{๑๖}

เสรี พงศ์พิศ ได้สรุปแนวคิดสวัสดิการชุมชนที่ปรากฏในกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ว่ามี ลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ลักษณะของการระดมทุน เพื่อสร้างอาชีพ พัฒนาอาชีพของสมาชิกในชุมชนโดยใช้ ระบบสะสมทุนร่วมกัน

๒. ลักษณะการพัฒนา เพื่อลดการพึ่งพาจากภายนอกอาศัยศักยภาพของคนในชุมชน โดยการรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

๓. ลักษณะแนวคิดการจัดตั้งองค์กร เพื่อการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา หรือใช้เป็นทุนใน การสร้างกิจกรรม ตามจุดประสงค์ของกลุ่มอาจจะนำผลกำไรที่ได้มาจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ ของ ชุมชน เช่น การรักษาพยาบาล การช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น^{๑๗}

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงลักษณะการจากจัดสวัสดิการว่าเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ว่าคนนั้นจะมีอาชีพอะไร โดยคิดว่าจะทำอะไรเพื่อเพื่อนมนุษย์ได้บ้างไม่ว่า เป็นคนจน คนด้อยโอกาส ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ จนเป็นการ

^{๑๖} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ , สวัสดิการโดยภาคชุมชน , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

^{๑๗} เสรี พงศ์พิศ , ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิ ปัญญา, ๒๕๓๖) , หน้า ๔๐๙-๕๕๕.

สร้างชุมชน เครือข่าย กลุ่ม ประชาคม เป็นการสร้างจิตสำนึกในการทำเพื่อบุคคลอื่น รักษาผลประโยชน์ร่วมกัน ความมีมิตรภาพต่อเพื่อนมนุษย์มีจิตสำนึกในการให้มากกว่าการอยาก ความสุขนั้นจะเกิดขึ้น เป็นการลดความเห็นแก่ตัว ช่วยให้มีความเอื้ออาทรต่ออัน ช่วยเหลือคนจน เด็ก สตรี หรือช่วยเหลือสังคม^{๑๘}

สิ่งสำคัญคือ ชุมชนต้องคำนึงถึงความสามารถของชุมชนเอง ต้องเข้าใจว่าการจัดสวัสดิการชุมชนนั้นไม่ใช่ระบบการประกัน แต่การจัดสวัสดิการชุมชนเป็นกระบวนการของชุมชนที่สร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการจัดการตนเอง การให้ความช่วยเหลือกันและกันฉันทิมิตร ให้ความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ให้การดูแลเอาใจใส่กันและกัน ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนมิใช่เพียงแค่การช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น แต่สวัสดิการเป็นทั้งกำลังใจ กำลังทรัพย์ และความรู้ เป็นกระบวนการของการให้อย่างมีคุณค่า รับผิดชอบต่อศักดิ์ศรี มีส่วนร่วม เป็นธรรมและเท่าเทียม

การจัดการสวัสดิการชุมชนจึงมีความลึกซึ้ง ค่อยเป็นค่อยไป เปรียบเสมือนต้นไม้ที่ค่อยๆ เติบโต หยั่งรากลงดินอย่างแข็งแรง มั่นคง กองทุนสวัสดิการชุมชนหลายกลุ่มที่ประสบความสำเร็จก็เรียนรู้ และใช้เวลาในการพัฒนามายาวนาน

ดังนั้น สวัสดิการชุมชน จะขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมาย มีความมั่นคงของชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน ชุมชนต้องเป็นแกนหลักสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผนึกพลังกับท้องถิ่น เชื่อมโยงสวัสดิการชุมชนกับการสร้างทุนใหม่ของชุมชนซึ่งเป็นทุนเศรษฐกิจและทุนสังคม การเชื่อมโยงกับการพัฒนาอื่นๆ ของชุมชนอย่างกลมกลืน สร้างกระบวนการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแต่มีความซื่อสัตย์ และมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดเวลา

๓.๑.๔ หลักสำคัญในการจัดสวัสดิการชุมชน

สังคมไทยมีวัฒนธรรมการอยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูล มีชุมชนเป็นศูนย์กลางมี ศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่พึ่งพาในการแก้ปัญหา เป็นระบบสวัสดิการชุมชน แบบธรรมชาติ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเกื้อกูล เคารพซึ่งกันและกัน ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป บทบาทของชุมชนในการดูแลกันและกันก็ลดลง เมื่อองค์กรชุมชนได้ตระหนักถึงความมั่นคงในชีวิตจึงได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนและพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนที่หลากหลาย เน้นให้ชุมชนหันมาฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีและความสัมพันธ์ ในรูปแบบของสวัสดิการ

^{๑๘} ประเวศ วะสี , เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน , ๒๕๔๒), หน้า ๑๘-๒๐.

แบบครบวงจร เป็นสวัสดิการแบบพึ่งตนเองที่ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบ ร่วมบริหารจัดการ และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้เป็นกองทุนที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการสมทบงบประมาณจาก ๓ ฝ่าย คือ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐบาล เป็นระบบสวัสดิการของชุมชนเพื่อชุมชน^{๑๙}

สวัสดิการชุมชนเป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลที่เริ่มจากการพึ่งตนเองก่อน เป็นการช่วยเหลือที่มากกว่าเงินหรือวัตถุ แต่เน้นความสัมพันธ์ที่ดี การมีน้ำใจ การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างการออมเพื่อการให้ เป็นกองทุนมากกว่ากองทุน ทุกคนต่างเป็นผู้ให้และผู้รับ เป็นการ “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” การช่วยเหลือที่เผื่อแผ่ถึงผู้ทุกข์ยากและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน สวัสดิการชุมชนต่างจากระบบประกันสุขภาพนิยซ์ ที่ให้ความสำคัญกับระบบสมาชิกและการได้รับประโยชน์

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งมีหน้าหลักในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาสให้สามารถมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีได้ให้ความสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคมเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) สวัสดิการกระแสหลัก หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงความครอบคลุม ทั่วถึง และเป็นธรรม รูปแบบที่จัดให้กับประชาชนได้แก่ การจัดบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ส่วนใหญ่เป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบเงินการคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรท้องถิ่น เช่น สวัสดิการพื้นฐาน สวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

๒) สวัสดิการกระแสรอง หมายถึง สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพความเข้มแข็งของภาคประชาชน สวัสดิการประเภทนี้เกิดจากความสนใจหรือความสมัครใจร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย เป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งรัฐได้กำหนดทิศทางรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมประกอบด้วย

(๑) สวัสดิการพื้นถิ่น หมายถึง สวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานความคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ เป็นต้น

(๒) สวัสดิการชุมชน หมายถึง สวัสดิการที่สร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน คือทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความอยู่ดีกินดี ทั้งในรูปแบบสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย เป็นต้น

^{๑๙} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน , คู่มือการดำเนินโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน, หน้า ๑.

(๓) สวัสดิการท้องถิ่น หมายถึงสวัสดิการที่รัฐกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เป็นการจัตสวัสดิการร่วมกันระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น โดยใช้แผน โครงการ กิจกรรม ด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่น^{๒๐}

นอกจากนี้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ว่า

(๑) ทำจากสิ่งที่เป็นจริง ไม่ใช่ลอกเขามา สวัสดิการชุมชนต้องสอดคล้องกับวิถีของแต่ละพื้นที่ ตั้งใจทำโดยลอกเลียนแบบกันไม่ได้

(๒) เริ่มจากเล็กไปใหญ่ ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป

(๓) เงินเป็นเพียงเครื่องมือไม่ใช่เป้าหมาย ใช้เงินสร้างเงื่อนไข ทำให้คนอยากทำงานอยากทำดี สิ่งสำคัญคือ การให้ความคิด ทำให้คนคิดพึ่งตนเอง ทำความดี ทำงานสร้างเม็ดเงิน หากมีเงินสนับสนุน ควรให้ตามความจำเป็นและพอดี ไม่ใช่ใช้เงินเป็นเป้าหมายหรือหาเงินมาแจกจ่าย

(๔) ระบบสวัสดิการที่ดีต้องช่วยเหลือแบบไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกในชุมชน ควรให้ทุกคนได้รับ แต่มุ่งเน้นคนยากจนและด้อยโอกาส ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยตกลงกติกาและใช้ร่วมกัน

(๕) เป็นองค์รวมที่ทุกอย่างเชื่อมโยงเข้าหากัน กิจกรรมทุกอย่างสามารถก่อให้เกิดสวัสดิการได้ทุกเรื่อง ตั้งแต่เกิดจนตายกับคนทุกเพศ ทุกวัย การสร้างสวัสดิการจะเริ่มจากเรื่องใดก็ได้ เช่น การเชื่อมโยงคนมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ผู้สูงอายุได้ทำบุญ พบปะกันทุกวันพระ เด็กได้เรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุ และช่วยดูแลผู้สูงอายุ หรือเชื่อมโยงคนกับธรรมชาติ เช่น การดูแลรักษาป่าให้มีแหล่งอาหาร น้ำ ฯลฯ

(๖) ต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ คนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับเสมอ ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งหามาให้ อีกฝ่ายหนึ่งรอรับ จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน และมีศักดิ์ศรี มีการจัดเงื่อนไขที่ทุกคนมีส่วนร่วมจ่ายสมทบ กันเงินบางส่วนเติมเข้ากองทุน นำดอกผลกองทุนบางส่วนขยายกิจกรรมต่อจึงทำให้ทุกคนในกลุ่ม ชุมชนสามารถเป็นเจ้าของทุนและได้รับสวัสดิการไปในเวลาเดียวกัน

(๗) ต้องทำด้วยความรักและความอดทน โดยจะต้องมีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าชาวบ้าน สามารถสร้างสวัสดิการของตนเองได้รักที่จะทำงานเพื่อชุมชน เพื่อส่วนรวม อดทนต่อ

^{๒๐} ระพีพรรณ คำหอม และคณะ, ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพพิญวานิสัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

ความคิดความเห็นที่ไม่ตรงกัน ยอมรับการคิดค้น ตำหนิโดยถือว่าเป็นบทเรียนที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนา^{๒๑}

ขนิษฐ วัฒนันท์ ได้กล่าวถึงหลักการจัดสวัสดิการที่เกิดขึ้นในบริบทต่างในสังคมซึ่งมีหลักในการจัดอยู่ ๕ ระดับ คือ

๑) ความมีประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการชนชน ว่ามีปัจจัยนำเข้าอย่างไร เมื่อนำมาเทียบกับผลผลิตที่เกิดขึ้น โดยการมีประสิทธิภาพของการจัดสวัสดิการได้นั้น จะต้องมียอดประกอบ ๓ ระดับคือ

(๑) ประสิทธิภาพในภาพรวม พิจารณามีทุน ค่าใช้จ่าย เท่าไร อย่างไร เมื่อเทียบกับผลผลิตที่เกิดขึ้น

(๒) ประสิทธิภาพในระดับย่อย พิจารณาความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการจัดสวัสดิการในแต่ละเรื่อง โดยการเปรียบเทียบการจัดสวัสดิการในรูปแบบอื่นๆ

(๓) ประสิทธิภาพในการจูงใจ ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นในการจัดสวัสดิการที่มีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิก

ทั้งหมดนี้เมื่อมีการจัดสวัสดิการใดๆ ก็ตามสิ่งที่ควรพิจารณาเสมอคือต้องไม่ก่อผลกระทบในทางใดทางหนึ่ง หรือหากมีผลกระทบก็ต้องน้อยที่สุดโดยความเป็นธรรม

๒) ความมีประสิทธิภาพ เปรียบเทียบถึงผลผลิต และผลลัพธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

๓) ความโปร่งใส ในการจัดสวัสดิการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้อง โดยต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

๔) การมีส่วนร่วม ของประชาชนในทุกขั้นตอนในการจัดสวัสดิการตั้งแต่การวิเคราะห์วางแผน จัดตั้ง และการประเมินผล

๕) เป้าหมาย โดยคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในสังคมเมื่อมีการจัดสวัสดิการสังคม เช่น ความเท่าเทียมกัน แก้ไขปัญหาทางสังคม ความยากจน การกระจายรายได้ โดยมีตัวชี้วัด ๕ ประการคือ

(๑) เพิ่มสวัสดิการให้อยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับที่ต่ำสุด

(๒) ไม่ให้สวัสดิการต่ำกว่าจุดที่ยอมรับได้

^{๒๑} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, คู่มือการดำเนินการโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน,

(๓) ลดช่องว่างความไม่เท่าเทียมกัน

(๔) เพิ่มสัดส่วนของบุคคลให้ได้รับสวัสดิการให้ใกล้เคียงกับกลุ่มอื่นๆ^{๒๒}

ในส่วนของ**วันนีย์ วาสิกะสิน และคณะ** กล่าวถึงการจ้ดสวัสดิการสังคมในไทยไว้ว่า สวัสดิการของสังคมไทยมีรากฐานมาจากศาสนาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ศาสนาพุทธได้หล่อหลอมให้คนไทยมีจิตใจที่เมตตา กรุณา มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก ขณะที่วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือชุมชนนั้นแฝงในวิถีการดำเนินชีวิตที่มีการแบ่งหน้าที่ในการดูแลสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของคนในครอบครัว เครือญาติ และชุมชน ที่เป็นไปในลักษณะโยงใยและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและพัฒนาเป็นวัฒนธรรมของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันระหว่างชาวบ้าน คนในครอบครัว และชุมชนในลักษณะของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ถือได้ว่าทำให้สวัสดิการชุมชนเป็นสวัสดิการที่มีจิตวิญญาณ^{๒๓}

ขณะที่ **ประภาส ปิ่นตบแต่ง และคณะ** ได้สรุปหลักของการจ้ดสวัสดิการว่ามีการจัดการอยู่ ๓ รูปแบบคือ

๑) การจ้ดสวัสดิการบนฐานทรัพยากรเป็นต้นทุนของสังคม เป็นรูปแบบสวัสดิการความมั่นคงทางสังคมที่ชุมชนจัดขึ้นแก่คนทั่วไปในชุมชน เน้นการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารหรือเป็นแหล่งหารรายได้ การจ้ดสวัสดิการสำคัญลักษณะนี้ยกตัวอย่างเช่น การใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะ จากแหล่งน้ำ จากทรัพยากรทางทะเล

๒) การจ้ดสวัสดิการฐานวัฒนธรรม ผ่านความเชื่อทางศาสนาและโครงสร้างทางสังคม เช่น การเกื้อกูลของคนในครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ การเกื้อกูลของระบบอุปถัมภ์ การจัดการของศาสนสถาน และการจัดสรรที่ดินแก่ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน เป็นต้น

๓) การจ้ดสวัสดิการฐานงานพัฒนา เป็นการนำเอาองค์ความรู้ที่มาจากภายนอกชุมชนมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมของชุมชนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าบางกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนการจัดการเบื้องต้นจากองค์กรภายนอกชุมชนทั้งภาครัฐ และเอกชน มีความหลากหลายเช่น กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น^{๒๔}

^{๒๒} ชรินทร์ วะสินนท์, การจ้ดสวัสดิการชุมชนเครือข่ายอินแปง : กลไล กระบวนการจัดการตนเอง, หน้า ๓๑-๓๒.

^{๒๓} วันนีย์ วาสิกะสิน และคณะ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗) , หน้า ๑๑๗-๑๒๑.

^{๒๔} ประภาส ปิ่นตบแต่ง และคณะ, การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มเกษตรกร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๗-๑๒๑.

ดังนั้นสวัสดิการชุมชนจึงเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนดังนี้

๑. สวัสดิการชุมชนทำให้เกิดความรัก เกิดการช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในชุมชน เป็นการแสดงน้ำใจที่มีคุณค่ามากกว่ามูลค่า ถึงแม้ว่าจำนวนเงินค่าตอบแทนจะไม่มากนัก แต่ก็มากด้วยคุณค่า เช่น การไปเยี่ยมไข้ของสมาชิก การเป็นเจ้าภาพในงานศพ หรืองานบุญและประเพณีต่างๆ ภายในชุมชน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีคุณค่าทางจิตใจต่อสมาชิกภายในชุมชนด้วยกัน ก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีซึ่งกันและกัน

๒. เกิดการฟื้นฟูระบบคุณค่า หรือทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในชุมชน เป็นการร่วมด้วยช่วยกันของสมาชิกในชุมชน ในการที่จะช่วยแรงงาน แรงกายและแรงใจ ในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันภายในชุมชน เกิดกิจกรรมกลุ่มอย่างกว้างขวางภายในชุมชนทั้งผู้อาวุโส ผู้สูงอายุและเยาวชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์และการถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

๓. เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสมาชิกทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ขยายการพัฒนาและปรับใช้กฎ ระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

๔. เกิดการขยายการเรียนรู้การจัดสวัสดิการ จากพื้นที่ต้นแบบไปยังพื้นที่อื่นๆ ทาให้สมาชิกตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนในการจัดสวัสดิการชุมชนร่วมกัน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย

๕. เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดสรรผลประโยชน์หรือผลตอบแทน จากการออมของสมาชิกอย่างเป็นรูปธรรม สามารถตรวจสอบได้ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่มาจากสมาชิกในชุมชน สามารถให้ความช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างรวดเร็ว ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สนองต่อความต้องการของสมาชิกได้รวดเร็วและสะดวก เนื่องจากกระบวนการพิจารณาสามารถดำเนินการได้โดยสมาชิกและกรรมการในชุมชน

บทสรุปสำคัญของสวัสดิการชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างหลักประกันให้กับสมาชิกในชุมชน จากฐานทุนทางสังคม วัฒนธรรมและทรัพยากรที่ชุมชนมี

อยู่ให้เกิดการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสวัสดิการชุมชนขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาคและประเทศให้เกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดความรัก การช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในชุมชน เกิดการฟื้นฟูระบบคุณค่า หรือทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสมาชิกทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน เกิดการขยายการเรียนรู้การจัดสวัสดิการ นำไปสู่การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หันมาให้ความสนใจในการจัดสวัสดิการชุมชนมากขึ้น เป็นทางเลือกที่ช่วยให้รอดของชุมชนในการสร้างหลักประกันทางสังคมในชุมชน โดยมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองจากฐานทุนทรัพยากรชุมชน ทั้งทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม ให้เกิดการพึ่งพาตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐเพียงฝ่ายเดียว หากแต่สามารถบูรณาการสวัสดิการชุมชนร่วมกับนโยบายและแผนงานของภาครัฐและเอกชนทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับชุมชน ให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือด้านสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืนได้^{๒๕}

๓.๑.๕ กระบวนการและขั้นตอนของการจัดสวัสดิการชุมชน

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนท้องถิ่นที่ร่วมกันสร้างระบบหลักประกันความมั่นคงของชีวิตเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชนท้องถิ่นและสังคม มุ่งฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้มีการอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัย และช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับวัฒนธรรม ตามหลักศาสนาและภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นกองทุนที่ “ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ” การมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างการออมเพื่อการให้ เป็นกองทุนมากกว่ากองทุน ทุกคนต่างเป็นผู้ให้และผู้รับ เป็นการ “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี”

สวัสดิการชุมชน จะขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมาย มีความมั่นคงของชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน ชุมชนต้องเป็นแกนหลักสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผนึกพลังกับท้องถิ่น เชื่อมโยงสวัสดิการชุมชนกับการสร้างทุนใหม่ของชุมชนซึ่งเป็นทุนเศรษฐกิจและทุนสังคม การเชื่อมโยงกับการพัฒนาอื่นๆ ของชุมชนอย่างกลมกลืน สร้างกระบวนการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับ

^{๒๕} ธงชัย ภูวนาถวิจิตร, “แนวคิดสวัสดิการชุมชนบนฐานทรัพยากรชุมชน : ทางเลือกเพื่อการพึ่งตัวเองของชุมชนอย่างยั่งยืน”, MFU Connexion : Journal of Humanities and Social Sciences , ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๘) : หน้า ๖๕-๗๔.

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมแต่มีความซื่อสัตย์ และมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางในการดำเนินงานใน ๘ ขั้นตอน^{๒๖} ดังนี้

๑) **จุดประกายความคิด** – ทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย เริ่มจากมีผู้ก่อการดี หรือ แกนนำที่สนใจอาจเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ฯลฯ ที่มองเห็นศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน และ ต้องการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ชักชวนแกนนำคนอื่นๆ มาพูดคุยปรึกษาหารือถึงแนวทางการจัดสวัสดิการชาวบ้าน จากนั้นก็จัดเวทีพูดคุยกับชาวบ้านให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อาจจะเป็นการจัดรวมทั้ง ตำบล หรือแกนนำจะลงไปทำความเข้าใจระดับหมู่บ้าน แล้วมาจัดรวมในภายหลังก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นการทำความเข้าใจ อาจหมายรวมถึง การชักชวนกันไปดูงานการจัดตั้ง กองทุนสวัสดิการที่ประสบความสำเร็จ แล้วกลับมาพูดคุยทำความเข้าใจกันให้ถ่องแท้อีกครั้ง การจุดประกายความคิด ต้องทำควบคู่ไปกับการ “กระตุ้น” ให้ชาวบ้านเข้าใจถึงเหตุผลสำคัญอย่างน้อยๆ ๒ ประการ คือ

(๑) การตั้งกองทุนสวัสดิการจะทำให้สมาชิกได้รับการดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งชาวบ้านธรรมดาไม่เคยได้รับมาก่อน และ

(๒) จะทำให้สามารถดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกันไม่ว่ายากดีมีจน และยังช่วยกันดูแลเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น เด็ก คนแก่ คนพิการ เป็นการสร้างความรักความเอื้ออาทร ต่อ กัน

๒) **ค้นหาศักยภาพและทุนในท้องถิ่น** หลังจากได้จุดประกายความคิด และสร้างความเข้าใจเรื่องการจัดการสวัสดิการชาวบ้านระดับหนึ่งแล้ว ลำดับต่อไป แกนนำหรือผู้ก่อการดีจะต้อง ร่วมกันค้นหาศักยภาพและทุนในชุมชน อาจมีอาสาสมัครเข้าร่วมด้วยก็ได้ โดยค้นหาว่าในหมู่บ้าน หรือตำบลของเรามีของดีอะไรบ้าง เช่น มีกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มเกษตร อินทรีย์ มีคนแก่ คนพิการอยู่เท่าไร เป็นต้น แต่ละกลุ่มมีการทำงานอย่างไร มีสมาชิกกี่คน มีทุน มีการจัดสวัสดิการหรือไม่อย่างไร เป็นต้น รวมทั้งสำรวจทุนด้านอื่นๆ เช่น ทุนทางธรรมชาติ ทุนทาง วัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา ฯลฯ ซึ่งข้อมูลดังกล่าว อาจได้มาหลายทางด้วยกัน เช่น การออกแบบ สอบถาม แล้วหาอาสาสมัครชุมชนช่วยกันจัดทำ หรือข้อมูลบางส่วนอาจขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานในท้องถิ่น หรืออาจลงพื้นที่ดูจากของจริง เป็นต้น หลังจากได้ข้อมูล จนครบแล้ว ก็ร่วมกันสังเคราะห์ให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นศักยภาพของตนเองได้ชัดขึ้น จากนั้นก็นำข้อมูลไปชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้าน โดยอาจจัดเป็นเวทีประชาคมก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ทุก

^{๒๖} สำนักส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘, **ถอดบทเรียนและสังเคราะห์องค์ความรู้สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น**, หน้า ๒๔-๒๘. (อัสสัมชัญ)

คนมองเห็นและเข้าใจเหมือน ๆ กันว่า ทุนที่มีอยู่นี้สามารถนำไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน ได้อย่างไร ทุนแต่ละอย่างสัมพันธ์กันอย่างไร เป็นต้น (บูรณาการทุนที่มีอยู่เข้าด้วยกันได้อย่างไร)

๓) **ขยายแกนนำให้ครอบคลุมพื้นที่ปฏิบัติการ** ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในระยะเริ่มต้นก็คือ “แกนนำ” ซึ่งจะต้องมีอย่างกว้างขวางทั้งในระดับพื้นที่ หมู่บ้าน โชน คุ้มบ้าน หรืออาจเป็นแกนนำจากกลุ่มกิจกรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนตลอดจนการบูรณาการทุนจากกลุ่มต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

๔) **ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น** เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นต้น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน โดยต้องประสานงานตั้งแต่ต้น ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น การส่งแกนนำไปพูดคุย ให้เห็นว่าการตั้งกองทุนสวัสดิการเป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน ผลสำเร็จเป็นทั้งของชาวบ้านและของหน่วยงานท้องถิ่น ช่วยประหยัดงบประมาณของท้องถิ่น แต่ได้ผลกว้างขวาง เป็นต้น

บางแห่งอาจใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวแล้วค่อย ๆ ขยายไปสู่ความร่วมมือที่เป็นทางการ บางแห่งก็เริ่มจากการขอการสนับสนุนเฉพาะเรื่อง เช่น การขอใช้ห้องประชุม ขอสนับสนุนข้อมูล แล้วค่อยพัฒนาความร่วมมือขึ้นไปถึงขั้นมีแผนงานร่วม หรือจัดสรรงบประมาณเข้าร่วมสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนในอนาคต ฯลฯ

๕) **การตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน** ต่อไปก็มาถึงขั้นตอนที่สำคัญ นั่นก็คือการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน โดยแยกเป็นกระบวนการย่อยดังนี้

(๑) การจัดทำระเบียบกองทุน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลักๆ คือ การรับสมัครและการสิ้นสุดสมาชิกภาพ การจ่ายเงินสมทบ ประเภทของสวัสดิการ การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น โดยเริ่มจากการตั้งคณะกรรมาธิการ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทน กลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งตัวแทนกลุ่มกิจกรรม แกนนำที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ ฯลฯ โดยอาจนำระเบียบกองทุนที่อื่นมาประกอบก็ได้ เมื่อร่างเสร็จแล้วก็นำไปชี้แจงในเวทีประชาคมทั้งตำบลเพื่อแสดงความเห็นเพิ่มเติม จนเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

(๒) การเปิดรับสมาชิก และระดมเงินกองทุน โดยสมาชิกอาจเป็นรายบุคคล หรือครอบครัวสถานที่รับสมัครอาจกระจายไปตามหมู่บ้าน หรือรวมศูนย์การสมทบเงินทุนอาจสมทบรายบุคคล หรือตัดเงินผลกำไรจากกลุ่มที่สมาชิกสังกัดอยู่มาเป็นเงินสมทบก็ได้ เป็นต้น ขึ้นอยู่กับระเบียบกองทุนที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

(๓) การระดมเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ เช่น การจัดงานเพื่อหาทุน การสมทบจากองค์กรท้องถิ่นการสมทบจากหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการกองทุนฯ จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องมิใช่หวังเพียงเงินสมทบจากสมาชิกเท่านั้น

(๔) การจัดระบบข้อมูลของกองทุน ต้องจัดทำให้เป็นระบบ เป็นปัจจุบัน เปิดเผยโปรงใส เช่นข้อมูลสมาชิก ข้อมูลเงินกองทุน การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจัดทำไว้ ณ ที่ทำการแล้ว อาจประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกรับทราบ ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น ติดประกาศไว้ ณ ที่สาธารณะ ที่ทำการกองทุน หรือส่งให้สมาชิกถึงบ้าน แล้วแต่ความเหมาะสม

๖) การบริหารกองทุน โดยมีคณะกรรมการขึ้นมาบริหารกองทุน ที่มีองค์กรประกอบจากตัวแทนที่หลากหลาย มีการจัดโครงสร้างฝ่ายต่าง ๆ รับผิดชอบ ที่ชัดเจน เช่น มีประธาน เภรัญญิกประชาสัมพันธ์ตรวจสอบ ฝ่ายส่งเสริมพัฒนา เป็นต้น โดยอาจมีที่ปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือจากหน่วยงานในท้องถิ่น ฯลฯ การทำงานของคณะกรรมการจะต้องมีลักษณะประสานกับแกนนำของแต่ละหมู่บ้านด้วย เพื่อให้ดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

นอกจากจะบริหารกองทุนเพื่อตามปกติแล้ว คณะกรรมการควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับเรื่องต่างๆ เช่น การประสานกับหน่วยงานท้องถิ่น การพัฒนาแกนนำ การเรียนรู้ขยายผลการดูแลผู้ด้อยโอกาส การขยายสมาชิกให้ครอบคลุมกว้างขวาง และการบูรณาการทุนทางสังคมและทุนทางธรรมชาติ เพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการแบบองค์รวมขึ้นในตำบล

๗) การติดตามประเมินผล ต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและทุกระดับ เช่น การประเมินการสมทบของสมาชิก การขยายสมาชิกของระดับกลุ่ม ตลอดจนประเมินการทำงานในทุกๆ เรื่องของคณะกรรมการกองทุน โดย กองทุนอาจมีคณะตรวจสอบที่เป็นอิสระตามสมควร เพื่อให้เกิดการตรวจสอบที่เป็นกลางและเที่ยงธรรม รวมทั้งการประเมินในแต่ละระดับจะต้องนำไปสู่การทำเวทีประชาคมอย่างเปิดเผย เพื่อร่วมกันพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น

๘) การขยายผล ซึ่งจะต้องทำอย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ ประการ อาทิ

(๑) ขยายแกนนำ ทั้งปริมาณและคุณภาพให้ทั่วถึงทั้งระดับพื้นที่และกลุ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดการขยายผลและสามารถดูแลสมาชิกได้ทั่วถึง

(๒) ขยายสมาชิก โดยต้องตั้งเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกคนหรืออย่างน้อยทุกคนรอบครัวในตำบลจะต้องครอบคลุมผู้ด้อยโอกาสที่ดูแลตนเองไม่ได้ให้ครบทุกคน ที่สำคัญต้องสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิก

(๓) ขยายแหล่งทุน ที่จะมาหนุนให้กองทุนมีปริมาณมากขึ้น เช่น การสมทบจากหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น

(๔) ขยายประเภทและผลประโยชน์ของสมาชิก โดยให้ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนการหนุนเสริมให้สมาชิกพึ่งตนเองได้ เช่น การเพิ่มสวัสดิการด้านประกอบอาชีพที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การให้สวัสดิการ กรณีเกิดพิบัติภัยต่าง ๆ เป็นต้น

(๕) ขยายการให้สวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส ที่ไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกด้วย เช่น คนพิการ คนชราที่ถูกทอดทิ้ง

(๖) การพัฒนาสู่สวัสดิการที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการเข้ากับกลุ่ม/กองทุนอื่นๆในท้องถิ่น เพื่อสร้างนวัตกรรมงานพัฒนาร่วมกันในท้องถิ่นอย่างเป็น องค์กรรวม เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรมยั่งยืน ฯลฯ ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ครบวงจร ไม่จำเพาะแต่เพียงตัวเงิน ทำให้สมาชิกรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิตอย่างแท้จริง

๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๓.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลทุกระดับเข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมกันพัฒนา ร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการปฏิบัติการ และติดตามประเมินผล เป็นการสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน จาก การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้มีผู้รู้และนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและความหมายการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

สมพร แสงชัย ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นการยอมรับศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันของผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมทั้งที่มีผลดีและผลเสียต่อตัวเขาเอง และชุมชนที่เขาสังกัดทำให้เกิดความเป็นมิตร เป็นเพื่อน เป็นญาติและเป็นคนในชุมชนเดียวกันรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและทรัพยากรร่วมกัน เกิดการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม (ชุมชน) รู้และตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องเข้าไปรับผิดชอบดูแลจัดการให้ดีอยู่เสมอ เพราะตนเองและคนในชุมชนจะได้ประโยชน์ร่วมกันตลอดไป และจะส่งผลให้สังคมที่ใหญ่กว่าได้รับผลดีเชื่อมโยงไปด้วย ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั่นเอง^{๒๗}

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร ได้กล่าวไว้ว่า หลักสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

๑. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน หรือต่อบุคคล

^{๒๗} สมพร แสงชัย, การวางแผนและการพัฒนาโครงการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๐), หน้า ๔๕.

๒. หลักการขจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และเรื่องความคิด จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาอย่างมาก เพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

๓. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ ความซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้เกิดความร่วมมือ สนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานและจะก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๔. หลักการให้ศึกษาและอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเองช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาสทดลองคิดปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมการพัฒนา

๕. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำไปใช้แสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้ดี

๖. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงานและทำให้เกิดประสิทธิภาพ^{๒๘}

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั่นคือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ ควบคุมการใช้ กระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ สังคม ตามความจำเป็น ทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปแบบการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยภาครัฐจะต้องคืนอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชนเพื่อผลประโยชน์และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน^{๒๙}

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลก็ดี กลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์และประเมินผล ด้วยความสมัครใจโดยปราศจากข้อกำหนดจากบุคคลภายนอกและเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งอำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย^{๓๐}

^{๒๘} ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร , การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๓๒), หน้า ๓๖๒.

^{๒๙} ทวิทอง หงส์วิวัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๒.

^{๓๐} เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บุคพอยท์, ๒๕๔๒), หน้า ๔๑.

สุพรรณณี ไชยอำพร และสนิท สมัครการ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ได้แก่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอน

๒. การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง เช่น การร่วมลงแขก ร่วมลงแรงในการทำโครงการร่วมบริจาคเงิน หรือสิ่งของอื่นๆ บางส่วน หรือร่วมบำรุงรักษาโดยไม่ได้ร่วมขั้นตอนตัดสินใจ^{๓๑}

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ดังนี้

๑. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของประชาชน

๒. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ รวมทั้งวิธีการเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือตอบสนองความต้องการของชุมชน

๓. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหา รวมทั้งสนองความต้องการของชุมชน

๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๖. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย

๘. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา กิจกรรมที่ได้ทำไว้เพื่อให้เกิดประโยชน์ตลอดไป^{๓๒}

บุญส่ง แก้วอินทร์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการสร้างพลังให้เกิดในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมาก นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้บุคคลสนับสนุน

^{๓๑} สุพรรณณี ไชยอำพร และสนิท สมัครการ, การวิเคราะห์สังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดวิธีการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การการคลังสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๗.

^{๓๒} ไพรัตน์ เดชะรินทร์, การบริหารพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗), หน้า ๗.

เป้าหมายและจุดประสงค์ร่วมขององค์กรด้วย การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กร ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) การมีส่วนร่วมในด้านการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ๒) การมีส่วนร่วมในด้านการยอมรับในเป้าหมายร่วมกัน และ ๓) การมีส่วนร่วมในด้านความสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบร่วมกัน^{๓๓}

อภิชัย พันธเสน กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การมีอำนาจ การตัดสินใจ ที่เน้นเรื่องอำนาจและการควบคุมโดยประชาชน เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน^{๓๔}

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๔ ขั้นตอนคือ

- ๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- ๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- ๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
- ๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน^{๓๕}

สุชาติ จักรพิสุทธ์ ได้สรุปการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกได้ ๒ ลักษณะคือ

๑. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชน มีบทบาทตามหลักสิทธิหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่คิดริเริ่ม การพิจารณาการตัดสินใจวางแผน การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมาย

๒. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ ค่านิยมของประชาชน เป็นเครื่องชี้นำที่นำตนเข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ การทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความผูกพันมีความรู้สึกต่อกิจกรรมที่ดำเนินด้วยความสมัครใจ^{๓๖}

^{๓๓} บุญส่ง แก้วอินทร์, “การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๔๙).

^{๓๔} อภิชัย พันธเสน, *โรงเรียนเพื่อเพิ่มผลิตภาพของชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสดา, ๒๕๓๓), หน้า ๑๖๕.

^{๓๕} เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๑.

^{๓๖} สุชาติ จักรพิสุทธ์, “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”, *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, (มิถุนายน-สิงหาคม) : หน้า ๒๗.

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

๑) กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกันใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๒) กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกริ่กคิดที่เขามี แสดงออกในสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหา แสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติ

๓) กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูปแบบของบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ^{๓๗}

ยวัฒน์ วุฒิเมธี ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในความคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อถึงตัวประชาชน^{๓๘}

ปรัชญา เวสารัชช กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน นอกจากนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถที่จะให้ความหมายที่ครอบคลุมได้ อาจมีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศแต่เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายสามารถให้คำนิยามได้ดังนี้

๑. สร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนา และเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

๒. สะท้อนถึงการเข้าร่วมโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยในการกำหนดนโยบายการวางแผนและการดำเนินโครงการพัฒนาและการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนา

๓. เป็นการเชื่อมโยงระหว่างในส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงาน ทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจมีความแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างทางการบริหาร นโยบาย และลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร แต่ทั้งนี้เน้นการพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันในด้านการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย การวางแผน

^{๓๗} ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, **หลักการพัฒนาชุมชน**, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๐), หน้า ๙๓.

^{๓๘} ยวัฒน์ วุฒิเมธี, **หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยนคราษที่ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๒๕๓.

การปฏิบัติ การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ การแบ่งสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะที่ทันสมัยเพราะเป็นการแสดงออกของประชาชนในสิทธิเสรีภาพ ที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง^{๓๙}

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้ามาร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนา โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและหน้าที่รับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเป็นหลักประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดจะต้องได้รับการตอบสนองและจะต้องตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงและมั่นใจว่าผู้เข้าร่วมต้องได้รับผลประโยชน์เสมอภาค การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง ต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การค้นหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนการจัดลำดับของปัญหาและคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับ

๒. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

๓. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ไขปัญหา

๔. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน

๕. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล^{๔๐}

สรุปว่า การเข้าไปมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผล และร่วมรับผิดชอบ ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นส่งผลถึงการดำเนินงาน หรือโครงการ กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยร่วมกันกระทำในสิ่งที่เห็นว่าร่วมกัน ตามความต้องการของชุมชน จึงกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมจะต้องมีหลักที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

^{๓๙} ปรัชญา เวสารัชช์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๕.

^{๔๐} วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, การพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๑๑-๑๕.

๓.๓ ข้อมูลพื้นฐานตำบลแม่สุก

๓.๓.๑ สภาพทั่วไป

ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา อยู่ห่างจากตัวจังหวัดพะเยาไปทางทิศเหนือ ระยะทางประมาณ ๒๒ กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด ๔๑.๔๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒๒,๖๒๕ ไร่ ประชากรในตำบลแม่สุกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ ปลูกข้าว ถั่วลิสง ลำไย กระเทียม ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยางพารา และมีอาชีพเสริม คือการจักสาน และการเลี้ยงสัตว์

๓.๓.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม โดยทั่วไปมีเทือกเขาตอยหลวงเป็นแนวยาวจากทิศเหนือลงไปทางทิศใต้ ทำให้มีพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก สภาพทั่วไปเป็นทุ่งนามีลำน้ำแม่สุกและลำน้ำแม่จว้าไหลผ่าน โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับเทศบาลตำบลศรีถ้อย ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ
ทิศใต้	ติดกับเทศบาลตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองพะเยา
ทิศตะวันออก	ติดกับเทศบาลรวมใจพัฒนา อำเภอแม่ใจ, เทศบาลตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

๓.๓.๓ ข้อมูลผู้นำชุมชน

๑. นายกองค้การบริหารส่วนตำบล	นายจตุรงค์ สุวรรณะ
๒. รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบล	นายอุดร ตาเบา นายวีระศักดิ์ ชัดิวงค์
๓. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	นายชนะพล เครือนวน
๔. กำนันตำบลแม่สุก	นายสัมพันธ์ ใจดี
๕. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	นายสุทธิพงษ์ ตีบบุญเรือง
๖. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑	นายจันทร์ทอง อุดมะมาลัง
๗. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒	นายอดุลย์ พิณจสุวรรณ
๘. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓	นายอินหวั่น ตีบบุญเรือง
๙. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔	นายสันติ สัจจวรรณ
๑๐. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕	นายประหยัด สุขศรีราษฎร์
๑๑. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๗	นายประหยัด ฤงออน
๑๒. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๘	นายศรีกอน ศรีวิชัย
๑๓. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๙	นายนพพล แสนหลวง

๑๔. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๐

นายสมชาย พิณิจสุวรรณ

๓.๓.๔ ชื่อหมู่บ้านและจำนวนประชากรและครัวเรือน

ชื่อบ้าน	หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
แม่สุกเหนือ	๑	๑๓๖	๒๑๖	๒๓๐	๔๔๖
แม่สุก	๒	๑๕๐	๒๓๓	๒๐๗	๔๔๐
แม่จัวเหนือ	๓	๒๒๙	๓๘๙	๓๙๙	๗๘๘
แม่จัวกลาง	๔	๑๕๔	๒๗๙	๓๑๗	๕๙๖
แม่จัวใต้	๕	๑๘๘	๓๔๒	๓๖๐	๗๐๒
แม่สุกกลาง	๖	๑๖๘	๒๖๖	๓๐๒	๕๖๘
แม่จัวป็นเจิง	๗	๒๓๘	๓๙๗	๓๙๘	๗๙๕
แม่จัว	๘	๒๑๗	๓๘๗	๔๑๑	๗๙๘
แม่สุกคอย	๙	๑๖๘	๒๗๒	๒๖๓	๕๓๕
แม่สุกน้ำล้อม	๑๐	๑๖๖	๒๕๖	๒๗๔	๕๓๐
รวม	๑๐	๑,๘๑๕	๓,๐๓๗	๓,๑๖๑	๖,๑๙๘

๓.๓.๕ สถานศึกษา โรงเรียน มี ๓ แห่ง คือ

๑. โรงเรียนชุมชนบ้านแม่สุก
๒. โรงเรียนบ้านแม่จัวเหนือ
๓. โรงเรียนบ้านแม่จัวใต้

๓.๓.๖ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มี ๑ แห่ง คือ ๑. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลแม่สุก

๓.๓.๗ วัดและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

วัด จำนวน ๔ วัด

๑. วัดตาลถ้อย พระครูศรีปิโยโกศล เป็นเจ้าอาวาส
๒. วัดแม่สุก พระครูพิพิธวุฒิการ เป็นเจ้าอาวาส
๓. วัดแม่สุกธาตุ พระอธิการปิยวัฒน์ อากาศโร เป็นเจ้าอาวาส
๔. วัดป็นเจิง พระอธิการมานพ สิริวิชัย เป็นเจ้าอาวาส

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จำนวน ๑ แห่ง

มี นางรัตนารณ์ อินตะมูล เป็นหัวหน้ารับผิดชอบงานทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน

๓.๓.๘ สถานที่ท่องเที่ยว

๑. น้ำตกแม่สุก
๒. ป่ายางงาม
๓. อ่างเก็บน้ำบ้านแม่แม่สุก –แม่จัว

๓.๔ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

๓.๔.๑ ประวัติความเป็นมาของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

นายจักร เชื้อนแก้ว ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ได้กล่าวถึง กองทุนสวัสดิการชุมชนแม่สุกว่า เป็นการจักระบบบริการสังคม โดยรัฐบาลพยายามเข้ามาส่งเสริมเพื่อสร้างความมั่นคงในสังคมและตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนมาบริหารจัดการในรูปแบบสวัสดิการต่างๆ ตามศักยภาพของชุมชน เน้นการให้ความช่วยเหลือทั้งในรูปแบบสนับสนุนเงิน สิ่งของ หรือน้ำใจที่มีต่อกัน

ส่วนความเป็นมาของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก นายจักร เชื้อนแก้ว กล่าวว่าการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนแม่สุกในระยะเริ่มแรกนั้นเกิดจากแนวคิดการจัดตั้งกองทุนวันละบาทโดยเห็นประโยชน์ในการออมเงินเพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนในยามเจ็บป่วยหรือเกิดเหตุฉุกเฉินโดยมีองค์กรพัฒนาสังคม (อพม.) เป็นองค์กรส่งเสริมสนับสนุน^๑ แต่ไม่เกิดผลสำเร็จเพราะสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม^๒ ขณะเดียวกันสมาชิกบางคนคิดว่าเมื่อเข้าเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนแล้วจะได้อะไรบ้าง เมื่อเสียชีวิต เจ็บป่วยจะได้ผลตอบแทนอะไรแทนที่จะคิดว่าเมื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกเราได้ช่วยเหลือกันอย่างไร^๓ หรือจะทำอย่างไรเพื่อที่จะให้กองทุนนี้สามารถบริหารจัดการสวัสดิการในรูปแบบต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชนและอยู่ยาวนานที่สุด^๔

^๑ สัมภาษณ์ นายจักร เชื้อนแก้ว, ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์ นางดุจดาว แก้วมี, หัวหน้าสำนักงานสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^๓ สัมภาษณ์ นายมานัส แสมมา, บ้านแม่จัว ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^๔ สัมภาษณ์ นายบุญมี บัวเทศ, ข้าราชการบำนาญ, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการประสานผู้นำในชุมชน วัด หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาชน ประชุมร่วมกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก และดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการที่สมาชิกทุกคนคัดสรรกันขึ้นมาเอง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนจากสถาบัน เช่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นต้น มีบทบาทในการร่วมกันจัดระบบบริหาร เชื่อมประสาน และทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนงบประมาณ และรายงานผลการดำเนินงานต่อสมาชิกและสาธารณะ^{๔๕}

วัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน เกิดการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัย สงเคราะห์กันภายในชุมชน ระยะแรกสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการมากเท่าไร ต้องมีการอธิบายให้ทุกคนเข้าใจหลายครั้งว่าประโยชน์ที่จะได้รับและประโยชน์ที่ตนเองทำแล้วเป็นการทำเพื่อช่วยบุคคลอื่นมากกว่าตนเอง เพราะเงินสมทบของสมาชิกมีความสำคัญต่อการดูแลคนทั้งชุมชน^{๔๖}

พระครูศรีปิยโกศล ได้กล่าวว่า หลักการพื้นฐานของการตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกมาจากคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการพึ่งพาตนเองและการช่วยเหลือกันของคนในชุมชนและหลักการของกองทุนยังสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมคือหลักของทาน ในระยะเริ่มแรกในการก่อตั้งกองทุนคนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์ของกองทุนพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำในชุมชนและที่ปรึกษาได้พยายามช่วยอธิบายว่า การร่วมกันตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นเรื่องของเงินที่รวมกัน การที่คนในชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากกองทุนก็เป็นเรื่องยากที่จะจัดตั้งได้เพราะ คนจะให้หรือเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้ก็ต่อเมื่อได้ฟังธรรม จนรู้ว่าประโยชน์ของการให้หรือการเสียสละว่าดีอย่างไรเสียก่อนจึงจะให้และเสียสละได้คณะสงฆ์จึงได้ให้คำแนะนำไปว่าควรมีกุศโลบายเบื้องต้นที่ทำให้คนในชุมชนเชื่อว่าเมื่อเขาเข้าไปร่วมเป็นสมาชิกแล้วเขาจะได้ อะไรบ้าง จึงนำหลักธรรมใกล้ตัวที่คนในชุมชนปฏิบัติบ่อยๆในชีวิตจนชินมาใช้เป็นหลักในการชักนำคน เข้ามาร่วมเป็นสมาชิก คือหลักของการให้ทาน^{๔๗} ในระยะแรกทางคณะกรรมการกองทุนได้ปรึกษากับ คณะสงฆ์และผู้นำชุมชนในเรื่องที่จะเปิดรับสมัครสมาชิกจึงนำข้อเสนอของคณะสงฆ์ไปใช้ ประชาสัมพันธ์ชักชวนและทำความเข้าใจเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน เพราะเป็นเรื่องใหม่ที่คนใน

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายจักร เขื่อนแก้ว, อ่างแล้ว.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ตี๋บุญเรือง, รองประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระครูศรีปิยโกศล, เจ้าคณะตำบลแม่สุก เจ้าอาวาสวัดตาลถ้อย, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ชุมชนไม่คุ้นเคยก่อนที่จะเปิดรับสมัครเป็นสมาชิก^{๔๘} ความเห็นดังกล่าวนี้ พระครูพิพิธภูมิการ กล่าวว่ากว่าที่คนในชุมชนจะเข้าใจหลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนก็ใช้เวลาในการทำความเข้าใจ เจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลทำความเข้าใจกับชาวบ้านในเวลาที่มีงานบุญต่างๆ ทั้งในวัดและในหมู่บ้าน บางที่ต้องยกตัวอย่างมาอธิบายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแล้วโยงเข้ามาสู่ประโยชน์ของกองทุนว่าคืออะไร คือกองทุนสวัสดิการชุมชนจะตั้งขึ้นมาได้เพราะคนในสังคมเห็นประโยชน์ของการช่วยเหลือกัน ถือเป็นความดี เพราะความดีย่อมเกิดได้จากการเสียสละการรู้จักแบ่งปันของคนในชุมชน การเสียสละ การแบ่งปันคือการให้ โดยสมาชิกเสียสละเงินตั้งแต่ค่าสมัครและเงินสมทบรายปี คนละ ๒๐๐ บาท เพื่อรวมเป็นทุนในการจัดตั้งกองทุนขึ้นมา นำมาจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิก ๒,๘๖๓ คน เป็นการให้เพื่อการอยู่ร่วมกัน เป็นเรื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เกิดความรัก ความสามัคคีของคนในสังคม^{๔๙} ด้าน นางจุฑามาศ แก้วมี ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ระยะเวลาหนึ่งถึงสองปีแรกของการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจ นำหลักธรรมไปสู่การปฏิบัติว่าทำแล้วดีและได้อะไรและชักชวนชาวบ้านคือ พระสงฆ์ ผู้นำและคณะกรรมการกองทุน เพราะท่านเสียสละทำเป็นตัวอย่างคือ พระสงฆ์คือเจ้าอาวาสซึ่งคนในแต่ละหมู่บ้านเชื่อและให้ความเคารพ ท่านสมัครเป็นสมาชิกกองทุนและพูดย้ำเสมอถึงข้อดีว่าเป็นบุญเป็นกุศลกับผู้ที่ทำเพราะว่าได้ช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนผู้นำคนอื่นๆ สมัครเป็นสมาชิกกองทุนเช่นเดียวกันแล้วก็นำแนวทางเรื่องการทำบุญไปเป็นตัวโน้มน้าวให้คนเชื่อ จนปัจจุบันนี้ทุกคนในชุมชนเรียกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกว่าเป็น กองบุญไปแล้ว^{๕๐} ผู้ที่เป็นกระบอกเสียงได้ดีที่สุดคือผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากสวัสดิการชุมชนเพราะเขาทราบแล้วว่าในวันที่เขาประสบผลแล้วได้รับความช่วยเหลือ นั้นมันมีความรู้สึกอย่างไรเขาย่อมชักชวนผู้ที่อยู่ในครอบครัวหรือบุคคลรอบข้างเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้^{๕๑} การก่อตั้งสวัสดิการชุมชนแม่สุกสามารถก่อตั้งขึ้นได้ก็เพราะคนในชุมชนเห็นว่าการช่วยเหลือกัน การแบ่งปันซึ่งกันและกัน การมีน้ำใจต่อกันเป็นสิ่งสำคัญ ย่อมเป็นที่มาของความรัก ความสามัคคี ของคนในชุมชน สวัสดิการชุมชนแม่สุกก็เกิดจากสิ่งนี้ที่คนในชุมชนเห็นว่าการอยู่ด้วยกันในสังคมต้องช่วยเหลือกัน บวกกับผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ได้พยายามกระตุ้นจิตสำนึกในการเสียสละ แบ่งปันของคนในชุมชนทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก^{๕๒} นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันอีกว่า เป็นการดีที่มีการตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกขึ้นมาเป็นการนำเอาหลักธรรมะไปสู่จิตใจของประชาชนในชุมชนได้อย่างแยบยล คือ หลักการ

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายจักร เชื้อนแก้ว, อ่างแล้ว.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูพิพิธภูมิการ เจ้าอาวาสวัดแม่สุก, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางจุฑามาศ แก้วมี, อ่างแล้ว.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายอุตร ตาบัว, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายจักร เชื้อนแก้ว, อ่างแล้ว.

ให้ เพราะปัจจุบันนี้ต่างคนต่างทำมาหากิน มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น การมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือกันก็ลดน้อยลง ฉะนั้นสังคมจะอยู่ร่วมกันได้ก็เพราะคนในสังคมรู้จักการให้ เพราะการให้ที่มีประโยชน์หลายประการคือ เป็นเครื่องผูกใจคน เป็นการแบ่งปันกัน เป็นการสงเคราะห์กัน เป็นการอนุเคราะห์กัน และเป็นธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ^{๕๓} กล่าวได้ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกเกิดขึ้นได้เพราะคนในสังคมมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน คณะกรรมการกองทุน ผู้นำชุมชนพระสงฆ์ และสมาชิกกองทุนทุกคน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจหลักการของกองทุนเป็นสำคัญ^{๕๔} การให้ผลประโยชน์หรือสวัสดิการกับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกมองเห็นว่าการเข้ามาเป็นสมาชิกไม่จำเป็นเข้ามาเพื่อรับผลประโยชน์ของตนเองอย่างเดียว สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกจ่ายเงินสมทบปีละ ๒๐๐ บาท ถูกนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้กับคนในชุมชน โดยผ่านคณะกรรมการกองทุนของแต่ละหมู่บ้านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สวัสดิการที่ให้นั้นมีทั้งเงินช่วยเหลือในกรณีที่สมาชิกเสียชีวิตโดยได้รับเงินสวัสดิการช่วยเหลือไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท หรือกรณีรักษาพยาบาลก็ได้รับเงินช่วยเหลือคืนละ ๑๐๐ บาท และกรณีคลอดบุตรก็ได้รับเงินขวัญถุง เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วเงินที่สมาชิกจ่ายสมทบเข้ากองทุนยังได้ช่วยเหลือไปยังหมู่บ้านต่างๆ ในเขตตำบลผ่านกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมพัฒนาสังคม ที่กองทุนสวัสดิการชุมชนได้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น วัด องค์กรการบริหารส่วนตำบลแม่สุก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น ฉะนั้นสมาชิกกองทุนทุกคนเสมือนได้นำเงินทำบุญร่วมกันเพื่อร่วมสะสมบุญ เพื่อเอาไปช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในวันที่คลอดบุตร เจ็บป่วย หรือเสียชีวิตให้กับคนทั้งชุมชน

บุญที่เกิดจากการให้ คนทำจะได้รับผลใน ๓ ระดับคือ ผลบุญสำหรับชุมชนในการช่วยเหลือคนด้อยโอกาสในชุมชน ผลบุญสำหรับลูกหลานในการใช้เป็นเงินช่วยเหลือลูกหลานในกรณีที่สมาชิกจากไป และผลบุญสำหรับตัวสมาชิกในการช่วยเหลือยามที่ท่านเจ็บป่วยหรือรับของขวัญสมาชิกคลอดบุตรซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนกระบวนการจากเงินเป็นทุน จากทุนเป็นบุญนั่นเอง^{๕๕}

ตลอดระยะเวลาสิบกว่าปีที่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้ดำเนินให้การช่วยเหลือคนในชุมชนด้วยการจัดสวัสดิการต่างๆ ที่จำเป็นและที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ให้กับคนใน

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระอธิการปิยวัฒน์ อากาศโร, เจ้าอาวาสวัดแม่สุกธาตุ, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางรัตนาภรณ์ อินตะมูล, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่สุก, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๕๕} คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, เล่าสู่กันฟัง เราเปลี่ยนได้ กองบุญสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, (เชียงราย : สำนักพิมพ์ลือล้านนา, ม.ป.ป.), หน้า ๖.

ชุมชนประสบผลสำเร็จได้เพราะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้จากสิ่งที่เป็นนามธรรม คือเรื่องทาน มาทำให้เป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้คือเกิดการช่วยเหลือกันในชุมชน เกิดรอยยิ้มแห่งความสุข ได้ถือว่าประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ที่สำคัญที่สุดคือกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกสามารถยกระดับจิตใจของคนในชุมชนให้สูงขึ้น คือได้เกิดการช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบ อันนำมาซึ่งความสามัคคี ความสุขสงบของสังคมอย่างแท้จริง

ดังนั้นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของคนในตำบลแม่สุกด้วยความสมัครใจ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการดูแลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกันของคนทุกเพศ ทุกวัย อย่างไม่เลือกหน้า โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้คือการให้การให้ เป็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจกัน ทุกคนสละด้วยจิตที่ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ และเป็นการให้ด้วยความยินดี เบิกบานใจ และสิ่งสำคัญสุดท้ายผู้ให้ยอมได้บำเพ็ญบุญเพื่อสั่งสมบารมีให้มากขึ้นและเป็นการขจัดความตระหนี่ซึ่งเป็นมลทินของจิตใจอีกด้วย

๓.๔.๒ หลักการการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ มุ่งเน้นเพื่อการจัดบริการสวัสดิการสังคมตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การมีรายได้ นันทนาการ ความยุติธรรม และการบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่มนุษย์พึงได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ^{๕๖}

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ โดยมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มีความรู้คู่คุณธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้^{๕๗}

การจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงชุมชนรากฐาน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และพัฒนาคุณภาพสวัสดิการชุมชนตามนโยบายรัฐบาล เพื่อสนับสนุนให้เกิดการดูแลช่วยเหลือกันและกันภายในชุมชน อันจะนำซึ่งความมั่นคงของการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนบนพื้นฐานของการให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรีและเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงบูรณาการของ

^{๕๖} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๕๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๕๑), หน้า ๕.

ชุมชน ท้องถิ่น และภาครัฐในการจัดระบบสวัสดิการชุมชน^{๕๘} อันนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนและเป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งนี้ครอบคลุมตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ของคนในชุมชน ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก จัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาคนในชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง และรู้จักการบริหารจัดการองค์กร ดังนี้

- (๑) เพื่อให้รู้จักการอดออม สะสมทรัพย์
- (๒) เพื่อให้สมาชิกกองทุนรวมน้ำใจ รวมทุนช่วยเหลือสมาชิก
- (๓) เพื่อให้มีกองทุนสวัสดิการเพื่อสมาชิก
- (๔) เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์เรื่องการจัดการเงินทุน
- (๕) รู้จักการทำงานเป็นทีมมีส่วนร่วม
- (๖) เกิดความสามัคคีในกลุ่มสมาชิกและในชุมชน
- (๗) เกิดการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน
- (๘) เป็นการพัฒนาคูณธรรมของสมาชิกให้ดีขึ้น^{๕๙}

๓.๔.๓ โครงสร้างการบริหารการจัดการจัดกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

การจัดรูปแบบการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกนั้นเป็นไปตามระเบียบที่สมาชิกทุกคนมีมติร่วมกันที่จะปฏิบัติตาม โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมของสมาชิกหลักธรรมาภิบาล และการสร้างหลักประกันความมั่นคงบนพื้นฐานความสามารถของชุมชน เน้นความอยู่ดีกินดีของคนในชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมบนพื้นฐานของการให้ทั้งในรูปแบบของเงินสิ่งของ หรือสวัสดิการต่างๆ โดยมีการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการในกองทุนดังต่อไปนี้

๑) คณะกรรมการและการดำเนินการ

(๑) การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ไม่เกิน ๔๐ คน ประกอบด้วยตำแหน่งประธาน จำนวน ๑ คน รองประธาน ๒ คน เภรัญญิก ๑ คน เลขานุการ ๑ คน และคณะกรรมการอื่นๆ ตามความเหมาะสม

(๒) คณะกรรมการดำรงตำแหน่งวาระ ๔ ปี และเมื่อครบกำหนดคณะกรรมการจะพ้นจากตำแหน่งครั้งหนึ่งแล้ว เลือกใหม่อีกครั้งหนึ่ง คณะกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งสามารถได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการใหม่ได้

^{๕๘} คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๕, (ม.ป.ท. : ๒๕๕๑), หน้า ๑. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม)

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายจักร เขื่อนแก้ว, อ้างแล้ว.

(๓) กรณีคณะกรรมการว่างลงด้วยเหตุใดก็ตาม ให้คณะกรรมการพิจารณาแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งแทนโดยให้ผู้ที่ได้รับดำรงตำแหน่งตามวาระเท่ากับคณะกรรมการที่ตนแทน

(๔) ให้มีวาระการประชุมของคณะกรรมการอย่างน้อยปีละ ๔ ครั้ง

(๕) คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการวางแผนการดำเนินการและดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบ

(๖) คณะกรรมการต้องเป็นสมาชิกของกองทุนเพื่อสวัสดิการการชุมชน^{๖๐}

แผนผังโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก



^{๖๐} คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๕, หน้า ๕.

๒) สมาชิกภาพและการขาดสมาชิกภาพ

๑) สมาชิกภาพ

(๑) สมาชิกต้องเป็นคนในชุมชนพื้นที่ตำบลแม่สุก โดยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่น้อยกว่า ๑ ปี

(๒) สมาชิกต้องมีอายุตั้งแต่แรกเกิดขึ้นไป (จะต้องเป็นบุตรของลูกสมาชิกเท่านั้น)

(๓) สมาชิกต้องสมทบด้วยเงินสด

(๔) ถ้าสมาชิกในครัวเรือนเสียชีวิตจะต้องมีญาติเข้าเป็นสมาชิกแทนผู้เสียชีวิต ทั้งนี้ผู้เป็นสมาชิกแทนจำกัดอายุถึง ๕๐ ปีบริบูรณ์

๒) การขาดสมาชิกภาพ

(๑) สมาชิกขาดสมทบกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชนเป็นระยะเวลา ๓๐ วัน นับจากวันที่กำหนดจ่ายเงินสมทบ และเมื่อครบกำหนดแล้วให้นับต่อไปอีก ๑๕ วัน ภายในระยะเวลานี้หากสมาชิกกองทุนมาชำระเงินให้ถือว่าสมาชิกผู้นั้นเป็นสมาชิกใหม่และนับระยะเวลาเริ่มต้นเป็นสมาชิกในรอบการสมัครนั้น

(๒) สมาชิกตาย หรือลาออก

(๓) สมาชิกไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชน และให้ออกตามมติคณะกรรมการกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชน

(๔) สมาชิกที่ขาดจากสมาชิกภาพจะไม่ได้รับเงินสมทบคืน

๓) การจ่ายเงินสมทบ

ลักษณะการจ่ายเงินสมทบกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกนั้น กำหนดให้สมาชิกทุกคนจ่ายเงินสมทบภายในวันที่ ๑ มิถุนายน และ วันที่ ๑ ธันวาคม ของทุกปี โดยสมาชิกจ่ายเงินสมทบคนละ ๒๒๐ บาทต่อปี

๓.๔.๔ ผลการดำเนินงานการจัดกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

ผลจากการดำเนินงานของกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ผ่านกิจกรรมต่างๆ ของสวัสดิการชุมชน ประโยชน์ที่ได้นั้นมากกว่าเรื่องเงินทอง เพราะชุมชนไม่ได้ช่วยเหลือกันเพียงการหยิบยื่นเงิน หรือสิ่งของให้เท่านั้น หากแต่เป็นการมอบความรักส่งต่อความปรารถนาดีต่อกันที่ไม่ได้จบลงเพียงชั่วคราว ผลที่ได้รับจากกิจกรรมการจัดสวัสดิการชุมชนจึงมีคุณค่าและความหมายสำหรับคนในชุมชน ดังนี้

๑) สวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกทำให้เกิดความรัก การช่วยเหลือเกื้อกูลภายในชุมชน อันเป็นการแสดงออกซึ่งความสามัคคี ความมีน้ำใจ การเสียสละเพื่อส่วนรวมของคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เน้นการให้ การช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ เช่น การช่วยเหลือในรูปแบบของเงินแม้จะจำนวนน้อยที่ตัวแทนไปเยี่ยมไข้ เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมสมาชิก หรือการแสดงความยินดีกับครอบครัวที่คลอดบุตรโดยมอบเงินขวัญถุง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ มีคุณค่าทางจิตใจ สิ่งเหล่านี้ทั้งผู้ให้และผู้รับย่อมได้รับเป็นความสุขทางใจที่อยู่ในหลักของการให้เสมอ

๒) เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน กับองค์กรต่างๆในชุมชน คือ วัด มีพระสงฆ์เป็นผู้นำด้านจิตใจ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องการให้หรือหลักธรรมอื่นๆ เข้าไปสอดแทรกในกิจกรรมต่างๆ บ้าน เกิดความสามัคคี การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน หน่วยงานราชการ เช่น โรงเรียน สอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ปลูกฝังเจตคติที่ดีในการที่จะเป็นคนที่ดีของสังคมผ่านกิจกรรมที่มีในสังคม หรือ องค์กรบริหารส่วนตำบล เห็นประโยชน์ของงานที่ริเริ่มโดยชุมชน ร่วมสนับสนุน ขยายการพัฒนาศูด้านอื่น โดยสนับสนุนด้านงบประมาณช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีหรือ ปรับระเบียบกติกาให้สอดคล้องกับการสนับสนุนชุมชน

๓) เกิดการจัดสวัสดิการพื้นฐานที่ครอบคลุมเรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ได้นำรายได้คือ ที่มาของเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนช่วยเหลือด้านสวัสดิการสมาชิก

๔) ชุมชนตำบลแม่สุกมีระบบสวัสดิการชุมชนที่ดูแลประชาชน ดูแลกันเองได้อย่างทั่วถึงลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐบาล

๕) เกิดระบบความเอื้ออาทรของชุมชนและสังคมให้เกิดการดูแลช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

๖) เกิดการขยายผลการจัดสวัสดิการในรูปแบบการเงินสู่การจัดสวัสดิการเรื่องอื่นๆ เช่น ป่าชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินำมาซึ่งความมั่นคงของแหล่งอาหารและสิ่งแวดล้อม

๗) เกิดการสร้างบทเรียน องค์ความรู้ กระตุ้นให้เกิดการลงทุนและกลไกความร่วมมือระหว่างชุมชนกับท้องถิ่น และพัฒนาเป็นนโยบายการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นต่อไป

๘) เกิดการเชื่อมโยงกองทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

๙) เกิดการปรับระบบสวัสดิการของชาวบ้านให้เชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการอื่นๆ ของหน่วยงานเพื่อให้เกิดการบริหารอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

๓.๔.๕ สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นการดำเนินงานที่พึ่งพิงตนเองให้ได้มากที่สุดโดยไม่ต้องรอหรือขอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่การดำเนินงานก็มีปัญหาและอุปสรรคบ้างบางประการ คือ คณะกรรมการมีตำแหน่งและหน้าที่รับผิดชอบในสังคมมาก ทำให้ไม่สามารถที่จะให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหรือร่วมทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ และ ขาดความรับผิดชอบ กรรมการไม่มีค่าตอบแทนและไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกองทุนและระเบียบต่างๆ เพียงพอ^{๖๑} หรือสมาชิกส่งเงินเพื่อต่ออายุการเป็นสมาชิก คณะกรรมการบางคนนำเงินนั้นไปใช้ส่วนตัว ขาดความรับผิดชอบ ไม่ส่งเงินให้ฝ่ายเหรัญญิกกองทุน ทำให้สมาชิกได้รับความเดือดร้อน^{๖๒}

การบริหารจัดการนั้นมีขั้นตอนมากและสมาชิกบางคนเกิดความเข้าใจผิด กล่าวคือ สมาชิกบางคนมองว่าต้องได้รับผลประโยชน์ให้มากที่สุดเหมือนกับการทำประกันชีวิตกับบริษัทเอกชนหรือมองเป็นความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนมากกว่าโดยลืมไปว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนนี้เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชนโดยมองข้ามเรื่องผลประโยชน์ที่จะได้รับ

การเพิ่มของจำนวนสมาชิกและการรักษาฐานเดิมของสมาชิกมีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการอย่างมาก โดยเฉพาะการลดลงของจำนวนสมาชิกเช่น การเสียชีวิต การลาออก หรือการย้ายถิ่นฐาน ทำให้คณะกรรมการต้องพิจารณาขยายฐานการรับสมัครหรือปรับสวัสดิการต่างๆ ให้เหมือสมกับสภาพความเป็นจริงเสมอ

ประการสุดท้ายการจัดสวัสดิการต่างๆ ให้แก่สมาชิกทุกคนต้องอยู่บนพื้นฐานของความสามารถของแต่ละท้องถิ่นซึ่งแต่ละท้องถิ่นอาจจะไม่เหมือนกัน แต่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้จัดสวัสดิการที่สูงเกินไปจึงซึ่งคณะกรรมการบางท่านกล่าวว่าอาจจะมีผลต่อการบริหารจัดการด้านการเงินของกองทุนในอนาคตได้ถ้าหากจำนวนสมาชิกลดลง การคิดการจ่ายเงินช่วยเหลือแก่สมาชิกในยามเจ็บป่วย หรือตาย เกิดขึ้นจากฐานของความคาดเดา และคัดลอกจากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอื่น โดยที่ไม่ได้ดูศักยภาพของตำบลตนเอง ทำให้ในอนาคตอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชน^{๖๓}

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายจักร เขื่อนแก้ว, อ่างแล้ว.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นายสุรพงษ์ ก่ารินทร์, รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก และเหรัญญิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นายสุรพงษ์ ก่ารินทร์, อ่างแล้ว.

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนสมาชิกทุกคนต้องเข้าใจในหลักการที่ว่า “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น มีน้ำใจต่อกัน โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ คือเรื่องของการให้ เน้นผลประโยชน์แบบตัวเองต้องคุ้ม มาเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น โดยมีได้หวังผลตอบแทน สมาชิกทุกคนเมื่อได้ปฏิบัติหรือเข้าใจในหลักนี้แล้วก็จะทำให้การให้ของเรามีประโยชน์มาก คือได้ช่วยเหลือคนด้อยโอกาสในสังคม เสมือนเป็นการสั่งสมบุญเพื่อเอาไปช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในวันที่คลอเคลีย เจ็บป่วย หรือเสียชีวิตให้กับคนทั้งชุมชนเป็นความสุขทางใจบนพื้นฐานของการให้อย่างแท้จริง

๓.๕ รูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกตามหลักการให้ทาน

เป้าหมายสูงสุดของการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก คือการดูแลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกันของคนทุกเพศทุกวัยอย่างไม่เลือกหน้า การตัดสินใจเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ไม่ได้อยู่ที่ว่าตนมีสวัสดิการอยู่แล้ว หรืออยู่ที่ผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับคุ้มหรือได้กำไร แต่อยู่ที่จำนวนเงิน ๒๐๐ บาทต่อหนึ่งปีที่สมาชิกทุกคนร่วมกันสมทบนั้นสามารถนำไปช่วยเหลือคนในตำบลได้มากน้อยแค่ไหน เพราะทุกคนไม่ต้องการจะได้กำไรหรือคุ้มที่แลกมากับการเจ็บป่วยหรือการเสียชีวิต

สิ่งหนึ่งที่บริษัทประกันชีวิตหรือสวัสดิการอื่นๆไม่สามารถทำได้เลยคือ การเป็นระบบสวัสดิการที่คนในชุมชนทุกภาคส่วนเป็นเจ้าของช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลและดูแลซึ่งกันและกันของคนในตำบล^{๖๔}

ตามระเบียบกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก^{๖๕} ได้กำหนดเงื่อนไขในการช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพและศักยภาพของชุมชนแก่สมาชิกกองทุนทุกคน ดังนี้

๓.๕.๑ ด้านสวัสดิการ

๑) กรณีเสียชีวิต

- ๑.๑) เป็นสมาชิกครบ ๑๘๐ วัน ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท
- ๑.๒) เป็นสมาชิกครบ ๑ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท
- ๑.๓) เป็นสมาชิกครบ ๒ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายจักร เขื่อนแก้ว, อ้างแล้ว.

^{๖๕} คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๕ , หน้า ๓

๑.๔) เป็นสมาชิกครบ ๓ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

๑.๕) เป็นสมาชิกครบ ๔ ปีขึ้นไป ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท

๒) กรณีเจ็บป่วย จะได้รับการช่วยเหลือเมื่อเป็นสมาชิกเกิน ๙๐ วัน โดยเข้ารับการรักษาพยาบาลชดเชยคินละ ๑๐๐ บาท ไม่เกิน ๑,๐๐ บาท หรือไม่เกิน ๑๐ คิน/ปี/คน

๓) กรณีคลอดบุตร จะได้รับการช่วยเหลือรับขวัญเด็กแรกเกิด ครั้งละ ๕๐๐ บาท โดยมอบให้มารดาเด็ก

๔) กรณีทุพพลภาพโดยสิ้นเชิง ภายหลังจากการเป็นสมาชิกแล้วได้รับการยกเว้นเงินสมทบรายปี

๕) การรับสมัครสมาชิก โดยกำหนดรับสมัครสมาชิกปีละ ๒ ครั้ง คือ ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน และ วันที่ ๑ ธันวาคม ของทุกปี ถ้าผู้สมัครมีอายุเกิน ๕๐ ปี ต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้าเพิ่มอีก ๒,๐๐๐ บาท

การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกันเป็นไปเพื่อดูแลกันซึ่งกิจกรรมแห่งการให้ นี้ สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกยอมสละทรัพย์สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกถือเป็นการช่วยเหลือกันภายในตำบล แสดงให้เห็นว่าทุกคนมีความคิดที่จะช่วยเหลือกันเองด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สวัสดิการตลอดจนความรู้แนะนำสั่งสอนเสียสละแรงกายและเวลาเพื่อส่วนร่วมและมุ่งมั่นที่จะให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนในชุมชน

๓.๕.๒ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกยังได้ร่วมกับทุกภาคส่วนในชุมชนโดยเฉพาะทางคณะสงฆ์และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุกจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในเขตตำบล โดยมีการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ทุกคนเคยปฏิบัติกันอยู่แล้วมาใช้ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน คือ การให้ หมายถึง ให้ความช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และสนับสนุนในด้านต่างๆ อาทิ การจัดกิจกรรมคาราวานบุญ โดยจัดกิจกรรมในรอบปีจำนวน ๓ ครั้งคือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์, มิถุนายน และเดือนตุลาคม โดยคณะสงฆ์ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่สุก ร่วมกับกรรมการกองทุน ประชาชน จัดกิจกรรมคาราวานบุญเพื่อออกเยี่ยมเยียน พบปะพูดคุย ให้ความช่วยเหลือ แจกจ่าย แบ่งปันสิ่งของปัจจัยสี่ให้กับประชาชนในเขตตำบลแม่สุก จำนวน ๑๐ หมู่บ้านๆ ละ ๑ คน รวม ๓๐ คนต่อปี ซึ่งสิ่งของที่นำไปมอบให้ นั้นทางคณะสงฆ์และส่วนราชการ หน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมกันจัดกิจกรรมร่วมบริจาคเป็นการให้แก่ผู้ที่ควรให้ บนพื้นฐานของความเมตตา การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกันของคนชุมชนนี้ถือเป็นการปฏิบัติร่วมกันโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีประยุกต์ใช้กลมกลืนจิตใจให้มีความเห็นอกเห็น

ใจกันเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกันเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตตนเองและแก่ชีวิตของคนอื่นๆ ในสังคมอีกด้วย

๓.๕.๓ ด้านการพัฒนาสังคม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่สุกร ได้ร่วมดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนตำบลแม่สุกร โดยช่วยเหลือด้วยแรงกายและร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้ที่ด้อยโอกาส คนพิการทุพพลภาพ และผู้สูงอายุ เช่น การออกเยี่ยมเยียนผู้ป่วยติดเตียง โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพออกวัดความดัน การตรวจเบาหวาน เป็นต้น การส่งเสริมการทำกายภาพบำบัดของผู้พิการ ทุพพลภาพการจัดอบรมให้ความรู้กับผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ และกลุ่มผู้ติดเชื้อ เสมือนเป็นคนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งการช่วยเหลือแบ่งปันไม่ได้มีแต่ทรัพย์สินเท่านั้นยังรวมถึงด้านจิตใจ ช่วยให้กำลังใจ ความรู้ ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมให้มีความสุข

๓.๕.๔ ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การจัดสวัสดิการด้านนี้มีหลักการสำคัญคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมผูกพันกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้กองทุนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมากที่สุด โดยเริ่มต้นได้ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มจัดตั้ง พิธีกรรม และตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ของกองทุน และการมีส่วนร่วมโดยผ่านกลไก การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผ่านสื่อและกิจกรรมที่ร่วมกันคิดและออกแบบมา บนพื้นฐานที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนเป็นหลัก เช่น การสร้างคนธรรมดาในชุมชนให้กลายมาเป็นคนพิเศษตามทักษะและความสามารถของพวกเขากลายมาเป็นอาสาสมัครผลิตสื่อกองทุน เช่น การค้นหาศิลปิน นักร้อง นักแต่งเพลง นักวาดรูปการ์ตูน คนตัดธง กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ รวมไปถึงเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุน ก่อให้เกิดผลผลิตออกมาอย่างน่าภาคภูมิใจ ไม่ว่าจะเป็นตุ๊กตา ผ้าปัก เพลงกองทุน การ์ตูนกองทุน และสัญลักษณ์กองทุน

การร่วมกิจกรรมงานบุญ ประเพณีต่างๆ เช่น คาราวานบุญ งานสืบชะตาแม่น้ำ การบวชป่า การปลูกป่า การสร้างฝายกักเก็บน้ำ งานสงฆ์น้ำพระธาตุ เจ้าภาพงานศพ งานสลากภัต งานทอดกฐิน ผ้าป่า วันสำคัญทางศาสนา หรืองานบุญฉลองต่างๆ ร่วมกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนในตำบลคุ้นเคยอย่างไม่มีรู้สึกแปลกแยกหรือไม่สนใจ

การให้ความสำคัญกับเสียงของสมาชิกในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ผ่านการประชุมสามัญประจำปีมากกว่าที่คณะกรรมการกองทุนจะตัดสินใจเอง

การใช้สื่อที่คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนและอาสาสมัครผลิตสื่อทำเพื่อเผยแพร่ไปยังกลุ่มสมาชิก คนในตำบลและเครือข่ายภายนอกอย่างสม่ำเสมอเพื่อรักษาความสัมพันธ์ และการรู้จักมักคุ้นระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนและสมาชิก

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วม บนพื้นฐานของความรัก ความผูกพันระหว่างกองทุนกับสมาชิกเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเชื่อว่าไม่ว่ากองทุนจะเป็นอย่างไรจะพอใจมากแค่ไหนหากสมาชิกรู้สึกรักและผูกพันเป็นเจ้าของก็จะช่วยกันคิดช่วยกันแก้ไขให้กองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่ได้

ดังนั้นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกจัดตั้งขึ้นมา สมาชิกทุกคนต้องต้องรู้จักการให้กับคนอื่นก่อน โดยเปลี่ยนทัศนคติจากเน้นผลประโยชน์แบบตัวเองค้ำมาเป็นการช่วยเหลือคนหากสมาชิกทุกคนจะเป็นแต่ผู้รับไม่เป็นผู้ให้ ไม่เสียสละ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนคงไม่เกิดขึ้นหากสมาชิกทุกคนร่วมกันคิด ร่วมกันทำแก้ไขปัญหา และหาแนวทางในการส่งเสริมพัฒนากองทุนแล้วก็จะเกิดผลสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ คือการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดเป็นความสุขทางใจที่อยู่บนหลักของการให้ ย่อมเป็นบุญกุศลแก่ตนเอง เกิดประโยชน์แก่คนในสังคมชุมชน และต่อประเทศชาติ

บทที่ ๔

วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ในบทนี้กล่าวถึง การให้ทานกับการประยุกต์ใช้การจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลภาคสนาม เพราะผู้ศึกษาวิจัยมีความสนใจถึงการดำเนินกิจกรรมในเรื่องสวัสดิการด้านต่างๆ โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมเรื่องทานในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการชุมชน ทำให้สมาชิกได้รับการจัดสวัสดิการชุมชนดูแลกันได้อย่างเป็นระบบ ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ในประเด็นที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

การจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นการจัดสวัสดิการที่จัดให้กับผู้ที่เป็นสมาชิกในหลายด้าน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษาที่กำหนดไว้โดยแบ่งออกเป็น ๔ หัวข้อ

๔.๑. การนำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลโดยมีจุดประสงค์ส่งเสริมความมั่นคงของคนในชุมชนเพื่อเกิดการดูแลช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบ โดยการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลประชาชนดำเนินการร่วมรัฐ แต่แนวโน้มการจัดสวัสดิการจะเป็นอำนาจของประชาชนมากขึ้น^๑ โดยยึดรูปแบบการสร้างสวัสดิการสังคมนวัตกรรมคิดกระบวนการในการจัดการตนเองอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพิง เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนวิถีชีวิตผู้คนเข้ากับวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อและภูมิปัญญา เป็นกระบวนการที่ไม่ได้มองเพียงเรื่องเงินเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการดูแลเอื้อเพื่อต่อกันผ่านรูปแบบที่หลากหลาย รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ สิ่งของ เงินทุน น้ำใจ เน้นให้การช่วยเหลือพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ เมื่อผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชน ผลจากการสัมภาษณ์การนำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกเป็นกองทุนที่สมาชิกกองทุนทุกคนนำเงินหรือทรัพย์สินมารวมกันเป็นก้อนเดียวจัดสวัสดิการช่วยเหลือกันตามวิถีการดำเนินชีวิตตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นและความต้องการของชุมชน โดยนำหลักธรรมเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนามาเป็นตัวนำและ

^๑ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช, การใช้ทรัพยากรในการจัดสวัสดิการชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๔๙.

ประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดความมั่นคงและสร้างความรู้สึกร่วมกันระหว่างสมาชิก กองทุนทำให้เกิดการจัดสวัสดิการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ คือ

๑) ด้านสวัสดิการ

สวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นการสร้างหลักประกันเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับคนในชุมชน ซึ่งรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนทุกคนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปของสิ่งของ น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เกิดความสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นมิตรที่ดีต่อกันของคนในชุมชน มีความรู้สึกมั่นคง มีความภูมิใจ โดยเป็นผู้ให้อย่างมีคุณค่าและเป็นผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี^๒ การมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างการออมเพื่อให้ เป็นกองทุนมากกว่า กองทุน ทุกคนต่างเป็นผู้ให้และผู้รับ สวัสดิการชุมชนไม่ใช่ระบบประกันแต่เป็นกระบวนการที่ชุมชนสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน โดยมุ่งหวังจัดการตนเอง การให้ความช่วยเหลือกัน การให้ความรักเอื้ออาทรต่อกัน การดูแลเอาใจใส่กันและกัน มิใช่เพียงแต่การช่วยเหลือด้านการเงินเท่านั้น แต่สวัสดิการเป็นทั้งกำลังใจ กำลังทรัพย์ และความรู้อีกด้วย

การให้ทานที่ถูกต้อง ผู้ให้ต้องมีวิจาร์ณญาณ ต้องรู้จักให้หรือเลือกให้กล่าวคือ การที่คนในชุมชนสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกทุกคนได้เสียสละเงินตั้งแต่ค่าสมัครเป็นสมาชิกคนละ ๒๐ บาทและจ่ายเงินสมทบกองทุนเป็นรายปีละ ๒๐๐ บาทเพื่อรวบรวมเป็นทุนในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นมา โดยปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๒,๘๖๓ คน^๓ โดยถือว่าทุกคนที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนมีวิจาร์ณญาณคิดใคร่ครวญดีแล้วแล้วว่า ประโยชน์การร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการสังคมตำบลแม่สุกเกิดประโยชน์แก่ชนชนและผู้อื่นอย่างไร เกิดประโยชน์แก่ตนเองอย่างไรจึงเข้าร่วมเป็นสมาชิก สมาชิกกองทุนเป็น ทายก ตามหลักการให้ทานคือผู้ให้ เป็นผู้มีบุญพเจตนา คือความตั้งใจเป็นเบื้องต้นที่คิดจะช่วยเหลือผู้อื่น มุญจนเจตนา เมื่อเข้ามาเป็นสมาชิกแล้วก็มีความตั้งใจที่จะเป็นสมาชิกที่ดีเต็มใจที่จะช่วยเหลือ และมีอุปการะเจตนา คือ จิตใจของเขาย่อมเบิกบานเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบความทุกข์ยากเกิดปีติว่าเราได้ช่วยเหลือผู้อื่น เงินที่จ่ายสมทบเกิดประโยชน์แก่คนในชุมชน สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกต้องจ่ายเงินสมทบตั้งเป็นกองทุนปีละ ๒๐๐ บาท เงินจำนวนนี้เป็นทานวัตถุจัดเป็นอามิสทาน การให้วัตถุสิ่งของ คือเงินที่สมาชิกจ่ายนำไปจัดเป็นสวัสดิการต่างๆ จึงถือได้ว่าการจ่ายเงินสมทบเพื่อรวบรวมจัดตั้งเป็นกองทุนขึ้นมาได้เพราะการให้ การให้จึงเป็นเครื่องผูกใจสมาชิกทุกคนให้มีส่วนร่วมหากไม่มีการให้ก็ไม่มีการ

^๒ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แอมป์ ปรีณิตัง กรู๊ป, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

^๓ สัมภาษณ์ นางพรทิพย์ กำลังมาก, เจ้าหน้าที่ธุรการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

จัดตั้งกองทุน สมาชิกทุกคนก็จะต่างคนต่างอยู่ ไม่หาวิธีคิดช่วยเหลือกันและกัน เมื่อไม่สามารถจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นมาสวัสดิการต่างๆ ทุกคนก็จะไม่ได้รับ การยอมเสียสละเงินของตนเท่ากับเป็นการให้หรือการเสียสละเพราะคนในสังคมจะคิดเอาฝ่ายเดียวไม่ได้ นอกจากนั้นเมื่อได้ฟังคำชี้แนะ คำแนะนำจึงได้รู้ว่าการให้ที่ถูกต้องหรือเมื่อให้ไปแล้วจะเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร ทราบลักษณะของการให้คือควรให้อย่างไร โดยใช้จากที่อ่อนหวานดีต่อกันชักชวนจนสามารถรวมกลุ่มกันได้เมื่อเป็นสมาชิกประพฤติปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่กองทุนและสังคม วิธีการให้เงินจึงถือเป็นทานคือให้ทั้งอามิสทานคือเงินที่นำมารวมกันเป็นกองทุน เป็นทานวัตถุอันเป็นมูลเหตุให้เกิดกองทุนและการให้ธรรมทาน ช่วยชี้แนะ แนะนำประโยชน์ของการให้แก่สมาชิกหรือบุคคลทั่วไปในชุมชน การให้ดังกล่าวถือว่าเป็นการแบ่งปันทรัพย์ที่ทุกคนมีอยู่อย่างเต็มใจเกิดเป็นความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชน

สมาชิกในกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกทุกคนต่างเป็นทั้งผู้ให้และผู้ที่ได้รับสวัสดิการคือ เป็นทั้งผู้บริจาค คือผู้รับ และเป็นทั้งทายกคือผู้ให้ อามิสทาน คือเงินที่สมาชิกจ่ายสมทบเป็นทานวัตถุ นำมาจัดเป็นสวัสดิการด้านต่างๆ ให้กับสมาชิกในชุมชน ดังนี้

๑) การเสียชีวิต ตามระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้กำหนดเงื่อนไขในการช่วยเหลือสมาชิกทุกคนเมื่อเกิดกรณีเสียชีวิตขึ้นมาด้วยอุบัติเหตุหรือโรคต่างๆ ดังนี้

- เป็นสมาชิกครบ ๑๘๐ วัน ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๑ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๒ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๓ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๔ ปีขึ้นไป ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท

กรณีสมาชิกเสียชีวิตในโรงพยาบาล จะได้รับเงินสวัสดิการการเสียชีวิตเท่านั้น จะไม่ได้ค่าสวัสดิการนอนโรงพยาบาล^๔

๒) การเจ็บป่วย ตามระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้กำหนดเงื่อนไขในการช่วยเหลือสมาชิกทุกคนเมื่อเกิดกรณีเจ็บป่วย ดังนี้

เมื่อสมาชิกเข้ารับรักษาโรงพยาบาลชดเชยคืนละ ๑๐๐ บาท ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท/ปี/คน หรือ คนละไม่เกิน ๑๐ คืน/ปี/คน โดยต้องมีใบรับรองแพทย์

กรณีบำบัดยาเสพติด เช่น บำบัดพิษสุราเรื้อรัง จะไม่ได้รับค่าสวัสดิการการนอนโรงพยาบาล^๕

^๔ สัมภาษณ์ นายสุรพงษ์ ก่ารินทร์, รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก และเหรียญกิตติคุณกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

๓) การคลอดบุตร ตามระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้กำหนดเงื่อนไขในการช่วยเหลือสมาชิกทุกคนเมื่อเกิดกรณีคลอดบุตร ดังนี้

เมื่อสมาชิกคลอดบุตร จะได้รับการช่วยเหลือรับขวัญเด็กแรกเกิด ครั้งละ ๕๐๐ บาท โดยมอบให้มารดาเด็ก

๔) ทุพพลภาพ ตามระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้กำหนดเงื่อนไขในการช่วยเหลือสมาชิกทุกคนเมื่อเกิดกรณีทุพพลภาพ ดังนี้

ท่านใดที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกแล้วได้รับการยกเว้นเงินสมทบรายปี^๖

เมื่อระยะเริ่มการก่อตั้งสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกการจ่ายเงินด้านสวัสดิการด้านต่างๆ แก่สมาชิกสูงกว่านี้ นอกจากเงินที่สมาชิกสมทบแล้ว ยังมีหน่วยงานอื่นเข้ามาสนับสนุนด้วยทำให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างเต็มที่^๗ ด้านนายศรีทอน ปรีจันท์ กล่าวว่าเนื้อหาสาระของระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกเดิมนั้นส่วนใหญ่เป็นการเอามาจากกองทุนสวัสดิการอื่นทำให้เนื้อหาสาระและการกำหนดสวัสดิการไม่สอดคล้องกับสภาพและศักยภาพของชุมชน^๘ นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันอีกว่าเมื่อคณะกรรมการกองทุนได้กำหนดการจัดสวัสดิการสูงเกินไป ปัญหาที่ตามมาคือ อาจทำให้สมาชิกมองเป็นเรื่องผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าหลักการของกองทุนที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันในชุมชนซึ่งขัดกับหลักการของกองทุนได้^๙

นายจักร เชื้อนแก้ว ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก กล่าวว่า การจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกเน้นการจกการบริหารให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจและภาวะทางสังคม ยกตัวอย่าง กรณีเสียชีวิตจะได้รับเงินสวัสดิการสูงสุดไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท แต่เมื่อเทียบกันแล้วก็ยังสูงกว่าสวัสดิการชุมชนตำบลอื่นๆ แต่ไม่ยากให้สมาชิกหรือทุกคนมองว่ามากหรือน้อยคุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า แต่ยากให้คิดว่าเป็นการช่วยเหลือกันมากกว่า^{๑๐} หรือถ้าหากทุกคนมองในแง่ว่าเป็นสมาชิกแล้วได้อะไรหรือจะเอาผลประโยชน์ตนเป็นหลัก สมาชิกยอมได้ประโยชน์มากกว่าเสียผลประโยชน์แน่นอน^{๑๑} การจ่ายสวัสดิการของกองทุน เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ใน

^๕ อ่างแล้ว.

^๖ อ่างแล้ว.

^๗ สัมภาษณ์ นายคัต เปียงปิว, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ นายศรีทอน ปรีจันท์, เลขานุการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๙ สัมภาษณ์ นางมาลี จันท์เฮี้ย, กรรมการกองทุนสวัสดิการกองทุนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายจักร เชื้อนแก้ว, อ่างแล้ว.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางดุจดาว แก้วมี, อ่างแล้ว.

ฐานะเป็นสวัสดิการชุมชน เป็นของชาวบ้าน แต่คณะกรรมการต้องสร้างความเข้าใจในเรื่องการช่วยเหลือกันของคนในชุมชนให้กับสมาชิกให้เข้าใจด้วย ทั้งนี้เพื่อความตั้งอยู่ได้ของกองทุน^{๑๒}

สอดคล้องกับความเห็นของนายมนตรี ชันสุธรรม ที่กล่าวว่าการที่สมาชิกทุกคนเข้าใจให้วัตถุประสงค์และสมัครใจเป็นสมาชิกได้สละเงินของตนเอง เพื่อร่วมกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนแล้ว การสละนี้ถือว่าเป็นการให้โดยไม่หวังผล อันเป็นไปตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือการให้หากสมาชิกไม่รู้จักการให้ ก็ไม่มีสวัสดิการต่างๆ ความสามัคคีในชุมชนคงไม่เกิดขึ้น เกิดการเห็นแก่ตัวในสังคม^{๑๓} ขณะเดียวกันกรรมการกองทุนต้องใช้ความพยายามในการให้สมาชิกเชื่อและเข้าใจหลักการและวัตถุประสงค์โดยพยายามอธิบายว่า สวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคง ความอยู่ดีกินดีของคนในชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม^{๑๔} นอกจากนี้ นายอุดม พินิจ ยังกล่าวว่า ต้องมีการสื่อสารบ่อยๆ กับสมาชิกเพื่อเปลี่ยนทัศนคติจากที่เน้นผลประโยชน์แบบตัวเองต้องค้ำมาเป็นการช่วยเหลือคนอื่น^{๑๕} เมื่อสมาชิกทราบและเข้าใจให้จุดประสงค์ของกองทุนแล้วทำให้เกิดความภูมิใจว่า เงินที่ให้ไปจะเป็นผลบุญสำหรับชุมชนในการช่วยเหลือคนอื่น^{๑๖} เมื่อให้ไปแล้วก็ไม่คิดว่าจะต้องได้อะไรกลับมาเพราะเต็มใจที่จะให้ เพราะต้องการช่วยกันเพื่อให้สังคมอยู่ได้เมื่อได้ช่วยก็เกิดความสุขทางใจ^{๑๗}

ด้านนายหวัน แก้วมี ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การเป็นสมาชิกกองทุนนี้ไม่ใช่ว่าจะหวังผลประโยชน์ตอบแทนใดๆ แต่ที่เห็นในปัจจุบันคือเกิดความสามัคคีของคนในหมู่บ้านในชุมชนที่สามารถทำประโยชน์แก่คนทั้งชุมชนได้ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน ทุกคนต่างเสียสละมากขึ้น มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกองทุนมากขึ้น เมื่อเห็นกองทุนสามารถช่วยเหลือคนในชุมชนก็เกิดความสุข^{๑๘} เงินที่สมาชิกสทบเป็นรายปีสามารถเอาไปจัดสวัสดิการให้กับคนทั้งตำบล โดยเฉพาะการเอาไปช่วยเวลาเจ็บป่วยการได้รับเงินสวัสดิการคืนละ ๑๐๐ บาท ตามระเบียบของกองทุนถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมากเพราะบางคนที่ไม่มีประกันสังคมหรือระบบประกัน เขาย่อมเกิดกำลังใจว่าแม้เจ็บป่วย

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายอุดร ตาเบา, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายมนตรี ชันสุธรรม, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายชาญณรงค์ พรหมแปง, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายอุดม พินิจ, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางฟอง แก้วสืบ, อายุ ๕๖ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางประมวล ปัญญาคำ, อายุ ๖๑ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายหวัน แก้วมี, อายุ ๗๙ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

คนในชุมชนยังได้ช่วยเหลือเขา ยังให้กำลังใจ หรืออย่างน้อยสวัสดิการที่ได้เป็นค่าอาหารหรือค่าพาหนะก็ยังดี^{๑๙} สวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกควรเพิ่มเงินชดเชย และระยะเวลาในการนอนรักษาตัวในโรงพยาบาลยาวนานขึ้นในกรณีเจ็บป่วย เนื่องจากปัจจุบันมีอัตราการเจ็บป่วยของสมาชิกเพิ่มขึ้น^{๒๐} บางคนต้องเดินทางไปรักษาในต่างจังหวัดใช้เวลาในการรักษาที่ยาวนาน ทางกองทุนจึงควรขยายเวลาและเพิ่มเงินชดเชยแก่สมาชิกซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระให้แก่สมาชิก^{๒๑}

นอกจากนี้ นายสันติ สวรรณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ กล่าวอีกว่าสวัสดิการต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันทุกประเภท เน้นการช่วยเหลือกันซึ่งกันและกันเป็นสิ่งสำคัญ กรณีการเสียชีวิตก็ได้สวัสดิการตามที่ระเบียบกำหนดเอาไว้ เช่น สมาชิกที่เสียชีวิตเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ๔ ปีขึ้นไปก็ได้รับเงินสวัสดิการ ๑๕,๐๐๐ บาท เงินจำนวนนี้ก็เป็นเงินที่สมาชิกทุกคนร่วมบริจาคให้แก่ญาติผู้เสียชีวิต โดยถือว่าเป็นการให้ทาน ทานคือการให้ คือให้ในการการช่วยเหลือในงานศพเจ้าภาพก็เงินส่วนนี้ไปทำบุญแก่ผู้เสียชีวิต ทำให้ได้บุญทั้งผู้ให้และผู้รับ^{๒๒} การได้รับเงินสวัสดิการในกรณีเสียชีวิตนี้มีประโยชน์แก่ผู้เสียชีวิตและทายาทผู้เสียชีวิตมาก เพราะค่าใช้จ่ายในการจัดงานดังกล่าวสูง เงินสวัสดิการที่ได้สามารถจุนเจือแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตไม่มากนักน้อย ทำให้ทุกคนเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนที่ทุกคนร่วมกันตั้งขึ้นมานั้นมีประโยชน์แก่ชุมชนอย่างไรบ้าง การช่วยเหลือกัน การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน หรือการเสียสละเพื่อส่วนร่วม สามารถทำให้คนในสังคมเกิดความสามัคคีได้ ทั้งนี้ยังรวมไปถึงสวัสดิการด้านอื่นๆ ด้วย^{๒๓}

นายประสงค์ เมืองใจ มัคทายก กล่าวว่า สวัสดิการที่ได้รับเมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งเกิดการเจ็บป่วยหรือคลอดบุตร แม้จะดูไม่มากในส่วนของรูปธรรม และในเรื่องของนามธรรมนั่นคือเป็นเรื่องของน้ำใจมันมากมาย คนทั้งตำบลบางคนยังไม่รู้จักกันแต่ในฐานะเป็นสมาชิกร่วมกันแล้วได้ช่วยเหลือกันทำให้เกิดความสามัคคี ความรักที่มีให้กัน ก็เพราะเรารู้จักการให้ และนี่คืออานิสงค์ของการให้^{๒๔} ในบางครั้งสิ่งที่เราก็ก็น่าเหมือนเป็นการทำบุญด้วย^{๒๕} ถ้ารู้ว่าสมาชิกเสียชีวิตได้อธิษฐานขอให้

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวดวงเด่น ผัดแก้ว, อายุ ๔๘ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายสังวร วงค์มา, อายุ ๔๔ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางดี ตาจันทร์, อายุ ๗๑ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายสันติ สวรรณ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระอธิการมานพ สิริวิชัย, เจ้าอาวาสวัดปันเจิง, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายประสงค์ เมืองใจ, อายุ ๗๔ ปี มัคทายก, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

โรคร้ายไข้เจ็บในตัวของเราให้หายไปด้วยเหมือนเป็นการทำบุญสะเดาะเคราะห์^{๒๖} รู้สึกดีใจที่ทราบว่าเงินของเราได้ไปช่วยเหลือคนอื่นและทำให้คนอื่นมีชีวิตที่ดีขึ้น^{๒๗}

ความเห็นนี้สอดคล้องกับ นางดุจดาว แก้วมี ที่กล่าวว่า สวัสดิการแม่ดูไม่มากแต่ทำให้เราเห็นอะไรใหม่ๆ เกิดขึ้นในสังคม คือ ทุกคนสามัคคีกันมากขึ้น ให้หรือสละมากขึ้น ทุกคนมีความกระตือรือร้นในการจ่ายเงินสมทบรายปี แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสังคม บางคนปรารถนาไม่อาจป่วยหรืออยากมีอายุยืนยาวเมื่อนำเงินไปช่วยผู้อื่น^{๒๘} เปรียบเสมือนการทำบุญกับวัดกับพระสามเณร แต่เปลี่ยนจากวัดเป็นบ้านเปลี่ยนจากพระสามเณรเป็นคนในชุมชน ก็ได้บุญเหมือนกัน^{๒๙}

ส่วนนางพัชวี พรหมเผ่า ได้กล่าวว่าสวัสดิการกรณีคลอดบุตร กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้มอบเงินเพื่อรับขวัญเด็กแรกเกิด เสมือนเป็นเงินขวัญถุงที่สมาชิกทุกคนมอบให้^{๓๐} เงินขวัญถุงที่มอบให้เด็กแรกเกิดนั้นคือเงินสวัสดิการก้อนแรกที่สมาชิกทุกคนมอบให้เด็กเพื่อเป็นทุนในการศึกษาในอนาคต เป็นการให้ปัญญาคือความรู้แก่เด็ก หรือธรรมทาน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญธรรมทานว่าเป็นทานที่ให้ผลเลิศกว่าอามิสทาน^{๓๑} เงินสวัสดิการที่ได้ออมให้กับมารดาเด็กนอกจากเป็นการรับขวัญแล้วยังนำไปใช้จ่ายเป็นค่านม อาหารเสริมหรือเป็นค่าเสื้อผ้าให้แก่เด็กได้^{๓๒}

ส่วนสมาชิกท่านใดที่เป็นสมาชิกแล้วเกิดเหตุพลภาพทางกองทุนจะได้รับการยกเว้นการเก็บเงินสมทบรายปี^{๓๓}

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางศรีนวล ไกลวัลย์, อายุ ๖๔ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวนิตยา จะมั่ง, อายุ ๔๙ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางศรีคำ ปฐวี, อายุ ๖๐ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางดุจดาว แก้วมี, อ่างแล้ว.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ จาสมพงษ์พิทักษ์, อายุ ๒๙ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางพัชวี พรหมเผ่า, อายุ ๔๘ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีปิโยโกศล, อ่างแล้ว.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางบัวผัน แก้วตา, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายจักร เขื่อนแก้ว, อ่างแล้ว.

๒) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

นอกจากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้ให้ความช่วยเหลือสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยมีการจัดสวัสดิการรูปแบบต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังได้ให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนตำบลแม่สุกผู้ที่ไม่เป็นสมาชิก และงานสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ในเขตตำบล สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก พร้อมให้ความช่วยเหลือในรูปของกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างสมาชิกที่พบปะอยู่สม่ำเสมอในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การทำบุญต่างๆ กิจกรรมประจำปี การช่วยเหลือผู้ป่วย การดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะประโยชน์ การรักษาป่าชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจเรียกได้ว่าระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคม

จากการสัมภาษณ์ทำให้พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้ดำเนินกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกับทางคณะสงฆ์ตำบลแม่สุก และองค์การองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุกเสมอโดยให้ความสำคัญในการทำกิจกรรมภายในตำบล^{๓๔} กิจกรรมที่กองทุนทำในรอบปีนั้นส่วนใหญ่แล้วมีทั้งงานด้านศาสนา เช่น งานประเพณี งานบุญต่างๆ และงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุกจัดขึ้น^{๓๕} องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุกได้สนับสนุนในเรื่องงบประมาณให้กับกองทุนในทุกปีเพราะเห็นว่ากองทุนสวัสดิการนั้นมีประโยชน์กับคนในชุมชน เมื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ก็ได้พยายามดึงเอากองทุนสวัสดิการชุมชนเข้าร่วมด้วยเสมอ โดยมีความตั้งใจที่ว่าอยากจะให้กองทุนสวัสดิการเข้าไปมีส่วนร่วมกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมวันผู้สูงอายุ วันเด็ก การออกเยี่ยมผู้ป่วย งานบุญตามวัดต่างๆ หรืองานเกี่ยวกับสาธารณะสุข^{๓๖} กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกต้องพยายามเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนให้มากที่สุด^{๓๗}

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า การทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่นงานทางด้านประเพณี และวัฒนธรรม กองทุนสวัสดิการได้ทำอย่างสม่ำเสมอ คือ สนับสนุนทางด้านงบประมาณร่วมทำบุญ โดยจัดเป็นขบวนแห่เครื่องไทยทานร่วมกับชาวบ้าน^{๓๘} เป็นการทำโรงทานอาหาร น้ำดื่มในงานบุญ^{๓๙} ออกหน่วยปฐมพยาบาลร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล^{๔๐} กิจกรรมใดที่จัดขึ้นภายในตำบลกองทุนสวัสดิการชุมชนในนามของคณะกรรมการพยายามร่วมด้วยเสมอ กิจกรรมบางอย่างบาง

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ตีบบัญเรื่อง, อ่างแล้ว

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายล้วน ปิงเมือง, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายจาตุรงค์ สุวรรณะ, นายองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก, ๖ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายอุดร ตาเป้า, อ่างแล้ว.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายณรงค์ อวดลาภ, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุพิชชา แก้วตา, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางรัตนภรณ์ อินตะมูล, อ่างแล้ว.

ที่ไม่มีงบประมาณเราก็สนับสนุนด้วยกำลังร่างกาย^{๔๑} บางครั้งเกิดอัคคีภัยหรือเกิดวาตภัย คณะกรรมการบางคนทำหน้าที่หลายตำแหน่งได้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในนามของกองทุนด้วย^{๔๒}

สอดคล้องกับความเห็นของนายชาติชาย มาระดี ที่กล่าวว่า บางทีมงานทางด้าน สาธารณะประโยชน์กองทุนสวัสดิการเองไม่สามารถที่ใช้เงินที่มีอยู่มาทำเองได้ต้องทำร่วมกับ หน่วยงานอื่นเป็นส่วนมาก^{๔๓} การร่วมหรือส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนเป็นไปตามศักยภาพที่เรา พึงจะทำได้ แม้เราจะไม่สามารถที่จะให้ได้หรือสงเคราะห์ด้วยสิ่งของแต่ละสงเคราะห์ด้วยธรรม คือ การ แนะนำ สั่งสอนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ให้อะไรทำอะไรเป็นความดี หรือ อะไรไม่เป็นความดี^{๔๔}

สรุปได้ว่า การส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้ปรับเปลี่ยน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกองทุนและกองทุนโดยที่ผ่านมามากเป็นแบบผู้รับและผู้ให้ ผลประโยชน์หรือความสัมพันธ์ต่างตอบแทนมากกว่า การส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะไม่ว่าจะเป็นใน กิจกรรมใด เช่น การร่วมในงานบุญ ประเพณีต่างๆ ร่วมกับชุมชน ก็เพื่อให้คนในชุมชนคุ้นเคยกับ กองทุนและคณะกรรมการกองทุนอย่างใกล้ชิดแปลกแยก แม้ว่าการร่วมกิจกรรมดังกล่าวไม่มี งบประมาณในการร่วมดำเนินการแต่คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนก็สามารถร่วมกิจกรรมกับ คนในชุมชนในนามกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ ทั้งนี้ก็คือ เข้าไปร่วมผูกพันกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มากที่สุด

๓) ด้านการพัฒนาสังคม

การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นการดำเนินงานที่พึ่งพา ตนเองโดยไม่ต้องรอหรือขอความช่วยเหลือจากทางรัฐบาลอย่างเดียว โดยมีปัจจัยหลัก คือคนในชุมชน มีศรัทธา มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และระเบียบของกองทุนสวัสดิการชุมชน และได้มีการนำ หลักธรรมเข้ามาใช้ภายในกองทุน คือ หลักการให้ทาน กล่าวคือสมาชิกทุกคนต้องรู้จักให้กับคนอื่น ก่อนถึงจะได้ผลประโยชน์หากทุกคนคอยรับ ไม่ยอมเสียสละ สวัสดิการชุมชนก็ไม่ประสบผลสำเร็จ

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายสมควร จันทร์ชุม, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายประหยัด สุขศรีราษฎร์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลแม่สุก, ๑ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายชาติชาย มาระดี, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๑ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูศรีปิโยภส, อ่างแก้ว.

เมื่อทุกคนในสังคมเห็นความสำคัญทุกคนช่วยกันคือรวมทุนร่วมกัน รักษาผลประโยชน์ ช่วยเหลือกัน ทุกคนมีเมตตาจิตที่ดีกัน ก็จะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและต่อสังคม

จากการศึกษา ได้พบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้ทำกิจกรรมพัฒนาสังคม ในเขตพื้นที่ตำบลแม่สุกร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น วัด องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่สุก โรงเรียน และชมรมผู้สูงอายุด้วย^{๔๕} เมื่อทางคณะสงฆ์ได้ทำกิจกรรมออก เยี่ยมผู้ป่วยในเขตตำบลแม่สุกโดยมีการจัดกิจกรรมนำสิ่งของไปแจก เครื่องอุปโภคบริโภค รวมทั้งเงิน กองทุนสวัสดิการชุมชนก็ได้ร่วมทุกครั้งไม่เคยขาดเลย^{๔๖} การทำกิจกรรมที่เป็นการช่วยเหลือสังคมของ กองทุนสวัสดิการชุมชนแม่สุกเป็นการทำลักษณะการร่วมกันหรือช่วยกันทำกับหน่วยงานในตำบลเป็น ส่วนมาก^{๔๗} ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับความเห็นของนางรัตนภรณ์ อินตะมูล ได้กล่าวว่า การทำ กิจกรรมต่างๆ เช่น การออกเยี่ยมผู้ป่วย ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เป็นต้น บทบาทของกองทุนอยู่ที่ตัวของ กรรมการกองทุนเป็นส่วนใหญ่คือ กรรมการบางคนหรือส่วนมากกรรมการกองทุนมีหลายตำแหน่ง หลายหน้าที่เช่น เป็นอสม. เป็นอบต. หรือผู้ใหญ่บ้าน ทำให้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมนี้ในนามของกองทุน สวัสดิการชุมชนไปในตัว^{๔๘}

นอกจากนี้ยังพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกยังส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของตำบลแม่สุก เช่น สนับสนุนหรือร่วมงานประเพณีวันสงกรานต์ กิจกรรม การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ วันสำคัญทางศาสนา วันเด็กแห่งชาติ มีการแจกของขวัญให้กับเด็กในเขต ตำบลแม่สุก^{๔๙} และปัจจุบันนี้การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกยังเป็นแหล่ง เรียนรู้ เป็นกองทุนตัวอย่างที่เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดตั้งและการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ของอำเภออีกด้วย^{๕๐}

๔) ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกและสมาชิก ที่ผ่านมามีความสัมพันธ์แบบผู้รับและผู้ให้ผลประโยชน์ หรือความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนทำให้ สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนมากนัก ลักษณะที่ จะเข้ามาสัมพันธ์กันมักเกิดขึ้นจากการพบปะพูดคุยกันเพื่อรับผลประโยชน์มากกว่า หากความสัมพันธ์

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายจักร เขื่อนแก้ว, อ่างแล้ว.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระครูพิพิธวิมลการ, อ่างแล้ว.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายถนอง สิงห์แก้ว, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นางรัตนภรณ์ อินตะมูล, อ่างแล้ว.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ดีบุญเรือง, อ่างแล้ว.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายจักร เขื่อนแก้ว, อ่างแล้ว.

ระหว่างสมาชิกและกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นไปในลักษณะดังกล่าวย่อมเกิดความเห็นต่าง ไม่สนใจ หรือไม่รับรู้ความเป็นไปของกองทุนสวัสดิการชุมชนไม่ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนจะอยู่รอดหรือไม่รอด ซึ่งหากกองทุนสวัสดิการชุมชนไม่สามารถอยู่รอดได้ สมาชิกอาจจะไม่มีความรู้สึกจะไปใช้สวัสดิการอื่นๆ ก็ได้ ทำให้ความรู้สึกหวงแหนที่จะนำไปสู่การช่วยกันคนละไม้คนละมือเพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนนี้ดำรงอยู่ในชุมชนร่วมกันก็จะไม่เกิดขึ้น

การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์บนพื้นฐานความรัก ความผูกพันระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกและสมาชิกเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเชื่อว่าไม่ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนจะเป็นอย่างไร จะพอใจมากน้อยแค่ไหน หากสมาชิกมีความรู้สึกรักและผูกพันเป็นเจ้าของสมาชิกทุกคนก็จะช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขให้กองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่ได้

การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกสมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดตั้ง หากสมาชิกไม่จ่ายเงินสมทบเพื่อเป็นทุนสะสมให้กับกองทุน การจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกก็จะไม่เกิดขึ้น สอดคล้องกับความเห็นของ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อทั้งตัวและประชาชนเอง นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ทำได้โดยใช้กลไกการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผ่านสื่อและกิจกรรมที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำตามความเหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน ดังนี้

๑. เปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมทำสื่อ โดยเป็นอาสาสมัครผลิตสื่อกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ตามทักษะและความสามารถ เช่น การเป็นศิลปิน นักร้อง นักแต่งเพลง นักวาดการ์ตูน นักเขียนภาพ คนตัดตุ๊ก กลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับกองทุนก่อให้เกิดผลผลิตชิ้นงานออกมาอย่างน่าภูมิใจ อาทิ ธงกองทุน เพลงกองทุน และสัญลักษณ์กองทุน ที่ล้วนทำมาจากคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมสามารถทำให้เกิดความผูกพันและความภาคภูมิใจในตนเองและกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

๒. การร่วมทำกิจกรรมงานบุญ ประเพณีต่างๆ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมพัฒนาสังคมร่วมกับชุมชน

๓. การให้ความสำคัญกับเสียงของสมาชิกในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ผ่านการประชุมสามัญประจำปีมากกว่าที่คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตัดสินใจเอง

๔. การใช้สื่อที่ผลิตออกเผยแพร่ไปยังกลุ่มสมาชิก คนในตำบลเพื่อรักษาความสัมพันธ์ และรู้จักมักคุ้นระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนกับสมาชิก

นอกจากนี้ นางพรทิพย์ โยธาวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า คณะกรรมการกองทุนกำหนดให้มีการจัดเก็บข้อมูลด้านสมาชิก ข้อมูลด้านรายรับและรายจ่ายของกองทุนออกเป็นหมวดๆ เพื่อให้สมาชิกสามารถตรวจสอบ สอบถามข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว^{๕๑} ข้อมูลทั้งหมดของกองทุนต้องจัดเก็บให้เรียบร้อย เป็นระบบเพื่อให้บริการแก่สมาชิกให้เกิดความสะดวกและพร้อมให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา^{๕๒} เวลาไปติดต่อสอบถามเรื่องต่างๆในที่ทำกรของกองทุนเราต้องการทราบอะไรสามารถทราบได้อย่างรวดเร็วเพราะเจ้าหน้าที่มีการจัดเก็บข้อมูลที่ดี^{๕๓}

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักทั่วไปของการให้ทาน คือ เพื่อสร้างบุญบารมี เพื่อให้ได้บุญหรือได้คุณงามความดี เพราะในการกระทำทุกอย่าง เราต้องมีเป้าหมายเหมือนอย่างกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกก่อตั้งขึ้นมาก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันละกันของคนในชุมชน สร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคม ให้คนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และเกิดความสามัคคีเป็นปึกแผ่น มั่นคง ในสังคม จึงได้ร่วมกันสละความสุขส่วนตนมาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่น เพราะทุกคนมีเป้าหมายเหมือนกัน นอกจากนั้นแล้วยังได้นำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกจนเกิดผลสำเร็จได้ เพราะ ทาน เป็นหลักคุณธรรมในพระพุทธศาสนา จัดเป็นหลักการสงเคราะห์ หรือหลักสังคมสงเคราะห์ หรือสังคหวัตถุ ความหมายว่ามนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่ในสังคม คนในสังคมจะต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์กันช่วยเหลือกัน จึงจะทำให้สังคมนั้นมีความสุขสงบ ราบรื่น สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก มอบทรัพย์สินที่มีอยู่ของตนแก่ผู้อื่นทั้งที่เป็นอาภิสทานและการให้ธรรมทาน ตลอดถึงการให้อภัยทานนั้น เป็นการให้เพื่อการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน ประรณนาดีต่อกันและเพื่อบูชาคุณของผู้มีพระคุณ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่พึงทำได้ตามโอกาสและความสามารถที่มี มีการให้ทุนทรัพย์ อาหาร ให้วิชาความรู้ ให้การอบรมสั่งสอน สงเคราะห์ช่วยเหลือกันกันในยามตกทุกข์ได้ยาก เช่นอากาศหนาว ไฟไหม้ น้ำท่วม หรือถวายวัตถุสิ่งของแก่พระภิกษุสามเณร เป็นต้น ถ้าสังคมมีการช่วยเหลือกันเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกันก็จะทำให้สังคมมีแต่ความสุขสงบ

นอกจากนั้นแล้วสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกทุกคนได้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สอนว่า การกระทำทานคือ การให้เป็นการทำดีอย่างหนึ่งในบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือบุญสำเร็จด้วยการบริจาคทานหรือการแบ่งปัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการบำเพ็ญบุญสั่งสมบารมีและกำจัดความโลภทำลายกิเลสมีจริยะคือความตระหนี่ในใจตน ด้วยจิตที่ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ เป็นการ

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางพรทิพย์ โยธาวุฒิ, อ่างแล้ว.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายศรีทอน ปริจันทร์, อ่างแล้ว.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายจำเนียร แข็งแรง, อายุ ๔๘ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,

ให้ด้วยความยินดี เบิกบานใจ ร่าเริงใจ และพร้อมในการบำเพ็ญความดียิ่งขึ้นไป สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนทุกคนได้ทำสิ่งที่ไม่เป็นแก่นสารให้เป็นแก่นสาร ทำทรัพย์ภายนอกให้เป็นทรัพย์ภายใน คือทรัพย์สมบัติที่หามาได้ยอมสูญสิ้นไปได้ การมีทรัพย์ที่หามาได้มาทำให้เป็นทรัพย์ภายในคือการทำบุญ เสมือนเป็นฝังทรัพย์แต่ขุมทรัพย์คือบุญ ที่ฝังดีแล้วด้วยการให้ ในบุคคลคือ ในบิดา มารดา บุคคลทั่วไป ย่อมติดตัวเราไปทุกหนทุกแห่งคือบุญเท่านั้น ดังนั้นสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกตั้งบนพื้นฐานของการให้ การเสียสละทรัพย์สิ้นของแต่ละคน และการเสียสละเหล่านี้เกิดจากการนำหลักการให้ทานมาใช้ เพราะทานหรือการให้เป็นเครื่องผู้ใจคนการรู้จักแบ่งปันทรัพย์ที่ตนเองมีอยู่ จึงถือเป็นการให้ทาน ทานที่ให้เป็นบุญ และเป็นคุณประโยชน์ คือการช่วยเหลือสมาชิกภายในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยการกำหนดสวัสดิการให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนและถือหลักธรรมดังกล่าวเป็นสำคัญ

๔.๒ ประโยชน์สูงสุดในการนำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

จุดมุ่งหมายของการให้ทานคือเพื่อสร้างความดี การให้ทานมีประโยชน์หลายอย่าง ดังปรากฏในอังคุตตรนิกาย ปัญญาจินบาต^{๕๔} ว่า

- ๑) ผู้ให้ยอมเป็นที่รักของคนหมู่มาก
- ๒) บัณฑิตยอมคบหาผู้ให้ทาน
- ๓) ชื่อเสียงอันดีงามของผู้ให้ทานย่อมขจรไป
- ๔) ผู้ให้ทานย่อมไม่เหินห่างจากฆราวาสธรรม
- ๕) ผู้ให้ทานเมื่อเสียชีวิตแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

คนในชุมชนตำบลแม่สุกยังเป็นสังคมยังมีการเอื้อเพื่อ ช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพราะทุกคนในชุมชนปรารถนาอยากให้อสังคมีแต่ความสุข จึงร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพราะว่าสวัสดิการชุมชนสามารถเกิดขึ้นได้เพราะมีการให้ที่เป็นพื้นฐาน การให้นั้นยอมผูกไมตรี หรือยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นไว้ได้ เหมือนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนทุกคนได้ร่วมกันตั้งกองทุนขึ้นมากเพื่อช่วยเหลือกันเสียสละเพราะเมื่ออยู่ในสังคมร่วมกันต้องรู้จักสงเคราะห์กันสังคมจึงจะสงบสุขตลอดจนทำกิจกรรมร่วมกันจึงเป็นเครื่องผูกมัดไมตรีไว้ได้ ดังบาลีที่ว่า ทท มิตตานิ คนถดี ผู้ให้ยอมผูกไมตรีไว้ได้ นอกจากนั้นแล้ว ยังมีพุทธศาสนสุภาษิตอีกว่า ทท ปิโย ภขนติ น พหู ผู้ให้ยังเป็นที่ยรักคนหมู่มากยอมคบหา และ ททมาโน ปิโย โหติ ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก เมื่อทุกคนในสังคมเป็นผู้รู้

^{๕๔} อัง.ปญจก (ไทย) ๒๒/๓๕/๕๖.

จักให้และเป็นผู้รับ ทุกคนปรารถนาแต่ความสุข ความสงบสุขในสังคมจึงเกิดขึ้นเกิดความรักความผูกพันฉันพี่น้องครอบครัวเดียวกัน

ประโยชน์ของท่าน คือการให้ ที่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกองทุนจัดเป็นการให้เพื่อการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ แก่คนในสังคมที่อยู่ร่วมกัน เป็นหลักธรรมข้อแรกที่อยู่ในสังคหวัตถุ อันเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลปะประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีได้ ท่านหรือการให้จึงมีความสำคัญต่อกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกและมีความสำคัญต่อสังคมคือ

๑) ท่านเป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่อย่างสันติ การแบ่งปันในการอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งจำเป็น ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ว่าการทำทานเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งโลก พระพุทธศาสนาที่มีอายุยืนมาได้ถึงบัดนี้ก็อาศัยการบำเพ็ญทานเป็นส่วนใหญ่ มนุษย์ได้ขยายรูปของการบำเพ็ญทาน มีสมาคม สภาภาษาชาติ สันนิบาตชาติ การบำเพ็ญทาน คือการที่มนุษย์ทั่วหน้ามีน้ำใจเผื่อแผ่กันและกัน ยิ่งเป็นของที่โลกต้องการมากขึ้น พระพุทธเจ้าท่านได้มองเห็นเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการฝึกหัดให้ทุกคนในโลกมีใจเผื่อแผ่ จึงทรงบัญญัติทานขึ้นสำหรับเป็นบทเรียนให้โลกฝึกฝนไปโดยไม่จำกัดเวลา และฐานะ เป็นของที่พวกเราควรฝึกไว้ให้ชำนาญ เพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและชาติศาสนาแล้ว ยังเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ทำเองด้วย

๒) ท่านในฐานะเป็นเครื่องผู้ใจคน การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกนอกจากจะทำให้คนในชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกันแล้วยังทำให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนโดยที่ทุกคนมีจุดประสงค์ร่วมกันทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่คนในชุมชนไปจนถึงกระทั่งสังคม ถือได้ว่ากิจกรรมที่คนในชุมชนตำบลแม่สุกช่วยกันคิดช่วยกันทำจึงเป็นเครื่องผูกมัดจิตใจของคนในชุมชนตำบลแม่สุกได้เป็นอย่างดี

๓) ท่านในฐานะเป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การให้เพื่อการสงเคราะห์เป็นการให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจ รวมกันให้เป็นหมู่คณะและเห็นอกเห็นใจกันรักใคร่สนิทสนมกัน จะเห็นได้จากการสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกเสียสละเงินของทุกคนเข้ามารวมกลุ่มกัน ถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือกันในชุมชน แสดงให้เห็นว่าทุกคนมีความคิดที่จะช่วยเหลือกันก่อนที่จะขอรับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่นมีการบริหารงานด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือกัน ตลอดจนถึงการให้ความรู้ความเข้าใจ แนะนำสั่งสอนชี้แนะคนในชุมชนด้วยวาจาที่อ่อนหวานให้ได้รับรู้ถึงความสำคัญและประโยชน์ของการรวมกลุ่มโดยถือได้ว่าเป็นการให้ท่านอีกอย่างหนึ่งคือ ธรรมทาน เกิดการเสียสละแรงกายและเวลาเพื่อส่วนรวมก่อให้เกิดความสามัคคีและเกิดการยอมรับในกติกาที่ได้ตั้งขึ้นมาร่วมกัน ประพฤติปฏิบัติร่วมกันและได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจึงเป็นแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาในการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๔) ทานเป็นธรรมแห่งการแบ่งปัน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อเกิดความสุขปฏิบัติร่วมกันโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องในการกล่อมเกลาคิดใจให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกันแบ่งปันเงินที่มีรวมเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน ถือได้ว่าเป็นการแบ่งปันเพื่อช่วยเหลือดูแลกันและการแบ่งปันไม่ได้มีแต่เงินทองเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงด้านจิตใจการให้กำลังใจ แนะนำให้ความรู้ต่างๆ สละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่นและสิ่งที่ได้คือประโยชน์จากการแบ่งปันก็คือคนทุกคนในสังคมนั่นเอง

๕) ทานการให้เพื่ออนุเคราะห์ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกก่อตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการช่วยเหลือกันบนพื้นฐานของความมีเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารีของคนในชุมชนหวังเพื่อให้คนในชุมชนมีหลักประกันในการดำรงชีวิตในเมื่อเกิดความลำบาก ดังนั้นการให้การช่วยเหลือกันบนพื้นฐานของการมีเมตตาความกรุณาและความโอบอ้อมอารีจึงเป็นการให้เพื่ออนุเคราะห์

นอกจากนั้นแล้วเมื่อผู้ทำการศึกษาวิจัยยังได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกจัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของคนในชุมชนที่ได้เห็นความสำคัญของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในสังคม สร้างให้เกิดความร่วมมือและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน สร้างสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกองทุนสวัสดิการชุมชนในทุกระดับ^{๕๕} นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกโดยการนำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ยังเกิดประโยชน์แก่สมาชิก องค์กร และชุมชนดังนี้

๑. ประชาชนในเขตตำบลแม่สุกที่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกเกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชน^{๕๖}

๒. หน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นเห็นความสำคัญและเกิดความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนและเห็นความสำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชนมากขึ้นและเกิดการร่วมมือกันในการสนับสนุนหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน^{๕๗}

๓. เกิดการประสานงานและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔. มีการพัฒนารูปแบบในการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกให้ได้รับผลประโยชน์มากขึ้น

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ดีบุญเรือง, อ่างแล้ว.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายเดชา ทองใบ, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายจตุรงค์ สุวรรณะ, อ่างแล้ว.

๕. ทำให้เกิดความร่วมมือและการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการ^{๕๘}
๖. สมาชิกกองทุนมีระเบียบวินัยในการจ่ายเงินสบทบกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อนำไปช่วยเหลือสมาชิก^{๕๙}
๗. ทำให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการเพื่อผลประโยชน์คนในชุมชนและได้ทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น^{๖๐}
๘. สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน^{๖๑}
๙. ทำให้คนในชุมชนรู้จักการบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบคณะกรรมการ^{๖๒}
๑๐. ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความผูกพันในกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก โดยรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ^{๖๓}
๑๑. ทำให้คนในชุมชนเข้าใจในหลักของการให้^{๖๔}
๑๒. ทำให้คนในชุมชนได้ช่วยเหลือกันเกื้อกูล มีน้ำใจ และได้ดูแลกันและกัน^{๖๕}
๑๓. ฝึกให้คนในชุมชนเป็นคนให้มากกว่าเป็นคนรับหรือเสียสละมากกว่าการเอา^{๖๖}
๑๔. ทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนทัศนคติจากเน้นผลประโยชน์แบบคัมมาเป็นการช่วยเหลือคนอื่น^{๖๗}
๑๕. เป็นการทำบุญเพื่อสั่งสมความดี^{๖๘}

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายณรงค์ คนสม, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายศรีมวย อุ่นเอ้ย, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายบุญโท เมืองแก้ว, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายฉมั้ง ปิ่นหนิว, อายุ ๗๒ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นางรัตนภรณ์ อินตะมูล, อ่างแล้ว.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางดุจดาว แก้วมี, อ่างแล้ว.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายบุญชวน ใจถา, อายุ ๖๖ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายปี ตาจันทร์, อายุ ๗๗ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูศรีปิโยโกศล, อ่างแล้ว.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายพิศิษฐ์ จาสม, อายุ ๓๖ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายสรารุฒิ ศรีวิชัย, อายุ ๔๒ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยยังพบอีกว่า การเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการสังคมยังฝึกให้คนในชุมชนรู้จักออมเงินเพื่อตนเอง เพื่อให้ลูกหลานในอนาคตและรู้จักการใช้เงินให้เกิดประโยชน์^{๖๙} นางกมลพรรณ ปัญญาทอง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า เก็บไว้เลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว บางส่วนเก็บไว้สมทบไว้ในกองทุนสวัสดิการสังคมเอาไว้ให้ลูกหลานใช้ทำบุญให้ตนเองในอนาคตเมื่อจากไป^{๗๐} เงินชาวบ้านหาได้โดยสุจริตนอกจากนำมาใช้เลี้ยงชีพแล้วพวกเขายังรู้จักเพื่อแผ้วให้แก่คนในสังคมโดยเป็นกองทุนสวัสดิการสังคมเพื่อช่วยเหลือคนในสังคมนั้นด้วยกันด้วย^{๗๑} สอดคล้องกับความเห็นของนายแสน กันธิมา ที่ได้กล่าวว่า กองทุนสวัสดิการให้ความช่วยเหลือสมาชิกด้วยปัจจัย ๔ ขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นยังให้การสนับสนุนการเงินรักษาพยาบาล ยามเจ็บป่วยใช้ การให้สวัสดิการด้านการคลอดบุตร เป็นต้น^{๗๒} มีการสอบถามสารทุกข์ต่าง ๆ เมื่อมีสมาชิกมีปัญหา ให้คำแนะนำที่ดี ไม่ถือพวกพ้องแต่เห็นประโยชน์ของสมาชิกมากกว่าซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมบ้านเราได้จากการรวมกลุ่มกัน^{๗๓}

สวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกมีการจัดรูปแบบการสวัสดิการที่ทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งที่อยู่ในรูปแบบเงินทองตามระเบียบของกองทุนและในรูปแบบสิ่งของ น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล ในรูปของการกิจกรรมต่างๆที่กระทำร่วมกัน การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้มีความสำคัญในฐานะที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติและสังคมได้ เพราะคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นมุ่งประโยชน์และความสุขของมนุษย์และสังคม คือหลักของการให้ คือ การที่มนุษย์มีใจเพื่อแผ้วกันและกัน มนุษย์ทุกคนต้องฝึกหัดให้มีใจที่แผ้วเพราะการให้นั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้วยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ทำเองด้วย การให้ทาน การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการแสดงออกถึงความโอบอ้อมอารีในจิตใจแล้ว ยังแสดงออกมามากมายนอกให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจและเต็มใจ^{๗๔} การให้ทานเป็นการลดความเห็นแก่ตัว^{๗๕} การให้จะทำให้เกิดเป็นคนมีกำลังใจ

^{๖๙} สัมภาษณ์ นางศิรินทร์ทิพย์ วิชัยโน, ข้าราชการครู, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางกมลพรรณ ปัญญาทอง, อายุ ๕๕ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระอธิการปิยวัฒน์ อากาศโร, อ่างแล้ว.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายแสน กันธิมา, อายุ ๗๖ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายต้น เงินแก้ว, อายุ ๗๒ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นางเยาว์ สัจวร, อายุ ๕๙ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นางติ่ม ชูแก้ว, อายุ ๔๖ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สมบูรณ์^{๗๖} การให้มุ่งผลว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองในชาตินี้และชาติหน้า^{๗๗} การให้เป็นการสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์แล้วยังทำให้ได้สั่งสมบารมี^{๗๘} สอดคล้องกับความเห็นของพระครูศรีปิโยภส ได้กล่าวว่า เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันต้องพึ่งพาอาศัยกัน ก่อให้เกิดการช่วยเหลือแบ่งปันด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องการทำ^{๗๙} ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงสอนเรื่องการให้ทาน เพราะทานเป็นหลักเบื้องต้นแห่งความดีทั้งปวง^{๘๐} ในปัจจุบันนี้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้ดำเนินงานไปตามหลักการและปรัชญาของการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผลประโยชน์ของคนในชุมชนเปรียบเสมือนการสะสมบุญด้วยเงินสมาชิกจ่ายปีละ ๒๐๐ บาท เพื่อเอาไปช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันในวันที่คลอดบุตร เจ็บป่วย หรือเสียชีวิตให้กับคนในชุมชน เงินที่สมาชิกของทุกคนมีความสำคัญต่อการดูแลคนทั้งชุมชน ดังนั้นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกจึงเป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของคนในตำบลด้วยความสมัครใจ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการดูแลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกันของคนทุกเพศทุกวัยอย่างไม่เลือกหน้า

๔.๓ สรุปผลการประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดสวัสดิการสังคมตำบลแม่สุก

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นกองทุนที่จัดสวัสดิการให้กับสมาชิกภายในชุมชน บนพื้นฐานของความเมตตา การช่วยเหลือเกื้อกูล การดูซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากผู้นำภายในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงและความอยู่ดีกินดีของคนในชุมชน เกิดการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยและการสงเคราะห์กันในชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกเปิดรับสมัครสมาชิกกองทุนด้วยความสมัครใจ โดยย้าให้สมาชิกทุกคนเข้าใจในหลักการและหัวใจสำคัญของกองทุนว่า กองทุนเกิดจากการรวมตัวของคนในตำบลแม่สุกด้วยความสมัครใจ มีเป้าหมายสูงสุดคือ การดูแลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกันของคนทุกเพศ ทุกวัย อย่างไม่เลือกหน้า และกำหนดให้สมาชิกจ่ายเงินสหทบกองทุนปีละ ๒๐๐ บาท เพื่อเป็นทุนทรัพย์ในการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการจ่ายเงินสหทบจำนวนดังกล่าวนี้ ซึ่ง

^{๗๖} สัมภาษณ์ นางจตุติ วงศ์ไชย, อายุ ๔๘ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นางแก้ว พรหมเฝ้า, อายุ ๕๑ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นายวรรณ ใจทนต์, อายุ ๘๐ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีปิโยภส, อ่างแก้ว.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายเกรียงศักดิ์ ไชยวันดี, อายุ ๔๙ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สมาชิกทุกคนได้ปฏิบัติสอดคล้องกับหลักของท่าน คือการให้ การสละทรัพย์สินของตน ประโยชน์ส่วนตน ไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์เพื่อคนอื่น เพื่อคนหมู่มาก อันแสดงถึงความมีจิตใจที่เป็นกุศลที่จะช่วยเหลือกันภายในชุมชน ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม เพราะการให้นั่นเอง

๑. การจัดสวัสดิการ

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก จัดสวัสดิการมุ่งเน้นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิต ความอยู่ที่ดีของประชาชน การพึ่งพาตนเอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ได้นำหลักพุทธธรรมที่จำเป็นต่อการให้สวัสดิการแก่สมาชิก โดยถือหลักปฏิบัติ คือ หลักการให้ทาน ซึ่งสอดคล้องกับการให้การช่วยเหลือแก่สมาชิกในชุมชน ดังต่อไปนี้

นายจักร เชื้อนแก้ว ได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้ศึกษาวิจัยว่า แนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก คือ การให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกด้วยการสนับสนุนการเงินในการรักษาพยาบาล ยามเจ็บป่วยใช้ การคลอดบุตร และการให้สวัสดิการในกรณีที่สมาชิกเสียชีวิต การให้ความช่วยเหลือนี้เป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกทั้งหมดที่พร้อมใจกันให้ความช่วยเหลือกับเพื่อนสมาชิก^{๘๑} ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา การจัดสวัสดิการนี้เป็นการสงเคราะห์กันด้วยหลักการให้ทาน คืออามิสทานและธรรมทาน กล่าวคือ อามิสทาน การให้ด้วยวัตถุ การสงเคราะห์ด้วยวัตถุ คือการสนับสนุนด้วยเงินแก่สมาชิกเมื่อประสบปัญหา ส่วนธรรมทานนั้นพบว่า มีการสอบถามสารทุกข์ต่าง ๆ เมื่อสมาชิกมีปัญหา โดยให้คำแนะนำที่ดี ไม่ถือพวกพ้อง เห็นแก่ประโยชน์ของสมาชิกมากกว่า

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก จัดสวัสดิการขึ้นมาได้ปฏิบัติสอดคล้องกับวิธีการให้ทานในสัปบุริสถานสูตร^{๘๒} ที่กล่าวถึงวิธีการให้ทาน คือ ๑) ให้ทานด้วยใจศรัทธาว่าการให้ความช่วยเหลือกันเป็นสิ่งดี เป็นบุญ เป็นกุศล ๒) ให้ทานด้วยความเคารพ คือสวัสดิการนั้นเป็นของที่มีคุณค่า มีประโยชน์ ๓) ให้ทานด้วยกาลสมควร เหมาะสม คือ เมื่อเวลาสมาชิกเดือดร้อนต้องช่วยเหลือกัน ดูแลกัน ๔) มีจิตอนุเคราะห์ โดยไม่เสียตาย สมาชิกสละทรัพย์ช่วยเหลือผู้อื่น และ ๕) ให้ทานแล้วไม่กระทบผู้อื่น คือ ทุกคนเห็นพ้องร่วมกันที่จะช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และพ้นจากความทุกข์นั้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้จัดสวัสดิการต่างๆ บนพื้นฐานการดำรงชีวิตด้วยปัจจัยสี่ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้คือ หลักของท่านหรือการให้ กล่าวคือการจัดสวัสดิการต่างๆ โดยมีจุดหมายคือ ๑) ให้เพื่อเป็นการสงเคราะห์ คนในชุมชนโดย

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายจักร เชื้อนแก้ว, อ้างแล้ว.

^{๘๒} อัง.ปญจก (ไทย) ๒๒/๑๔๘/๒๔๔-๒๔๕.

วัตถุประสงค์ของ ปัจจัยสี่ เป็นการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่แบ่งปันแจกจ่ายให้กับผู้อื่นให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ จัดเป็นอามิสทาน ๒) ให้เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะคนในชุมชนได้ประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วย เจตนาอันงดงาม เป็นแบบอย่างที่ถูกต้องให้กับคนในสังคม เป็นการชี้หรือแนะนำผู้อื่นให้เห็นว่า การช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั้นมีประโยชน์อย่างไร สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ จัดเป็น ธรรมทาน และ ๓) ให้เพื่อเป็นเมตตาจิตกับคนในชุมชนด้วยกัน ประารถนาให้ทุกคนสามารถมีความสุข มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตในสังคม โดยไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันละกัน ช่วยเหลือกัน จัดเป็น อภัยทาน

๒. ด้านกิจกรรมสาธารณะ

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ได้เข้าไปมีส่วนผูกพันกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และกิจกรรมของชุมชนให้มากที่สุด โดยการทำกิจกรรมสาธารณะช่วยเหลือชุมชนร่วมกับ คณะสงฆ์ และหน่วยงานต่างๆ ตามศักยภาพของกองทุน โดยมีการร่วมทำบุญหรือบริจาคทาน การ ออกโรงทาน เป็นการกุศลให้กับวัดต่างๆ ตามเทศกาลประเพณีท้องถิ่น การออกหน่วยปฐมพยาบาล ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล การจัดงานวันกตัญญูผู้สูงอายุ วันสงกรานต์ การ ร่วมพัฒนาที่สาธารณะประโยชน์ การปลูกป่า การบวชป่า การทำฝายกั้นน้ำในชุมชน เป็นต้น ในนาม ของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ทั้งนี้กิจกรรมที่ร่วมกันทำเป็นการปลูกจิตสำนึกแก่ สมาชิกและคนในชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าพุทธธรรมเรื่องการให้ทาน การเสียสละที่นำมา ประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกัน

๓. ด้านการพัฒนาสังคม

นอกจากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องสวัสดิการ แก่สมาชิกแล้ว ยังมีกิจกรรมการพัฒนาสังคม ที่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกให้ความสำคัญ โดยได้ดำเนินการควบคู่กับการสวัสดิการหลักโดยร่วมกับองค์กรต่างๆ ในชุมชน คือ วัด องค์กร บริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ติดเชื้อ กลุ่มเยาวชน ทำกิจกรรม ที่ให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนคือ ออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ที่ สอดคล้องกับหลักการให้ทาน ในอรรถกถา คือ ๑) มีการให้อามิสทาน การให้โดยนำสิ่งของ เช่น ข้าว น้ำ เสื้อผ้า ยารักษาโรคหรืออื่นๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตออกแจกจ่าย ๒) การให้ธรรมทาน โดยการ ออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง หรือกรรมการบางคนเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ได้ทำการ ตรวจวัดสุขภาพ ช่วยทำกายภาพบำบัด แนะนำการดูแลร่างกาย การรับประทานอาหารของผู้สูงอายุ เป็นต้น และ ๓) การอภัยทาน ส่งความปรารถนาดีให้แก่กันและกัน การให้กำลังใจเพื่อให้คนในชุมชน มีความสุข เป็นต้น

ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก นอกจากจะให้ผลประโยชน์กับสมาชิกของกองทุนแล้ว ยังแผ่แผ่ผลประโยชน์ไปยังคนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอีกด้วย โดยให้สมาชิกทุกคนรับรู้ว่าการให้เป็นการดี เป็นการทำบุญ การสงเคราะห์ การเสียสละ การให้ผู้อื่นมากกว่าตนเอง ทำให้สมาชิกและคนในชุมชนมีความศรัทธาและยอมรับในการร่วมตัวเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน และการจ่ายค่าสมาชิกของทุกคนมีความสำคัญต่อการดูแลคนทั้งชุมชน ซึ่งจัดเป็นธรรมทานอีกด้วย

๔. การมีส่วนร่วม

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เกิดขึ้นจากคนในชุมชนมีความเห็นพ้องร่วมกันว่า สภาพสังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น สมาชิกในสังคมบางคนไม่สามารถที่จะแสวงหาทรัพยากรอย่างเพียงพอ จึงทำให้เกิดการช่วงชิงทรัพยากร จนเกิดเป็นช่องว่างและเป็นปัญหาทางสังคม ระหว่างผู้ที่มีโอกาสย่อมได้รับผลประโยชน์และได้เปรียบมากกว่าผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางสังคมนั้นได้ กลายเป็นผู้ด้อยโอกาสเกิดความแตกต่างของฐานะและชนชั้นในชุมชน

ประการหนึ่งที่มีอำนาจต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม โดยมีปัจจัยที่สำคัญ ๓ ประการคือ

๑) สิทธิ (Rights) สถานะที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองของชุมชน เป็นมนุษย์ที่อยู่ในชุมชน และในฐานะประชาชนของประเทศ หรือเรียกว่าสิทธิพลเมือง (Civil Rights) ควรได้รับสวัสดิการเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี ความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) ความเสมอภาค (Equity) ความสามารถของบุคคลที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เป็นความเสมอภาคในการได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ

๓) ความอิสระ (Freedom) ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออกและการตัดสินใจที่จะจัดสวัสดิการด้วยตนเอง จากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ ให้สามารถบริหารจัดการตนเองได้โดยไม่ถูกครอบงำทางอุดมการณ์และแนวคิด

ปัจจัยดังกล่าวเบื้องต้น กองสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ได้นำมาเป็นหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดังนี้

๑. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นกองทุนที่เกิดจากจากรวมตัวของคนในชุมชนตำบลแม่สุกด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคง ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในสังคม เป็นเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม สร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคม เมื่อรวมกลุ่มกันแล้วย่อมสามารถกำหนดกฎระเบียบและรูปแบบสวัสดิการต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมตามความเหมาะสม จากที่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐมาเป็นลดการพึ่งพาจากรัฐให้น้อย

ด้วยสิทธิที่พึงทำได้ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐาน คือ ได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่

๒. เมื่อคนในชุมชนตำบลแม่สุกสามารถร่วมกลุ่มจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนได้แล้ว คณะกรรมการกองทุนในฐานะตัวแทนของสมาชิกทุกคน ได้ปฏิบัติตามระเบียบกองทุนในการจัดสวัสดิการในลักษณะต่างๆ ให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง โดยสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนโดยครอบคลุมในเรื่องตั้งแต่เกิดจนตาย โดยนำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการ โดยสมาชิกร่วมกันจ่ายค่าสมาชิกสหบทเป็นรายปีละ ๒๐๐ บาทหรืออาจได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การกระจายความเสมอภาคการได้รับสวัสดิการจากกองทุนนอกจากสมาชิกของกองทุนแล้ว ยังแผ่ไปถึงคนในสังคมที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกโดยผ่านกิจกรรมสาธารณะหรือกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมอีกด้วย

๓. คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกให้ความสำคัญกับสมาชิกกองทุนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ทำงานโดยผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น เปิดโอกาสให้คนในชุมชนที่มีความสามารถมาเป็นอาสาสมัครผลิตสื่อของกองทุน เช่น การแต่งเพลงกองทุน นักวาดการ์ตูนกองทุน องค์กรกองทุน และตราสัญลักษณ์กองทุน นอกจากนี้ การร่วมกิจกรรม งานบุญ ประเพณีต่างๆ ร่วมกับชุมชน การให้ความสำคัญกับเสียงของสมาชิกในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการกองทุน ผ่านการประชุมสามัญประจำปี มากกว่าที่คณะกรรมการกองทุนตัดสินใจเอง

๔.๔ ประโยชน์ในการนำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

การให้ทาน ผู้กระทำย่อมมีเป้าหมายในการกระทำ กล่าวคือ บางคนให้เพื่อช่วยเหลือเขาให้พ้นจากความทุกข์ บางคนให้เพื่อสั่งสมคุณงามดี เพราะพระพุทธศาสนาถือว่า การให้ทานเป็นความดีอย่างหนึ่ง เป็นการพัฒนาจิตของผู้ให้ เพราะผู้ที่ให้ทานได้ชื่อว่าเป็นผู้บำเพ็ญบุญและการกระทำนั้นเป็นการสั่งสมความดี

การช่วยเหลือซึ่งกันและกันนี้ ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า ความดีที่บังพวงในโลกแห่งนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความเสียสละ คือการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยหมายรวมถึง การสงเคราะห์หรือการให้เพื่อช่วยเหลือกัน ด้วยจิตที่ไม่หวังผลตอบแทน และเป็นการให้ด้วยความยินดี เบิกบานใจ ร่าเริงใจ

วัตถุประสงค์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกมีความสอดคล้องกับหลักการให้ทานของพระพุทธศาสนา คือเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ของคนทุกเพศทุกวัย ในสังคม ด้วยปัจจัย ๔ ชั้นพื้นฐาน เพราะ การให้ทาน เป็นสิ่งจำเป็นในสังคม และมีประโยชน์

ใหญ่หลวงต่อคนในสังคม คนในสังคมต้องมีน้ำใจเผื่อแผ่กันและกัน ต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม กล่าวคือ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ต่อสังคม ต่อประเทศชาติแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ให้เองคือ ผู้ให้ทานสามารถพัฒนาจิตของตนหรือยักจิตใจของตนให้สูงขึ้นได้เพราะ ทานขจัดความตระหนี่อันเป็นมลทินของจิตใจช่วยให้จิตของผู้ให้นั้นอ่อนโยนเป็นการบำเพ็ญความดี ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของคนหมู่มากและผู้รับาเพ็ญทานย่อมสุสุคติโลกสวรรค์ ฉะนั้นทุกคนต้องรู้จักการให้ทาน มีใจเผื่อแผ่ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะป็นลักษณะใดก็ตาม การให้ย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์แก่บุคคลอื่น คือ

๑. เพื่อบูชาพระคุณ หมายถึง โดยคนในชุมชนร่วมกันบำรุงพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ หรือบิดามารดา เพราะเป็นผู้ทรงธรรม ผู้มีคุณงามความดี มีคุณธรรมสูง เป็นบ่อเกิดแห่งบุญทั้งหลาย หรือเป็นบุคคลที่มีพระคุณต่อตนเอง เป็นต้น

๒. เพื่อการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ คือสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้จัดสวัสดิการเพื่อให้การช่วยเหลือคนในชุมชน ตามระเบียบของกองทุนที่ทุกคนมีส่วนร่วม โดยมีรูปแบบการให้ความช่วยเหลือในลักษณะต่างๆ ให้แก่สมาชิกกองทุนและผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกของกองทุน หรือให้แก่คนที่ประสบความลำบาก การสงเคราะห์ สามารถแยกออกเป็น ๒ อย่างคือ การสงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของ อันได้แก่ปัจจัย ๔ มี อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค รวมถึงเงินทุนด้วยหวังให้ผู้รับมีความสุข และการสงเคราะห์ด้วยธรรม การให้คำแนะนำ สั่งสอนผู้อื่นให้เขาได้รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์สามารถรู้จักผิดชอบชั่วดี ตลอดจนถึงการให้กำลังใจต่างๆ เป็นต้น

๓. เพื่อสาธารณะประโยชน์ คือกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกนอกจากจะให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกองทุนแล้ว ยังมีกิจกรรมสาธารณะประโยชน์โดยให้การส่งเสริมด้านเงินทุน บุคคลกรตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการช่วยเหลือมิได้จำกัดแต่ในกลุ่มสมาชิกเท่านั้นแต่ให้กับคนทุกส่วนในชุมชนโดยเห็นว่าการให้นี้มีประโยชน์กว้างขวางมากกว่าการให้ทั่วไปเพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก

๔. เพื่อสร้างบารมี สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกทุกคนเมื่อเป็นสมาชิกของกองทุนแล้วมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีความสุข แต่สมาชิกทุกคนยังมีความปรารถนาที่เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การได้ทำบุญอันเป็นการมุ่งปรับปรุงจิตของตนให้สูงขึ้น และเป็นเครื่องมือในการกำจัดกิเลส (ความตระหนี่) เป็นอย่างดี โดยเห็นว่าการให้เป็นความดี มีคุณค่าต่อตัวเองและผู้อื่น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ ศึกษาวเคราะห์การให้ทานกับการส่งเสริมการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาเรื่อง ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก (๒) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามหลักการให้ทาน (๓) เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นค้นคว้าในคัมภีร์พระไตรปิฎก รวมทั้งหนังสือเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีการลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกและประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่สุก ดังจะสรุปผลการศึกษาวิจัยและเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ทานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของ และการให้ธรรมเป็นทาน มี ๒ ประเภท คือ อามิสทานและธรรมทาน ทานมี ๓ ระดับ คือระดับต้น ได้แก่อามิสทาน ระดับกลาง ได้แก่ ทานวิริติ ได้แก่การงดเว้นจากบาปตามศีล ๕ ระดับสูง ได้แก่ ธรรมทานและอภัยทาน ทาน จึงหมายถึง การให้ การเสียสละ แบ่งปัน บริจาคสิ่งของและสิ่งที่ไม่เป็นวัตถุสิ่งของ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ โดยไม่หวังผลตอบแทน วิธีให้ทานที่ถูกต้อง ต้องให้ความสำคัญแก่สิ่งของที่ให้และผู้รับ คือ ให้ทานด้วยใจศรัทธา ให้ด้วยความเคารพ ให้ด้วยกาลสมควร มีจิตอนุเคราะห์ ให้ด้วยไม่กระทบผู้อื่น เป็นต้น การให้ทานที่มีผลมาก คือ ผู้ให้ มีเจตนาดี จิตมีความบริสุทธิ์ มีจิตศรัทธาเลื่อมใส ก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้ ให้ทานโดยไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ได้รับความเดือดร้อน ผู้รับ เป็นคนมีศีลธรรม และผู้รับต้องการสิ่งของนั้น และสิ่งของที่ให้ หาได้มาโดยชอบธรรม เป็นของมีคุณภาพ และเป็นประโยชน์เหมาะสมแก่ผู้รับ

การให้ทาน มีจุดมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อประโยชน์ส่วนตน คือให้เพราะหวังจะได้รับความสุขหลังจากตายไป คือ การไปเกิดในสวรรค์ หรือเพื่อสร้างบารมี เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญ เพราะเป็นการมุ่งปรับปรุงจิตของผู้ให้ให้สูงขึ้น และเป็นเครื่องมือในการกำจัดกิเลส ความตระหนี่ และ ๒) เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น คือ ให้เพื่อบูชาพระคุณ หมายถึง พระสงฆ์ หรือบิดามารดา ผู้มีพระคุณ ให้เพื่อการอนุเคราะห์ คือ พี่น้อง บุตรธิดา ญาติมิตร ให้เพื่อการสงเคราะห์ คือ ให้แก่คนที่ลำบาก ด้วยปัจจัย ๔ เป็นต้น และให้เพื่อสาธารณประโยชน์ เพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก การให้ นี้จึงมีอานิสงส์มาก

การให้ทานมีความสำคัญต่อบุคคลคือผู้กระทำเอง ทำให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต ความสำคัญต่อสังคมคือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมสงบสุข และความสำคัญต่อพุทธศาสนา คือ เป็นการอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป เมื่อพุทธศาสนาคงอยู่ การปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนามีอยู่ และผลที่ได้รับจากการปฏิบัติคือ การบรรลุเป้าหมายชีวิตและความสุขสงบในสังคม

ลักษณะการให้ทานของของพระโพธิสัตว์ เป็นบำเพ็ญบารมีเพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า เพราะหวังพระโพธิญาณเท่านั้น โดยไม่ได้หวัง ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ในโลกธรรม การให้ทานของผู้ปกครอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ใต้ปกครองมีความอยู่ดีกินดี มีอาชีพ สามารถดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยปกติสุข และการให้ทานของคนทั่วไป มีจุดมุ่งหมายเพื่อหวังผลตอบแทน และเพื่อปรับปรุงจิต การกำจัดกิเลส คือความตระหนี่ ความโลภและความเห็นแก่ตัว

๕.๑.๒ รูปแบบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

จัดตั้งสวัสดิการชุมชนแม่สุกในระยะเริ่มแรกนั้นเกิดจากแนวคิดการจัดตั้งกองทุนวันละบาท โดยเห็นประโยชน์ในการออมเงินเพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนในยามเจ็บป่วยหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน มีองค์กรพัฒนาสังคม (อพม.) เป็นองค์กรส่งเสริมสนับสนุน แต่ไม่เกิดผลสำเร็จ เพราะยังไม่เข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนมากนัก และคนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตน

ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการประสานผู้นำในชุมชน พระสงฆ์ หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาชน ร่วมกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกโดยคณะสงฆ์พิจารณาว่า สวัสดิการชุมชนมีความสำคัญต่อคนในชุมชนมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการให้ทาน เพราะกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นเรื่องของการแบ่งปัน การช่วยเหลือ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์กันของคนในสังคม จึงได้ร่วมกับผู้นำหมู่บ้านช่วยกันประชาสัมพันธ์ ชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คนในชุมชนจะได้รับเมื่อมีกองทุนสวัสดิการในชุมชน ทำให้ประชาชนเริ่มให้ความสนใจและได้ดำเนินงานจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกขึ้น เมื่อวันที่ ๑ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๐ และสมัครเป็นสมาชิกกองทุนรุ่นแรกจนถึงปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกถึง ๒,๘๖๓ คน โดยผู้สมัครสละเงิน ๒๐ บาทเป็นค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกและจ่ายเงินสมทบกองทุนเป็นรายปีๆ ละ ๒๐๐ บาทเพื่อรวบรวมเป็นทุนในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นมา โดยถือได้ว่าการให้เงินเพื่อรวบรวมจัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องผูกใจสมาชิกทุกคนให้มีส่วนร่วม หากไม่มีการจัดตั้งกองทุน สมาชิกทุกคนก็จะต่างคนต่างอยู่ไม่หาวิธีคิดช่วยเหลือกันและกัน เมื่อไม่สามารถจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นมา สวัสดิการต่าง ๆ ทุกคนก็จะไม่ได้รับ วิธีการให้เงินจึงถือเป็นทาน คืออามิสทาน คือ ทุกคนร่วมกันให้หรือสละทรัพย์ตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การแบ่งปันทรัพย์ที่ทุกคนมีอยู่อย่างเต็มใจ ธรรมทาน ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ความดีความชั่วให้กับคนในชุมชนได้ทราบถึงความสำคัญคุณค่าความดีของการให้ การช่วยเหลือกัน คุณธรรมในการอยู่ร่วมกันใน

สังคมเพื่อนำไปปฏิบัติ ตลอดจนคิดหาวิธีช่วยคนในชุมชน เกิดเป็นความสามัคคีและปรารถนาให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผลที่ได้คือ เงินที่ทุกคนร่วมกันให้มาตั้งกองทุนสามารถนำมาการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกตั้งแต่การเกิดจนถึงการเสียชีวิต ดังนี้

๑) การเสียชีวิต

- เป็นสมาชิกครบ ๑๘๐ วัน ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๑ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๒ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๓ ปี ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิกครบ ๔ ปีขึ้นไป ได้รับเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท

๒) การเจ็บป่วย เมื่อสมาชิกเข้ารับการรักษาโรงพยาบาลชดเชยคินละ ๑๐๐ บาท ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท/ปี/คน หรือ คนละไม่เกิน ๑๐ คิน/ปี/คน โดยต้องมีใบรับรองแพทย์

๓) การคลอดบุตร เมื่อสมาชิกคลอดบุตร จะได้รับการช่วยเหลือรับขวัญเด็กแรกเกิดครั้งละ ๕๐๐ บาท

๔) ทูพพลภาพ ท่านใดที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกแล้วได้รับการยกเว้นเงินสมทบรายปี

นอกจากนี้แล้วกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก ได้ส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมพัฒนาสังคม และการมีส่วนร่วม ช่วยเหลือชุมชนร่วมกับคณะสงฆ์ และหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนตามศักยภาพของกองทุน คือ ๑) งานด้านสาธารณะประโยชน์ โดยมีการร่วมทำบุญหรือบริจาคทาน การออกโรงทาน เป็นการกุศลให้กับวัดต่างๆ ตามเทศกาลประเพณีท้องถิ่น วันสำคัญทางศาสนา การออกหน่วยปฐมพยาบาล การจัดงานวันกตัญญูผู้สูงอายุ วันสงกรานต์ การร่วมพัฒนาที่สาธารณะประโยชน์ การปลูกป่า การบวชป่า การทำฝายกั้นน้ำ เป็นต้น ๒) กิจกรรมการพัฒนาสังคม ให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนคือ ออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ กลุ่มผู้ติดเชื่อผู้ด้อยโอกาสต่างๆ โดยได้ปฏิบัติสอดคล้องกับหลักการให้ทาน คือ (๑) มีการให้อามิสทาน การให้โดยนำสิ่งของ เช่น ข้าว น้ำ เสื้อผ้า ยารักษาโรคหรืออื่นๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตออกแจกจ่าย (๒) การให้ธรรมทาน โดยการออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง หรือกรรมการบางคนเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ได้ทำการตรวจวัดสุขภาพ ช่วยทำกายภาพบำบัด แนะนำการดูแลร่างกาย การรับประทานอาหารของผู้สูงอายุ เป็นต้น และ (๓) การอภัยทาน ส่งความปรารถนาดีให้แก่กันและกัน การให้กำลังใจ การให้ความปลอดภัย ไม่ให้มีภัยแต่ตนและผู้อื่น เพื่อให้คนในชุมชนมีความสุข เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมที่ร่วมกันทำเป็นการปลูกจิตสำนึกแก่สมาชิกและคนในชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าพุทธธรรมเรื่องการให้ทาน การเสียสละที่นำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกัน และ ๓) เปิดโอกาสให้

ทำงานโดยผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น เปิดโอกาสให้คนในชุมชนที่มีความสามารถมาเป็นอาสาสมัครผลิตสื่อของกองทุน และการให้ความสำคัญกับเสียงของสมาชิกในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการกองทุน ผ่านการประชุมสามัญประจำปี

๕.๑.๓ วิเคราะห์หลักการให้ทานกับการประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า หลักการให้ทานมีความสอดคล้องวัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก คือ

๑) ด้านสวัสดิการ

สวัสดิการเกิดขึ้นจากทุกคนที่เป็นสมาชิกได้สละทรัพย์ของตน รวมกันก่อตั้งเป็นกองทุนขึ้นมา โดยหาวิธีการที่จะช่วยเหลือกันด้วย โดยจัดเป็นรูปแบบสวัสดิการวิธีการต่างๆ โดยนำหลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก คือตั้งแต่เริ่มมีการรวมตัวในการก่อตั้งกลุ่มขึ้นมา คือหากทุกคนไม่รู้จักการเสียสละปัจจัยหรือทรัพย์ แรงกายแรงใจ ความคิดหรือแนวทางที่จะช่วยเหลือสงเคราะห์กันแล้ว การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เมื่อมีกองทุนเกิดขึ้นสามารถทำให้คนในชุมชนรู้จักการให้เอื้อเพื่อเอื้อ แบ่งปันช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน และเกิดประโยชน์สูงสุดคือทำให้ สังคม มีความมั่นคง มีความสามัคคี มีน้ำใจต่อกัน ประารถนาให้คนในสังคมทุกคนมีความสุข ไม่เบียดเบียนกัน รู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ

นอกจากนั้นแล้ว สวัสดิการชุมชนของตำบลแม่สุกจะประสบความสำเร็จและเติบโตได้นั้นคือ ๑) ต้องเกิดจากความเข้มแข็งของคนในชุมชน คือ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนและเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดและบริหารจัดการองค์กรให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในชุมชน ๒) คณะกรรมการดำเนินงานมีความเป็นผู้นำสูงรวมทั้งเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก คณะกรรมการของกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบลนั้น ส่วนใหญ่คือผู้นำในชุมชน ซึ่งแต่ละคนก็มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น การทำงานให้กับชุมชนจึงเป็นการแบ่งปันเวลาไปเพื่อช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกด้วยกันนอกจากการทำงานให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก เป็นการทำได้ด้วยใจ โดยไม่ได้รับผลตอบแทนทางการเงิน จึงกล่าวได้ว่า เป็นการทุ่มเทแรงกายและแรงใจเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง ๓) สวัสดิการชุมชนเป็นการทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสุขกาย สุขใจ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสวัสดิการชุมชนไม่ได้เป็นการช่วยเหลือสมาชิกยามเกิด แก่ เจ็บ และตายในรูปของตัวเงินเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการที่ไม่ได้เป็นตัวเงินอีกมากมาย แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และเกิดการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันหรือกล่าวได้ว่า “เงินเป็นเครื่องมือ มิใช่เป้าหมาย” ดังนั้น การรูปแบบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

แม่สุก จึงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนจากเล็กไปใหญ่อย่างค่อยเป็นค่อยไป

๒) ด้านกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และพัฒนาสังคม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก นอกจากจะจัดสวัสดิการกับสมาชิกของกองทุนแล้ว ยังเผื่อแผ่ผลประโยชน์ไปยังคนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอีกด้วย โดยสร้างความรู้จักเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ทำร่วมกับองค์กรในชุมชน กิจกรรมที่มีการดำเนินการในกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก คือกิจกรรมมีลักษณะหลากหลาย ที่สามารถทำร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ วัด องค์กรการบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน วัยทำงาน ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อ ทั้งที่เป็นกิจกรรมที่มีงบประมาณช่วยเหลือ และกิจกรรมที่ทำด้วยใจที่เสียสละ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกทุกคนรับรู้ว่าการให้ การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการดี เป็นการทำบุญ การสงเคราะห์ การเสียสละ การให้ผู้อื่นมากกว่าตนเอง ทำให้สมาชิกและคนในชุมชนมีความศรัทธาและยอมรับในการรวมตัวเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนแล้ว ยังถือเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกหลานอีกด้วย

๓) ด้านการมีส่วนร่วม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจที่จะหาแนวทางในการช่วยเหลือกันในสังคม และร่วมกันปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกันในเรื่องต่างๆ อันเป็นผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหา หรือหาทางช่วยเหลือนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคมได้นั้น ทุกคนต้องใช้ความเสียสละ อดทน รู้จักให้โดยเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการศึกษาค้างนี้ทำให้ได้ทราบว่า

๑) คนในชุมชนต้องมีความเข้าใจเป้าหมายของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก คือการดูแลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกันของคนทุกเพศทุกวัย เน้นการทำเพื่อให้ผู้อื่น มากกว่าตนเอง โดยคณะกรรมการกองทุนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพยายามสื่อสาร โดยสร้างทัศนคติ เช่น คนอยู่ช่วยคนตาย คนสบายช่วยคนเจ็บ หรือทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นสมบัติ

ของชุมชนที่พวกเขาควรภาคภูมิใจและช่วยกันรักษาให้ดำรงอยู่ต่อไปให้นานที่สุด เพราะนั่นหมายถึงพี่น้องคนในชุมชนทุกคนมีหลักประกันในด้านเกิด เจ็บ และเสียชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง

๑. ต้องมีการขยายฐานจำนวนสมาชิกให้ครอบคลุมทั้งชุมชนเพื่อให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มากขึ้น

๒. ควรมีสวัสดิการให้ความช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหาด้านภัยพิบัติ เช่น อัคคีภัย

๓. ควรมีการวิเคราะห์เพื่อการบริหารความเสี่ยงทางการเงินของกองทุน เพื่อจะสามารถวางแผนการจัดสวัสดิการต่อไปในอนาคตได้อย่างมั่นคง ควรมีการลดการจัดสวัสดิการหรือการคิดการจ่ายเงินช่วยเหลือแก่สมาชิกในยามเจ็บป่วย หรือตาย ให้น้อยลงเพื่อความมั่นคงทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนในอนาคต

๔. ควรมีการสอนเรื่องการให้ การช่วยเหลือผู้อื่น แก่เด็ก เยาวชน เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกในเรื่องการให้ เพื่อเป็นแบบอย่างต่อไป

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่าควรที่จะศึกษาในประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

(๑) ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการประยุกต์ใช้หลักการให้ทานกับการส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลอื่นๆ

(๒) ควรศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอื่นๆ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เช่น สังคหวัตถุ ๔ ความสามัคคี เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. จุดเปลี่ยนประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, ๒๕๔๖.

_____. ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิสัย, ๒๕๔๘.

คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. แผนยุทธศาสตร์ ๕ ปี สร้างสวัสดิการสังคม ฉบับที่ ๑ พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทพเพ็ญวานิสัย, ๒๕๕๐.

คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก. เล่าสู่กันฟัง เราเปลี่ยนได้ กองบุญสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก. เชียงราย: สำนักพิมพ์ลือล้านนา, ม.ป.ป..

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.

ชนินทร์ วะสีนนท์. การจัดสวัสดิการของชุมชนเครือข่ายอินแปง : กลไล กระบวนการจัดการตนเอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.

ชัยวัช หน่อรัตน์. สวัสดิการชุมชนชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชิต นิลพานิช และกุลชน ธนาพงศธร. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ. โครงการเผยแพร่ความรู้การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- _____ . สวัสดิการโดยภาคชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ. หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๐.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.
- ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการสังคม. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๖.
- ประภาส ปันตบแต่ง และคณะ. การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- ประเวศ วะสี. วิถีมุขยี่ในศตวรรษที่ ๒๑ สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๔.
- _____ . เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน , ๒๕๔๒.
- ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ. สวัสดิการชุมชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทยออฟเซต, ๒๕๕๒.
- พรรณทิพย์ เพ็ชรมาก และคณะ. ชีวิต ประสบการณ์และข้อคิดของผู้นำในขบวนการพัฒนาองค์กรชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน , ๒๕๔๗.
- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ธีรธมโม). ทฤษฎีรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พะเยา: โรงพิมพ์เจริญอักษร, ๒๕๕๐.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โกมลคีมทอง, ๒๕๓๑.
- _____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ธรรมราชา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๒.
- พุทธทาสภิกขุ. การทำงาน. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลิฟวิ่ง, ๒๕๕๐.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. การบริหารพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. มงคลัตถ์ที่ปณี แปล เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.
- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิชย์, ๒๕๔๘.
- _____ .สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิกส์ จำกัด, ๒๕๔๙.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- วันทนี วาสีกะสิน และคณะ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน). คู่มือการดำเนินการโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน. กรุงเทพมหานคร: แอ๊ปเปิ้ล ปรีนติ้ง กรู๊ป จำกัด, ๒๕๕๒.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. วิธีสร้างบุญบารมี. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ป.
- สมพร แสงชัย. การวางแผนและการพัฒนาโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๐.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมักรการ. การวิเคราะห์สังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การการค้าสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๓.
- เสรี พงศ์พิศ. แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____ . ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิปัญญา, ๒๕๓๖.
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๑.
เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บุคพอยท์, ๒๕๔๒.
อภิชัย พันธเสน. โรงเรียนเพื่อเพิ่มผลิตภาพของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศักดิ์โสดา,
๒๕๓๓.
อภิญา เวชชัย และคณะ. ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.

(๒) บทความ :

- ธงชัย ภูวนาถวิจิตร, “แนวคิดสวัสดิการชุมชนบนฐานทรัพยากรชุมชน : ทางเลือกเพื่อการพึ่งตัวเอง
ของชุมชนอย่างยั่งยืน”, MFU Connexion : Journal of Humanities and
Social Sciences , ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๘).
สุชาดา จักรพิสุทธิ์. “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
(มิถุนายน-สิงหาคม).

(๓) วิทยานิพนธ์:

- ชาญ รูปสม. “ความสามารถขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน : ศึกษา
กรณีกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง (กชม.)”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๘.
บุญส่ง แก้วอินทร์. “การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย
: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๔๙.
พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคควณโณ). “ศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมการให้เชิงพุทธในสังคมไทย”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
พระมหาบุญทัน อานนโท (พาหา). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทาน
บารมี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาอานนท์ ชวนาภิภู (แสนแป้). “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สายวรุณ น้อยนิมิต. “อรรถกถาชาดก : การศึกษาในฐานะวรรณคดีคำสอนของไทยและความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น”. วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

(๔) รายงานวิจัย :

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. “บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย”. รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ปรัชญา เวสารัชช์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.

อภิญา เวชชัย และกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. “การพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม”. รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก. ระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๕. ม.ป.ท. : ๒๕๕๑. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม)

ชินชัย ชีเจริญ. การจัดสวัสดิการชุมชน : สวัสดิการทางเลือกของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, (อัดสำเนา).

สำนักส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙. ถอดบทเรียนและสังเคราะห์องค์ความรู้สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น, (อัดสำเนา)

(๖) สัมภาษณ์ :

กลุ่มที่ ๑ พระสงฆ์ในเขตตำบลแม่สุก จำนวน ๔ รูป

สัมภาษณ์ พระครูศรีปิโยโกศล, เจ้าอาวาสวัดตาลถ้อย เจ้าคณะตำบลแม่สุก, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระครูพิพิธวุฒิจาร, เจ้าอาวาสวัดแม่สุก, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระอธิการปิยวัฒน์ อากาศโร, เจ้าอาวาสวัดแม่สุกธาตุ, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ พระอธิการมานพ สิริวิชัย, เจ้าอาวาสวัดปิ่นเงิน , ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

กลุ่มที่ ๒ คณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกและเจ้าหน้าที่ จำนวน ๒๒ คน
สัมภาษณ์ นายจักร เขื่อนแก้ว, ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางบัวผัน แก้วตา, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางพรทิพย์ กำล้งมาก, เจ้าหน้าที่ธุรการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางมาลี จันทร์เอ๋ย, กรรมการกองทุนสวัสดิการกองทุนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวสุพิชชา แก้วตา , กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายคัต เปียงปิว, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายชาญณรงค์ พรหมแปง, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายชาติชาย มาวะดี, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายณรงค์ คนสม, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายณรงค์ อวดลาภ, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายถนอม สิงห์แก้ว, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายบุญโท เมืองแก้ว, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายเดชา ทองใบ, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายประหยัด สุขศรีราษฎร์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕ , กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายมนตรี ชันสุธรรม, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายล้วน ปิงเมือง, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายศรีทอน ปรีจันทร์, เลขานุการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายศรีมวย อุ๋นเอ๋ย, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสมควร จันทร์ชุม, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ตีบบุญเรือง, รองประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก,
๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสุรพงษ์ กำรินทร์, รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก และเหรียญก
คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายอุดม พินิจ, กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

กลุ่มที่ ๓ ผู้บริหาร ข้าราชการ และ ประชาชนทั่วไปในเขตตำบลแม่สุก จำนวน ๓๕ คน

สัมภาษณ์ นายจาตุรงค์ สุวรรณะ, นายองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางดุจดาว แก้วมี, หัวหน้าสำนักงานสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก,
๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางพัชวี พรหมเผ่า, อายุ ๔๘ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ,
๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางฟอง แก้วสืบ, อายุ ๕๖ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๖ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางรัตนภรณ์ อินต๊ะมูล, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่สุก,
๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวดวงเด่น ผัดแก้ว, อายุ ๔๘ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายฉมั่ง ปิ่นหนิ้ว, อายุ ๗๒ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๒ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายบุญชวน ใจถา, อายุ ๖๖ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๕ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายบุญมี บัวเทศ, ข้าราชการบำนาญ, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายปี่ ตาจันทร์, อายุ ๗๗ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๕ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายพิศิษฐ์ จาสม, อายุ ๓๖ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๕ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายมานัส แสมมา, อายุ ๖๔ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๑ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ นายสรารุฒิ ศรีวิชัย, อายุ ๔๒ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสังวร วงศ์มา, อายุ ๔๔ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสันติ สังวรณ, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายหวัน แก้วมี, อายุ ๗๙ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๖ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายอุตร ตาเป้า, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางกมลพรรณ ปัญญาทอง, อายุ ๕๕ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายแสน กันธิมา, อายุ ๗๖ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายต้น เงินแก้ว, อายุ ๗๒ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๙ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางดี ตาจันทร์, อายุ ๗๑ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๑๙ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางศิรินทร์ทิพย์ วิชัยโน, ข้าราชการครู, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางเยาว์ สังวร, อายุ ๕๙ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางติ่ม ชูแก้ว, อายุ ๔๖ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางจตุติ วงศ์ไชย, อายุ ๔๘ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางแก้ว พรหมเผ่า, อายุ ๕๑ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายวรรณ ใจหนัด, อายุ ๘๐ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๒ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ นายเกรียงศักดิ์ ไชยวันดี, อายุ ๔๙ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางประมวณ ปัญญาคำ, อายุ ๖๑ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายประสงค์ เมืองใจ, อายุ ๗๔ ปี มัคทายก, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายจำเนียร แข็งแรง, อายุ ๔๘ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางศรีนวล ไกลวัลย์, อายุ ๖๔ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๔ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวนิตยา จะมั่ง, อายุ ๔๙ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๔ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางศรีคำ ปฐวี, อายุ ๖๐ ปี ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, ๒๔ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ จาสมพงษ์พิทักษ์, อายุ ๒๙ ปี, ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา,
๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขออนุญาตให้นิสิตร่วมภาษา



ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว. ๓๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร

ด้วย พระนรินทร์ภัทร ฉายา นีรุติเมธี นามสกุล ตาคำ เลขประจำตัวนิสิต ๕๘๑๐๔๐๕๐๐๕ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การให้ทานกับการส่งเสริมการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ พระนรินทร์ภัทร นีรุติเมธี ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ แล้วแต่ท่านและนิสิต จะกำหนด

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์

เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การให้ทานกับการส่งเสริมการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก
อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานกับการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ
จังหวัดพะเยา

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๑ ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี

๑.๒ การศึกษา.....

๑.๓ อาชีพ.....ภูมิลำเนาเดิม.....ภูมิลำเนาปัจจุบัน.....

๑.๔ ตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์.....

๑.๕ วัน/เวลาที่สัมภาษณ์.....

๑.๖ อื่นๆ.....

ตอนที่ ๒ การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานกับการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ
จังหวัดพะเยา

๒.๑ ท่านคิดว่าหลักของการให้ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒.๒ การนำหลักการให้มาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกในด้านต่างๆ เป็นอย่างไร

๒.๒.๑ ด้านสวัสดิการ

๑) การเสียชีวิต.....

.....

๒) การเจ็บป่วย.....

.....
.....
.....

๓) การคลอดบุตร.....

.....
.....
.....

๔) ทูพพลภาพ.....

.....
.....
.....

๒.๒.๒ ด้านส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะ

.....
.....
.....
.....

๒.๒.๓ ด้านการพัฒนาสังคม

.....
.....
.....
.....

๒.๒.๔ ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วม

.....
.....
.....
.....

๒.๓ การนำหลักการให้มาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกทำให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่สังคมอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๒.๔ ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือในการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุกได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

พระนรินทร์ภัทร นีรุติเมธี (ตาคำ)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ภาคผนวก ข.

ภาพการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ ๑ พระสงฆ์และผู้บริหารองค์กรท้องถิ่น



พระครูศรีปิยโกศล
เจ้าอาวาสวัดตาลถ้อย/เจ้าคณะตำบลแม่สุก



พระครูพิพิธธมฺมการ
เจ้าอาวาสวัดแม่สุก



พระอธิการปิยวัฒน์ อากาศโร
เจ้าอาวาสวัดแม่สุกธาตุ



พระอธิการมานพ สิริวิชัย
เจ้าอาวาสวัดปันเจิง



นายอุดร ตาเบา
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ ๒ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก



นายจักร เชื้อนแก้ว ประธานกองทุนฯ



นายสุทธิพงษ์ ตีบบุญเรือง รองประธานกองทุน



นายสุรพงษ์ กำรินทร์ เหมัญญิกกองทุน



นายคัต เปียงปิว กรรมการกองทุน



นายก้วน คำปิ่น กรรมการกองทุน



นายอุดม พิณีจ กรรมการกองทุน

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ ๒ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก



นายมนตรี ชันสุธรรม กรรมการกองทุน



นายศรีมวย อุ่นเอ๋ย กรรมการกองทุน



นายเดชา ทองใบ กรรมการกองทุน



นางบัวผัน แก้วตา กรรมการกองทุน



นางมาลี จันท์เอ๋ย กรรมการกองทุน



นางพรทิพย์ กำลั้งมาก เจ้าหน้าที่ธุรการ

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ ๓ ประชาชนทั่วไปในตำบลแม่สุก



นางรัตนภรณ์ อินตะมูล
ผู้อำนวยการ รพสต.แม่สุก



นางดวงดาว แก้วมี
หัวหน้าสำนักงานสาธารณสุข อบต.แม่สุก



นายสมัง ปิ่นหนัว



นายเปี๋ ตาจันทร์



นางศรีนวล ไกลวัลย์



นายประสงค์ เมืองใจ

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ ๓ ประชาชนทั่วไปในตำบลแม่สุก



นายสันติ สวรรณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔



นางผัดเงา แก้วมี



นายบุญชวน ใจถา



นางกมลพรรณ ปัญญาทอง

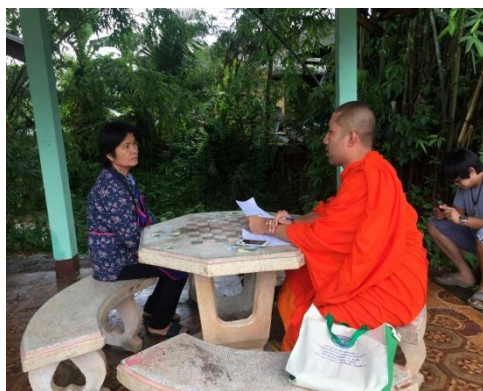


นายจำเนียร แข็งแรง



นายแสน กัณธิมา และ นายต้น เงินแก้ว

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ ๓ ประชาชนทั่วไปในตำบลแม่สุก



นางศรีคำ ปฐวี



นายวรรณ ใจทนต์



นายหวัน แก้วมี



นางเยาว์ สัจวรรณ และนางติ่ม ชูแก้ว



นางฟอง แก้วสีบ



นางพัชวี พรหมเฒ่า

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	: พระนรินทร์ภัทร นิรุตติเมธี (ตาคำ)
เกิด	: วันเสาร์ ที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๕
สถานที่เกิด	: บ้านเลขที่ ๘๑ หมู่ ๘ บ้านแม่จัวเหนือ ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ๕๖๑๓๐
การศึกษา	: พ.ศ.๒๕๓๘ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนบ้านแม่จัว พ.ศ.๒๕๔๐ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนวัดโพธาราม พ.ศ.๒๕๔๓ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนวัดโพธาราม พ.ศ.๒๕๔๗ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) วิชาเอกการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๙ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (รป.บ.) วิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประสบการณ์การทำงาน	: พ.ศ.๒๕๔๗-๒๕๕๗ ครูพระสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดโพธาราม อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
บรรพชา-อุปสมบท	: บรรพชา ๒ เมษายน ๒๕๓๘ – อุปสมบท ๒๒ เมษายน ๒๕๔๕
ตำแหน่งหน้าที่	: ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดตาลถ้อย/เลขานุการเจ้าคณะตำบลแม่สุก
ปีที่เข้าศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๕๘
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: พ.ศ.๒๕๖๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดตาลถ้อย ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ๕๖๑๓๐